

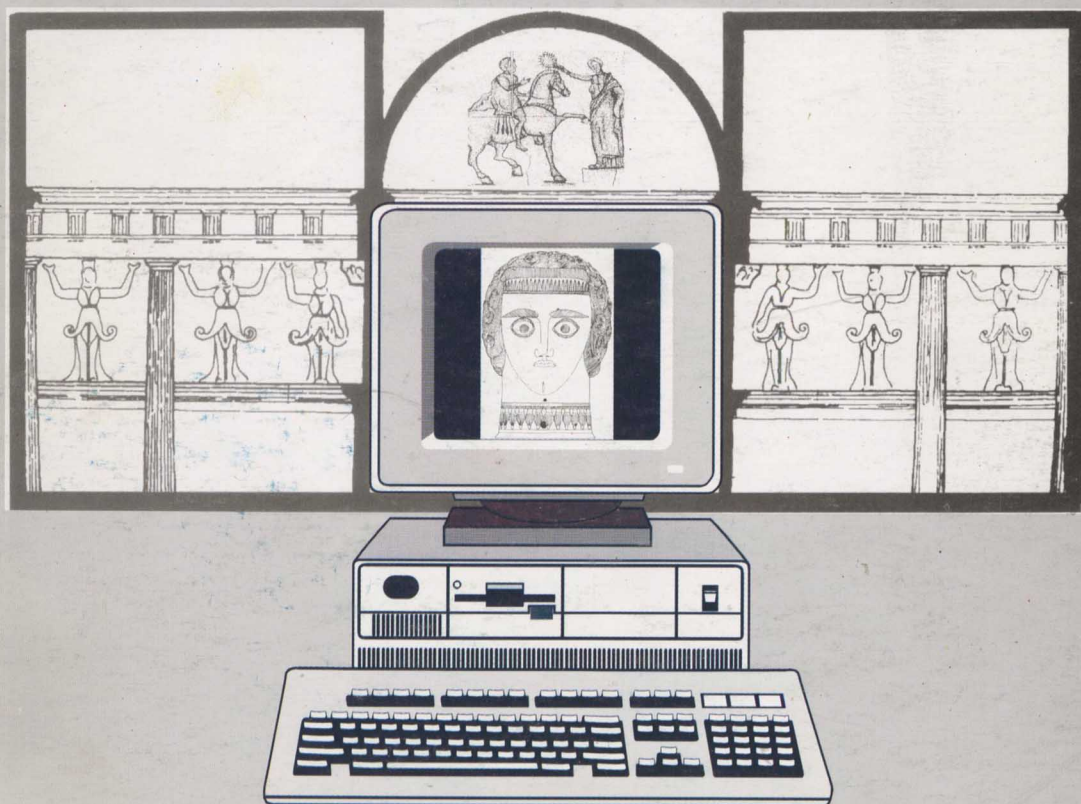
SINTEZE ARHEOLOGICE

V

VALERIU SÎRBU

ARHEOLOGIA FUNERARĂ ȘI SACRIFICIILE:
O TERMINOLOGIE UNITARĂ

FUNERARY ARCHAEOLOGY AND SACRIFICES:
AN UNIFYING TERMINOLOGY

MUZEUL BRĂILEI

EDITURA ISTROS

BRĂILA 2003

<https://biblioteca-digitala.ro>

VALERIU SÎRBU

ARHEOLOGIA FUNERARĂ ȘI SACRIFICIILE:
O TERMINOLOGIE UNITARĂ

*FUNERARY ARCHAEOLOGY AND SACRIFICES:
AN UNIFYING TERMINOLOGY*

Coperta I: Sveshtari – camera funerară; Peretu – piesă în formă de cap uman.
Coperta IV: Sboryanovo – Ginina Moghila; Zimnicea – pithos.

Traducerea în limba engleză: Livia Sîrbu și Mihai Sîrbu
Tehnoredactare text: Mihai Sîrbu, Rozalia Pârlitu, Alina Mușat
Tehnoredactare planșe: Roberto Tănăsache
Copertile: Valeriu Sîrbu

© Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Istros a
Muzeului Brăilei

VALERIU SÎRBU

**ARHEOLOGIA FUNERARĂ ȘI SACRIFICIILE:
O TERMINOLOGIE UNITARĂ
(DICȚIONAR, LEXIC, ARBORESCENȚĂ)**

**FUNERARY ARCHAEOLOGY AND SACRIFICES:
AN UNIFYING TERMINOLOGY
(DICTIONARY, LEXIS, BRANCHING)**

Muzeul Brăilei

Editura Istros

Brăila 2003

VALERIU SÎRBU, născut în 1950, la Cladova, jud. Timiș ; doctor în științe istorice (1993), cercetător științific principal I la Muzeul Brăilei; premiul « Nicolae Bălcescu » al Academiei Române (1995).

Autor și coautor la 9 volume și la peste 100 de studii și articole de specialitate, a susținut comunicări la zeci de congrese și simpozioane internaționale.

A efectuat săpături arheologice în 20 de șantiere din România, Rep. Moldova și Ucraina.

Specialist în probleme de arheologie funerară și în domeniul spiritualității tracilor (religie, magie, mitologie, artă, sacrificii umane și de animale etc.).

Membru în conducerea unor asociații de specialitate, naționale și internaționale.

Volume publicate : V. Sîrbu, *Credințe și practici funerare, religioase și magice în lumea geto-dacilor*, Brăila-Galați, 1993; I. Cîndea, V. Sîrbu, *Istoricul orașului Brăila. Din cele mai vechi timpuri până la 1540*, Brăila, 1993; V. Sîrbu, *Dava getică de la Grădiștea, județul Brăila*, (I), Brăila, 1996; V. Sîrbu et alli, *Așezări din zona Căscioarele - Greaca - Prundu. Mileniile I î. Hr. - I d. Hr.*, Brăila, 1997; V. Sîrbu, G. Florea, *Imaginar și imagine în Dacia preromană*, Brăila, 1997; V. Sîrbu, G. Florea, *Les Géo-Daces. Iconographie et imaginaire*, Cluj-Napoca, 2000; I. Cîndea, V. Sîrbu, S. Pandrea, *Istoria românilor*, I, Pitești, 2001; V. Dupoi, V. Sîrbu, *Incinta dacică fortificată de la Pietroasele-Gruiu Dării (I), județul Buzău*, Buzău, 2001.

VALERIU SÎRBU, was born in 1950, at Cladova, Timiș county; doctor's degree in history (1993); senior scientific researcher at Brăila Museum; "Nicolae Bălcescu" Romanian Academy Award (1995).

Author and co-author of 9 books and over 100 studies and articles; he has presented papers at many international congresses and symposia.

He excavated in 20 archaeological fields in Romania, Republic of Moldavia and Ukraine.

Specialized in funerary archaeology and Thracian spiritual life (religion, magic, mythology, art, human and animal sacrifices etc.).

Member in the board of some archaeological associations and committees both national and international.

Books published: V. Sîrbu, *Credințe și practici funerare, religioase și magice în lumea geto-dacilor*, Brăila-Galați, 1993; I. Cîndea, V. Sîrbu, *Istoricul orașului Brăila. Din cele mai vechi timpuri până la 1540*, Brăila, 1993; V. Sîrbu, *Dava getică de la Grădiștea, județul Brăila*, (I), Brăila, 1996; V. Sîrbu et alli, *Așezări din zona Căscioarele - Greaca - Prundu. Mileniile I î. Hr. - I d. Hr.*, Brăila, 1997; V. Sîrbu, G. Florea, *Imaginar și imagine în Dacia preromană*, Brăila, 1997; V. Sîrbu, G. Florea, *Les Géo-Daces. Iconographie et imaginaire*, Cluj-Napoca, 2000; I. Cîndea, V. Sîrbu, S. Pandrea, *Istoria românilor*, I, Pitești, 2001; V. Dupoi, V. Sîrbu, *Incinta dacică fortificată de la Pietroasele-Gruiu Dării (I), județul Buzău*, Buzău, 2001.

Sumar/Summary

I.	Introducere/ <i>Introduction</i>	p.7
II.	Arheologia funerară și sacrificiile. <i>Funerary Archaeology and Sacrifices</i>	p.15
	A. Dicționar de termeni/ <i>Dictionary of terms</i>	p.15
	B. Lexic general/ <i>General lexis</i>	p.26
	C. Comentarii/ <i>Comments</i>	p.46
III.	Vasele ceramice din lumea geto-dacilor Tipologie și criterii metodologice de prelucrare pe calculator. <i>Clay vessels of the Geto-Dacian World. Typology and methodological criteria for computer processing</i>	p.55
	A. Lexic general/ <i>General lexis</i>	p.55
	B. Comentarii/ <i>Comments</i>	p.69
IV.	Bibliografie/ <i>Bibliography</i>	p.79
V.	Ilustrația/ <i>Illustration</i>	p.81

ABREVIERI

T - tumul
M - mormânt
S - schelet
D - defunct
C - complex
L - locuință
B - bordei
G - groapă
A - adâncime
H - înălțime
DM - diametru maxim
DB - diametrul bazei
DG - diametrul gurii
DT - diametru
Lg - lungime
Lt - lățime
V - volum
AI - ars inoxidant
AO - ars oxidant
AS - ardere secundară
MR - modelat cu roata
MM - modelat cu mâna
MT - modelat în tipar
f - figură
p - pagină
pl. - planșă
Gs - grosime
a. Chr. - înainte de Christos
p. Chr. - după Christos
fr. - francez
engl. - englez
lat. - latin
gr. - grecesc
neogr. - neogrec

ABBREVIATIONS

T - tumulus
Tm - tomb
S - skeleton
D - dead
C - complex
Dw - dwelling
Ht - hut
P - pit
Dp - depth
H - height
DM - maximum diameter
DB - base diameter
DO - opening diameter
DT - diameter
Lg - length
W - width
V - volume
NOF - non-oxidising firing
OF - oxidising firing
SF - secondary firing
WM - potter's wheel modelled
HM - hand modelled
MM - mould modelled
f - figure
p - page
pl. - plate
Th - thickness
B.C. - Before Christi
A.D. - Anno Domini
fr. - french
engl. - english
lat. - latin
gr. - greek
neogr. - neogreek

Apulum = Apulum - Acta Musei Apulensis, Alba-Iulia

Ber.R.- G.K = Bericht der Römisch-Germanischen Kommission der DAI, Frankfurt am Main

Dacia, N.S. = Dacia, N.S., Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București

Helis = Helis, Sofia

Istros = Istros, Muzeul Brăilei, Brăila

MCA = Materiale și cercetări arheologice, București

Peuce = Peuce, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea

Thraco-Dacica = Thraco-Dacica, București

I. INTRODUCERE.

Acumularea de numeroase resturi umane – uneori sute de indivizi pentru unele cimitire sau mii pentru unele epoci, impune o prelucrare pe computer a acestora și un schimb rapid de informații între deținători.

În acest sens, îndeosebi pentru epoca fierului din lumea tracică, am întocmit: a) un dicționar de termeni, b) nomenclator de termeni (lexic general), c) mod de ordonare a informațiilor (arborescență).

Analiza statistică a datelor arheologice este, îndeobște, o întreprindere dificilă, pentru că orice nouă descoperire influențează rezultatul acesteia, iar realizarea unui astfel de demers, care să ordoneze informații din domeniul funerar, este cu atât mai greu.

Cu toate acestea, stadiul actual al cercetărilor nu numai că permite, dar și impune realizarea unei baze de date care să creeze o imagine de ansamblu asupra domeniilor funerar și sacrificial.

Ca orice bază de date, programele pe care le-am imaginat au meritul de a aduna și ordona, conform unor principii clar definite teoretic, o imensă cantitate de informații.

Ca baza de date să fie eficientă, ea trebuie încărcată cu "date de același tip" și, de aceea, am fost obligați ca, în conformitate cu explicațiile din dicționarul de termeni, să creem un *Lexic general (Nomenclatorul de termeni)*. Astfel, informația – modul în care a fost publicată de către cei ce au făcut săpăturile – trebuie introdusă în baza de date conform lexicului general. Întrucât pentru recipientele ceramice existau numeroase confuzii în privința denumirilor, s-a creat un lexic separat de tipuri și caracteristici ale acestora.

a). *Dicționarul de termeni* cuprinde definirea principalelor noțiuni din domeniul funerar și sacrificial, mai ales a acelor care pot avea un conținut ambiguu și au fost înțelese și întrebuințate în mod diferit.

Dicționarul a fost structurat și descris

I. INTRODUCTION.

The build up of numerous human remains - hundreds of individuals for some cemeteries and thousands for some epochs - requires computer processing and fast data exchange between those that hold it.

Therefore, we have put together the following: a) dictionary of terms, b) list of terms (general lexicon), and c) manner of arranging (branches) the data, for the Thracian world in the Iron Age in particular.

The statistical analysis of the archaeological data is a difficult enterprise, since the result is influenced by any new discovery, making the task of arranging the data in the funerary domain even more difficult.

Still, the present stage of research not only allows but requests the building of a database that would give us an overall view of the funerary domain.

As any other database, the software we designed for it has the merit of gathering and sorting a huge amount of data (following certain principles theoretically very well defined).

An efficient database must hold "similar data", which compels us to create a *General Lexis (List of terms)*, following the explanations in the dictionary of terms. Thus, the data - the manner in which it have been published by the authors of the excavations - must be introduced into the database according to the list of terms. Due to the numerous confusions caused by the naming conventions for ceramic vessels, a separate catalogue was created, containing their type and characteristics.

a). *The dictionary of terms* contains the definitions of the main terms in the funerary and sacrificial domain, especially of those that can have an ambiguous content and have been understood and used differently.

The dictionary has been structured and

luând în considerare caracteristicile cunoscute ale domeniului funerar. Este un sistem deschis oricărui tip de date, întrucât se pot adăuga noi trăsături, care fie nu au fost percepute de noi, fie vor apărea în noi descoperiri.

b). *Lexicul general* ordonează și codifică diversele descoperiri și mobilierul funerar pentru a permite analiza realităților arheologice într-o bază de date care să sesizeze elementele lor comune sau diferențele.

c). *Modul de ordonare a bazei de date (arborescența)* pornește de la realitățile arheologice și este structurat pe mai multe paliere (nivele). Dorința noastră este ca informațiile să fie structurate atât pe verticală, cât și pe orizontală, astfel încât analizele comparative să aibă o acuratețe cât mai mare.

Baza de date este împărțită în două mari domenii: a) *domeniul funerar* și b) *descoperiri de oseminte umane neincinerate în contexte nefunerare*. Fiecare domeniu este structurat pe *trei paliere*, astfel încât informațiile respective să poată fi comparate: a) primul palier cuprinde date referitoare la *tipul de monument și la caracteristicile sale esențiale*; b) al doilea palier cuprinde *complexele arheologice în care au fost descoperiți defuncții*; c) al treilea palier este dedicat *informațiilor despre defunct (caracteristici personale, inventar, ofrande)*.

Se creează, astfel, posibilitatea reală de a se putea compara, după criterii unitare, datele cuprinse în cele două mari domenii ale bazei de date, ceea ce va permite evidențierea unor caracteristici referitoare la ideologia funerară sau sacrificială, ca și separarea resturilor umane de care comunitățile doar s-au debarasat, ca măsură profilactică.

În această întreprindere ne-am izbit de o serie de dificultăți întrucât nu există, deocamdată, pentru mediul tracic, un program anterior și nici vreo necropolă analizată în acest sistem.

Cea mai mare parte a descoperirilor nu conțin toate datele necesare unei analize

described taking into consideration the known characteristics in the funerary domain. It is a system open to any type of data, since one can add new features, that were either not perceived by us or that will appear in future findings.

b). *The general lexis* is aimed at sorting and classifying in series the archaeological facts in order to have, the best processing, that would emphasise the common features or the differences.

c). *The manner of sorting the database (the "branching")* starts from the archaeological facts and is structured on several levels. We want the data to be structured both horizontally and vertically so that comparative analyses have the highest accuracy possible.

The database is split into two parts: a) *the funerary domain* and b) *non cremated human bones in non-funerary contexts*. Each domain is structured on *three levels*, so that the respective data can be compared: a) the first level includes data about *the monument's type and its essential characteristics*; b) the second is about the *archaeological complexes* in which the dead were discovered and c) the third level is for all the data concurring to the building of a clear image about the *dead (personal characteristics and grave goods)*.

This way, we can compare the data in the database's two main domains following common criteria, which will allow emphasising characteristics pertaining to the funerary or sacrificial ideology, as well as separating the human remains of those that the communities merely deserted, as prophylactic actions.

We have come across a series of difficulties in this enterprise. At present, there is neither any authentic software for the Thracian world and nor a necropolis analysed in this manner.

Most of the discoveries do not include all the data required by a full, complex

complete și complexe, atât datorită unor condiții obiective (descoperiri fortuite sau din epoca eroică a arheologiei, lipsa pe șantier a antropologilor, zooarheologilor), cât și a neclarității sau impreciziei informației (de ex., pentru același tip de complex sau piesă sunt denumiri diferite).

Din aceste considerente suntem conștienți că analiza datelor deja existente va avea multe "câmpuri" goale sau incomplete. Sperăm că, cel puțin de acum încolo, atât cercetarea din teren, cât și publicarea rezultatelor să fie făcută după criterii precise, care să permită analize complexe și să ducă la rezultate corespunzătoare.

Analiza resturilor umane și a bunurilor depuse împreună cu ele este extrem de dificilă, întrucât trebuie sesizată motivația inițială pentru a se înțelege de ce s-a procedat astfel. Trebuie să depistăm dacă este vorba de o ideologie funerară sau sacrificială ori, pur și simplu, de debarasarea de anumiți indivizi (străini sau paria comunității, masacre, epidemii).

Dacă pentru domeniul funerar delimitarea monumentelor clasice caracteristice (necropole, grupuri de morminte sau morminte izolate) este mai clară, dificultăți deosebite se ridică pentru resturile umane din alte tipuri de situri sau complexe.

Numai o analiză completă și detaliată poate da indicii asupra ideologiei și ritului care au adus oasele în această stare și care au determinat locul depunerii. De exemplu, sacrificarea poate fi făcută și prin metode violente care nu lasă urme pe schelet (strangulare, otrăvire, înecare), iar urmele de violență de pe oase pot fi cauzate fie de omorâre (=sacrificare), fie de la dezmembrarea cadavrelor (rit funerar), fie de la o luptă. Scheletele întregi pot proveni fie de la rituri funerare, înhumări rituale sau abandonarea anumitor morți – străini sau paria comunității (= lipsa unei ideologii sau a unui rit) – fiind vorba doar de măsuri profilactice.

De aceea, numai prin analiza tuturor

analysis, both because of objective circumstances (accidental discoveries or dating from the heroic period of archaeology, lack of anthropologists or zoologists on site) and of confusing or ambiguous characters of the data (e.g. several terms for the same item).

That is why we are aware that the analysis of already existing data will have many empty or incomplete fields. We hope that, at least from now on, field research as well as results publishing will be made according to specific criteria, which allow complete analyses and lead to proper results.

Analysing the human remains and the goods put together with them is extremely difficult since one must grasp the initial motivation in order to understand why it was done that way. One must find out whether it deals with a funerary ideology, a sacrificial one or with mere deserting of certain individuals (foreigners or the community's undesirables, massacres, epidemics).

Whereas delimiting classifying the classic, characteristic complexes (necropolis, groups of tombs or isolated tombs) is rather clear, when it comes to the funerary field, special difficulties arise when dealing with human remains from other types of sites or complexes.

Only a full and complex analysis can suggest the ideology and the rite that have determined the state of the bones and the disposal place. For example, the sacrificing could also be by violent methods that do not leave traces on the skeleton (strangulation, poisoning, drowning), and the violent traces on the bones could be caused either in the killing (=sacrifices) or in the dismemberment of the corpses (=funerary rite) or, as a result of a fight. Also, entire skeletons could be the result of funerary rites, ritual inhumations or the dumping of certain dead - foreigners or the community's undesirables (= the lack of any ideology or rite), that is, prophylactic actions.

That is why only an analysis of all the

datelor descoperirii – tipul de monument și de complex, modul cum s-a procedat cu defunctul și prezența sau absența mobilierului funerar – se pot emite concluzii și ipoteze cu grad mare de probabilitate.

Atunci când se descoperă oseminte umane noi trebuie să încercăm să înțelegem de ce s-a procedat așa, dacă a fost vorba de o ideologie funerară ori sacrificială sau, pur și simplu, comunitatea s-a debarasat de acei indivizi. Pentru ca ipotezele noastre să fie cât mai aproape de adevăr este necesar să analizăm realitățile arheologice la toate nivelele: monument, complex, defunct și mobilier funerar. Eludarea unor trăsături și exagerarea rolului altora duc la ipoteze și concluzii nerealiste.

Din păcate, o analiză a tuturor vestigiilor funerare din lumea tracică nu poate duce la rezultate notabile, revelatorii, întrucât o mare parte a rubricilor ("câmpurilor") nu pot fi completate din cauza lipsei informațiilor. Programul poate fi, însă, aplicat în cazul câtorva necropole mari, pentru care dispunem de informații mai numeroase și mai variate (de ex., Zimnicea, Zemplin).

De asemenea, sperăm ca propunerile noastre să constituie o bază ("ghid") pentru notarea tuturor datelor și observațiilor necesare încă din momentul săpării monumentelor funerare și nefunerare, astfel încât analizele lor să devină revelatorii.

Analiza resturilor de schelete prin filtrul "oseminte umane neincinerate în contexte nefunerare" permite sesizarea trăsăturilor lor caracteristice și, ca urmare, încadrarea lor în practici funerare neortodoxe, insolite (expunere/ descompunere, dezmembrarea cadavrelor) ori sacrificiale sau, pur și simplu, a fost vorba doar de debarasarea de unii defuncți.

Întrucât programul este un sistem perfectibil, completările ulterioare, datorate unor noi tipuri de descoperiri sau detaliilor care ne-au scăpat nouă, vor contribui la îmbogățirea lui. Astfel, datele obținute din

data concerning the finds - the type of monument and complex, the manner of handling the dead and the presence or lack of the funerary inventory – can allow one to deliver highly-probable hypotheses and conclusions.

New discoveries of human bones determine us to make an attempt at understanding why it was done in a certain manner, whether we are dealing with funerary or sacrificial ideology or mere dumping of those individuals by the community. In order to have hypotheses that are as close to the truth as possible, we must analyse the archaeological facts at all levels: monument, complex, dead and inventory. Dodging certain features and emphasising others lead to unrealistic hypotheses and conclusions.

Unfortunately, an analysis of all funerary vestiges of the Thracian world cannot lead to relevant, notable results, given that most fields cannot be filled in due to the lack of notes and information. The software, though, can be applied in the case of some large necropolises that offer more numerous and various data (e.g. Zimnicea, Zemplin).

Also, we hope that our proposals make for a guide for writing down all data and observations necessary, starting with the very moment of excavating the funerary and non-funerary monuments, so that analyses become relevant.

Analysing skeleton remains through the "non-cremated human bones in non-funerary contexts" filter allows seizing their characteristic features and, consequently, placing them in some unorthodox, unusual funerary (exposure/decomposing, corpse dismembering) or sacrificial practices or labelling them as mere deserting of some of the corpses.

As the software is open to improvement, add-ons required by new types of discoveries or by details that eluded us will contribute to enriching and perfecting the database. Thus, the data obtained from the

descoperirile funerare sau sacrificiale vor contribui la o mai bună înțelegere a practicilor și mentalităților popoarelor analizate.

Definițiile din *Dicționarul de termeni* s-au bazat pe studierea unor lucrări care tratează asemenea subiecte, iar *Lexicul* s-a întocmit prin selectarea informațiilor și datelor apărute în urma cercetărilor arheologice.

Totuși, nu avem cunoștință de vreo abordare atotcuprinzătoare a fenomenului funerar și sacrificial, care să cuprindă un dicționar, un lexic și arborescența acestora.

Desigur, probabil că unele realități arheologice nu le-am sesizat, iar o serie de definiții și clasificări pot fi supuse multor discuții, dar obligativitatea unui asemenea demers nu poate fi negată.

Dacă tot mai mulți arheologi vor nota și vor prelucra descoperirile pe baza acestui "ghid", atunci suntem convinși că el va duce la rezultate notabile, atât în modul cum trebuie observate și notate datele din teren, cât și în ceea ce privește analizele pe calculator.

Este necesar, însă, ca în momentul unei adăugiri în *Lexicul general* toți utilizatorii sistemului să fie imediat informați pentru a nu acorda același cod altei realități arheologice.

Cel care introduce informațiile în baza de date (arheolog, antropolog etc) trebuie să fie un bun cunoscător al domeniului, dar și al prezentului program, întrucât el trebuie să ia decizii în fiecare moment al operațiunilor, ținând cont de lipsa sau imprecizia unor informații despre unele descoperiri de până acum.

În cazul multor necropole trebuie refăcute planurile acestora, pentru a putea decide asupra unor tipuri de informații ca: organizarea internă, orientarea mormintelor, dacă există sau nu anumite reguli etc. De asemenea, situațiile arheologice trebuie clarificate, iar bunurile din complexe trebuie definite conform prezentelor propuneri.

Desigur, subiectivitatea nu poate total eliminată, dar ea trebuie cât mai mult restrânsă, situație în care experiența și buna

funerary or sacrificial discoveries will contribute to a better understanding of the practices and mentalities of the peoples investigated.

The definitions in the *Dictionary of Terms* rely on the study of works focusing on such topics and the *Lexis* on selecting information and data produced by archaeological research.

We have no knowledge yet of an all-encompassing approach to the funerary and sacrificial field, including a dictionary, a lexis and their branching.

We are aware that some definitions and classifications are arguable and we may have missed some archaeological facts, but the need for an enterprise such as the present one is undeniable.

If more and more archaeologists note and process discoveries by this "guide", we are convinced that it will lead to noteworthy results in the manner of observing and noting field data and in computer analysis and processing as well.

It is necessary, though, that all users be notified immediately after an addition to the *General Lexis*, in order to avoid the same code for different archaeological facts.

The one to enter the data in the database (archaeologist, anthropologist etc.) must hold a good knowledge of the field, as well as of the present software, since one is to take decisions at every point of the process, considering the lack or imprecision of data about certain discoveries made so far.

Plans must be re-made in the case of several necropolises, in order to decide upon types of data such as: internal organising, tomb orientation, whether there are certain patterns etc. Also, archaeological situations must be clarified and the goods in the complexes must be defined according to the present proposals.

Certainly, subjectivity cannot be entirely eradicated, but it must be reduced as much as possible, a situation in which

cunoaștere a domeniului de către cel care introduce datele joacă un rol esențial.

De asemenea, când se fac selecțiile din baza de date, specialistul trebuie să cunoască foarte bine arborescența pentru a putea decide corect la ce nivel al acesteia se pot compara datele (monument, complex, defunct, inventar, ofrande) și care dintre ele sunt cu adevărat relevante.

Credem că nu mai este cazul să accentuăm faptul că analiza datelor necesită o înaltă calificare întrucât interpretarea "datelor pozitive" oferite de computer este o activitate pur umană, deci include un anumit grad de subiectivism.

Suntem convingși că numai prin respectarea strictă a unor norme impuse de realitatea arheologică și prin înalta calificare și corectitudine a arheologului raportul fals-possibil-probabil-adevărat va fi de partea adevărului.

Acest volum este rezultatul multor ani de meditație asupra descoperirilor din domeniile funerare și sacrificiale.

Pomind de la propriile noastre descoperiri arheologice am elaborat o serie de studii privitoare la credințele și practicile funerare și sacrificiale ale geto-dacilor, ale tracilor în general. Parcurgând bibliografia de specialitate am constatat nu numai marea diversitate, practic nelimitată, de a denumi realitățile arheologice (complexele și mobilierul), dar chiar neînțelegerea unor noțiuni teoretice fundamentale din domeniile funerare și sacrificiale. În plus, o serie de descoperiri de oseminte umane au fost incluse în domeniul funerare, deși ele erau rezultatul debarasării (=lipsa oricărei ideologii) comunităților de anumiți indivizi din motive profilactice.

Deși suntem conștienți de limitele și imperfecțiunile sistemului imaginat de noi, am considerat că el trebuie, totuși, publicat și supus, astfel, unei dezbateri publice. Elaborând acest studiu ne-am convins, din nou, de dificultățile pe care trebuie să le

experience and good knowledge of the field by the one doing the data entry plays an essential role.

Also, making selections from the database requires the specialist to be very well acquainted with the branching in order to decide the correct level for comparing data (monument, complex, dead, inventory, offerings) and which of them are truly relevant.

We think that it is no longer the case to emphasise that data analysis requires high qualification since interpreting the "positive data" offered by the computer is a purely human activity, that is, it includes a certain degree of subjectivity.

We are persuaded that it is only through strict complying with the norms imposed by archaeological facts and high qualification of the archaeologist that the false-possible-probable-true relation will be in favour of the truth.

This volume is the result of many years of meditating upon the funerary and sacrificial archaeological discoveries.

Starting with our own archaeological finds, we have written a number of studies concerning the Geto-Dacians funerary and sacrificial beliefs and practices. After reading the specialized bibliography, I could see there is not only a great diversity, practically unlimited in naming the archaeological realities (complexes and inventory) but even the misunderstanding of certain notions, that are fundamental in this funerary and sacrificial field. Moreover, a series of discoveries of human bones have been included in the funerary field although they were the result of prophylactic actions, that is getting rid of some members of the community (= lack of any ideology).

Although we are aware of the limits and imperfections of the system we've created, we consider that it must be published and, consequently, put to the test of a public analysis. During the work at this study, we saw, once again how difficult it is to define

depășești atunci când definești și ordonezi, logic și coerent, o imensitate de date diverse, în care factorul spiritual joacă un rol fundamental.

Întrucât urmărim, în principal, impunerea unei terminologii unitare n-am ilustrat diversele aspecte ale lexicului; de altfel, de exemplu, doar pentru poziția mâinilor și picioarelor ar fi fost necesare numeroase planșe. Atunci când vom analiza, într-un viitor volum, practicile funerare ale geto-dacilor este evident că vor fi ilustrate cele mai reprezentative descoperiri.

Pe baza lexicului și a arborescenței propuse de noi, firma "SC Ovisoft SRL" din Brăila a întocmit un program fiabil pentru realizarea unei baze de date în domeniile funerar și sacrificial, ca și al vaselor ceramice. Prezentăm acum doar câteva din caracteristicile programului.

Scop. Acest program este menit a-i oferi arheologului un instrument pentru a stoca, sintetiza și interpreta datele de pe teren.

Structură. Programul constă într-un Lexic general și o Arborescență a informațiilor, realizată pe baza de date relațională.

Limite dimensionale. Nu există. Baza de date va stoca și procesa atât cât vă permit configurația computerului și a hard-discului.

Utilizare. Introducerea și selectarea datelor este simplă și nu cere cunoștințe speciale în utilizarea computerului.

Ceea ce această bază de date cere este familiarizarea cu arborescența și sistematizarea datelor. Acest lucru este esențial pentru că utilizatorul trebuie să decidă la ce nivel să introducă datele despre un anume element (monument, groapă, decedat etc.) De asemenea, selecțiile cer din partea utilizatorului cunoștințe de matematică pentru a putea combina coloanele de date.

Cerințe hardware. Minimum – Pentium 100Mhz, 16 MB RAM, 20 MB free space,

and set in order, logically and coherently, a huge amount of varied data, in which the spiritual factor is essential.

As our main goal is to impose an unitary terminology, we haven't illustrated the different aspects of the lexis; for instance, a great number of illustration would have been necessary only for the position of the arms and of the legs. In the future we intend to analyse the funerary practices of the Geto – Dacians, and then, obviously, we'll illustrate the most representative discoveries.

Relying on the lexis and branching that we proposed, the "SC Ovisoft SRL" (Company of Brăila) created a software necessary for a database in the funerary and sacrificing fields, as well as in the pottery. We are presenting a few of the programme characteristics.

Purpose. This software is designed to supply the archaeologist with a very powerful tool for storing, systematizing, finding and interpreting the field data.

Structure. The software consists of a General Lexis and a Tree of Information based on Relational Database

Size limitations. There aren't any. The database will store and process as much as your computer's configuration and hard-disk can take.

Use. The data input and selection is very simple and do not require special computer skill. What the database does require is a user very well familiar with the branching and data systematization. This is essential because he/she must decide at which level to input the data about a certain item (monument, pit, dead etc.). Also, the selections require a user with very good mathematical skills, able to combine the data columns.

Hardware requirements. Minimum - Pentium 100 MHz, 16 MB RAM, 20 MB free

Windows 9x; Proficient – Pentium II 300 Mhz, 64 MB RAM, Windows 95 R2 to Windows XP.

Cerințe de software. Datorită structurii flexibile a bazei de date, pot fi MS Access, DBF sau Oracle. A fost creat în Delphi și este în Borland DB.

Sunt dator să mulțumesc domnului inginer Ovidiu Șerbănescu nu numai pentru faptul că a pus la punct un program fiabil pentru analiza monumentelor funerare și sacrificiale, dar și pentru sugestiile date în alcătuirea arborescenței. Aceleași mulțumiri le datorez și colegilor arheologi Stănică Pandrea și Angelica Bălos, care mi-au făcut unele sugestii în etapa de finalizare a lexicului și arborescenței domeniilor funerare și sacrificiale.

space, Windows 9x; Proficient – Pentium II 300 MHz, 64 MB RAM, Windows 95 R2 to Windows XP

Software requirements. Due to the database's flexible nature, it may be MS Access, DBF or Oracle. It was created in Delphi and it is in Borland DB.

I must thank the engineer Ovidiu Șerbănescu not only for creating a computer programme for the analysis of the funerary and sacrificial monuments, but also for his suggestions in making up the branching. I must also thank my fellow-archaeologists Stănică Pandrea and Angelica Bălos for their suggestions made during the final stage of the lexis and branching .

II. ARHEOLOGIA FUNERARĂ ȘI SACRIFICIILE

A. DICȚIONAR DE TERMENI

Accesorii vestimentare-piese funcționale atașate îmbrăcăminții, ca nasturii, fibulele, paftalele, accesoriile la curea etc., unele cu reale valențe artistice.

Banchet funerar-festivitate ce are loc cu prilejul înmormântării defunctului, în care o parte din ofrande sunt consumate de participanți, iar altă parte depuse în mormânt sau oferite divinităților.

Catacombă(e)-galerie lungă și îngustă săpată în sol pentru depunerea defunctului (fr. *catacombe*).

Cenotaf(e)-mormânt fără defunct; noțiune prin care se desemnează o amenajare din cadrul cimitirului, rareori izolată, ce prezintă caracteristicile mormântului, dar din care lipsesc osemintele umane (lat. *cenotaphium*).

Comentarii. Cenotaful este, deci, un mormânt sau un “semn funerar”?

Dacă amenajarea funerară are rolul de “a fixa”, printr-un semn material, sufletul defunctului astfel încât acesta să-și găsească odihna și să nu-i mai tulbure pe cei vii, atunci putem să numim aceste complexe morminte.

Este însă necesar ca amenajările de acest tip să fie în necropole, rareori ele fiind izolate, altfel intrăm în domeniul arbitrarului. Așa s-a și întâmplat pentru lumea geto-dacilor, când au fost declarate morminte de tipul cenotafului sau “morminte simbolice” o serie de complexe ce erau, fie gropi menajere, fie gropi cu ofrande.

Cercetările arheologice au demonstrat că în necropole numărul cenotafurilor este incomparabil mai mic decât al mormintelor obișnuite, situație normală dacă avem în vedere faptul că defunctul nu putea fi recuperat decât în cazuri excepționale. De aceea, este inadmisibil ca să denumim necropole monumentele unde oasele umane fie lipsesc, fie reprezintă mai puțin de 50%.

II. FUNERARY ARCHAEOLOGY AND SACRIFICES

A. DICTIONARY OF TERMS

Clothing accessories – functional items attached to the clothes, such as buttons, fibulae, belt accessories etc., some with real artistic features.

Funerary feast – celebration taking place on the occasion of the burying of the dead, during which some of the offerings are consumed by the participants and others are put in the tomb or offered to the deities.

Catacomb(s) – long, confined gallery, dug in the soil for putting the corpse. (fr. *catacombe*).

Cenotaph – tomb without the dead; term meaning a fitting out inside the cemetery, rarely isolated, and presenting the characteristics of the grave but containing no human bones (lat. *Cenotaphium*).

Comments. Therefore, is the cenotaph a grave or a funerary sign?

If the funerary fitting out has a purpose “fixation”, through a material sign, the soul of the dead so that he can find rest and not trouble the living, then we can call these complexes graves.

Still, it is necessary that this type of fitting outs be in necropolis – rarely are they isolated – otherwise entering the domain of the arbitrary. That was what happened with the Geto-Dacian world, when were declared tombs of the cenotaph type or “symbolic tombs” a series of complexes that were either household garbage or offerings pits.

The archaeological research proved that the number of cenotaphs in necropolises is extremely smaller than those of usual tombs, which is a normal situation considering the fact that the dead could not be recuperated but in exceptional cases. That is why, it is inadmissible to consider necropolis the monuments where the human bones are either missing or are under 50 percent.

Cimitir(e) / Necropolă(e) - noțiune ce desemnează spațiul destinat înmormântărilor, care are o unitate și o structură internă ce-l delimitează, indubitabil, de alte tipuri de monumente (cetăți, așezări, sanctuare etc.).

Cimitirul este un spațiu circumscris, delimitat, chiar dacă limitele sale nu se manifestă întotdeauna printr-o structură detectabilă arheologic. Doar în unele civilizații avansate, și în mod excepțional, unele necropole sau morminte au fost în habitat. Plasarea necropolelor în habitat ține de fazele de urbanizare a unor popoare, iar cea a unor morminte izolate, de rolul excepțional jucat de unele personaje (fondatori, eroi, donatori etc.)

Cimitirul nu este numai un spațiu funerar, ci și un spațiu comunitar, deoarece el reflectă "fixarea", după deces, într-un anumit loc, a unui grup social, a unei comunități (neogr. *koimeterion*).

Comentarii. Conform propriei ideologii funerare, comunitatea includea atât habitatul (= societatea celor vii), cât și cimitirul (= comunitatea celor morți), întrucât relația viilor cu morții, a locuinței cu mormântul, este o constantă a istoriei.

De altfel, etimologic vorbind, cuvântul grecesc *koimeterion* înseamnă "locul unde ei dorm" (= membrii comunității).

Din aceste considerente, cel puțin pentru popoarele sedentare, așezarea și cimitirul trebuie să fie astfel plasate încât să fie reciproc vizibile.

Spațiul cimitirului este o zonă sacră unde se desfășoară unele ceremonii specifice, atât în momentul depunerii defunctului, cât și, adeseori, la anumite intervale de timp după aceea.

O altă problemă, nu lipsită de importanță în cazul prelucrării pe calculator, este termenul pe care trebuie să-l acceptăm în limba română - *cimitir* sau *necropolă*. Primul este o noțiune întrebuințată de poporul nostru,

Cemetery(ies)/Necropolis(es) - term referring to the space meant for burials, the unity and an internal structure of it delimit it, beyond any doubt, from other types of monuments (fortresses, settlements, sanctuaries etc.).

The *cemetery* is a confined space, even if its limits are not always in an archaeologically detectable structure. It is only in advanced civilisations and in exceptional ways that some necropolises or tombs were found in the habitat. Placing the necropolis in the habitat is linked to the phases of urbanisation of some peoples, and that of the tombs to the exceptional role played by some characters (founders, heroes, donors etc.).

The cemetery is not only a funerary space but also a space of the community, because it reflects the "establishing", after death and in a certain place, of a social group, a community (neogr. *koimeterion*).

Comments. According to its own funerary ideology, the community included both the habitat (=the community of the living) and the cemetery (=the community of the dead), as the relation of the dead with the living, of the dwelling with the grave, is present throughout the entire history.

Furthermore, etymologically speaking, the Greek word *koimeterion* means "the place where they sleep" (=the members of the community).

That's why, the settlement and the cemetery have to be in sight of one another, at least for the sedentary peoples.

The space of the cemetery is a sacred area, where specific ceremonies take place, both at the time of putting the corpse and, often, at certain time intervals after that.

Another problem not to be disregarded in the case of computer processing, is the term that we must accept in the Romanian language - *cemetery* or *necropolis*. The first is a notion used by our people, but the second has been

dar cel de al doilea a fost mai des folosit de arheologi. De altfel, în engleză termenul este *cemetery*, iar în franceză *nécropole*.

Care trebuie să fie numărul minim de morminte pentru a vorbi de un cimitir?

Sau, în ultimă instanță, putem vorbi și de un cimitir cu un singur mormânt?

Noi propunem următoarele: 1 = mormânt izolat; 2-5 = grup de morminte; peste 5 morminte = necropolă. Apreciem că nu este o alegere arbitrară sau doar o convenție, ci reflectă anumite realități arheologice, motivate de ideologii funerare sau de situații istorice.

Cistă(e)- construcție, de obicei din piatră, în care s-au depus resturile funerare. (a nu se confunda cu un tip de vas numit cistă) (lat. *cista*).

Depozit(e)- depunere rituală de bunuri (inventar, ofrande), sacrificate pentru defunct sau divinități, dar care nu se află împreună (= în același loc) cu defunctul.

Depunere (i)-așezarea rituală în mormânt a cadavrului sau a resturilor incinerate ale defunctului, de obicei împreună cu mobilierul funerar, conform practicilor funerare ale comunității.

Dromos(i)-coridor de intrare într-un mormânt tumular (gr. *dromos*).

Expunere/descompunere-practică funerară ce constă în expunerea cadavrului în "case ale morților", platforme, gropi etc., până la descărnare, perioadă în care se efectuau toate ritualurile sacre. După aceea, resturile cadavrului erau fie îngropate, fie aruncate, în acest ultim caz nemaifiind considerate sacre.

Ideologie funerară-cuprinde ansamblul concepțiilor eshatologice și al reprezentărilor unui popor/populație/comunitate despre soarta defuncților; ea se reflectă în rituri și ritualuri, respectiv în modurile cum se procedează cu decedații, în funcție de categoria socială, de sex, de vârstă sau de modul cum s-a produs decesul.

Comentarii. Nu putem vorbi întotdeauna de postexistență pământească,

used more often by the archaeologists. Anyway, in English the term is cemetery and in French it is *nécropole*.

Which is the minimum number of tombs allowing one to talk about a cemetery?

Or, ultimately, can we talk about one-tomb cemeteries?

We suggest the following: 1 =single grave; 2 – 5 = group of graves; over 5 graves= necropolis. We believe it is not an arbitrary choice or a mere convention, but a reflection of certain archaeological realities, motivated by funerary ideologies or by historical situations.

Cista(e) – construction, usually made out of stone, in which funerary remains were put (not to be mistaken for a type of vessel named *cista*) (lat. *cista*).

Hoard – ritual deposit of goods (inventory, offerings), sacrificed for the dead or the deities, but which are not together (=in the same place) with the dead.

Deposit(s) – the ritual putting of the dead or of the cremated remains of the dead in the grave, usually together with the funerary inventory, according to the funerary practices of the community.

Dromos(i) – the entrance corridor of a grave (gr. *dromos*).

Exposure/decomposition – funerary practice consisting of exposing the body in "houses of dead", platforms, pits etc., until it becomes fleshless, during which all the sacred rituals were performed. Afterwards, the remains of the body were either buried or thrown away , in which case they were no longer considered as sacred.

The funeral ideology – contains the whole of the eschatological conceptions and of the representations of a people / population / community about what happened to the dead; it reflects itself in the rites and rituals, the manner of dealing with the dead respectively, depending on the social category, the gender, the age or of the way in which he died.

Comments. We cannot talk about earthly afterlife, as only some funerary

întrucât doar unele ideologii funerare includ o reîntoarcere a defunctului în mediul său sau în alte zone de pe pământ, pe când altele postulează o reînviere într-un alt univers sau, pur și simplu, o dispariție în neant.

Observațiile etnoculturale și descoperirile arheologice au arătat că nu există întotdeauna o condiționare, directă și obligatorie, între o religie predominant solară și incinerare sau între o religie predominant chthoniană și înhumare.

Incinerare(i)-rit funerar ce constă în arderea cadavrului, uneori împreună cu mobilierul funerar și animalele preferate (caii, câinii etc.) (lat. *incinerare*).

Incinerare parțială-reflectă acea situație când numai o parte a cadavrului a fost depusă pe rugul funerar.

Incinerare incompletă-reflectă o ardere incompletă și inegală a diverselor părți ale cadavrului, din cauza slabei combustii a lemnului sau a unor prescripții rituale.

Comentarii. Prin faptul că impune o investiție mult mai mare, materială și de efort, incinerarea este întotdeauna o depunere, deci ea reflectă un segment bine conturat al ideologiei funerare.

Inventar funerar-include acele piese din mormânt ce au fost în mod nemijlocit legate de persoana defunctului (îmbrăcăminte, podoabe etc.) sau de unele activități pe care acesta le-a desfășurat (armament și echipament de luptă, unelte, ustensile etc.).

Îngropare(i)-operațiunea de debarasare, în afara spațiului funerar și sacrificial, de cadavrul unui defunct; ea este o măsură profilactică a comunității, nu o operațiune rituală ce decurge dintr-o anumite ideologie funerară sau sacrificială.

Înhumare(i)-rit funerar ce constă în depunerea cadavrului, de regulă în întregime, într-o groapă, într-o cameră funerară sau într-un recipient (lat. *inhumare*).

Comentarii. De înhumare putem vorbi numai când avem dovezi că este o depunere și nu o simplă îngropare a cadavrului. O

ideologies include a comeback of the dead in his environment or other earthly places, whereas others postulate a resurrection in another universe or simply disappearing in the void.

The ethno-cultural observations and the archaeological findings have shown that there is not always a direct and compulsory link between a predominantly solar religion and cremation or between a mainly chthonian religion and inhumation.

Cremation(s) – funerary rite consisting in the burning of the corpse, sometimes together with the funerary inventory and the favourite animals (horses, dogs etc.) (lat. *incinerare*).

Partial cremation – it reflects the situation in which only a part of the corpse has been put on the funerary pyre.

Incomplete cremation – reflects an incomplete and uneven burning of the various parts of the corpse, because of the poor wood combustion or certain ritual prescriptions.

Comments. Because it requires a higher investment, both of material and effort, cremation is always a deposit, thus reflecting a well-bordered domain of the funerary ideology.

Funerary inventory – it includes those items from the grave that were directly linked to the dead (clothes, ornaments etc.) or to some activities that he had performed (weaponry and fighting gear, tools etc.).

Putting into the ground – the operation of throwing away the corpse outside the funerary and sacrificial space; it represents a prophylactic action of the community, and not a ritual operation resulting from a certain funerary or sacrificial ideology.

Inhumation(s) – funerary rite consisting of depositing the body, usually in its entirety, in a pit, in a funerary chamber or in a recipient (lat. *inhumare*).

Comments. We can only speak of inhumation when we have proofs that it is a deposit and not simply a burial of the corpse.

Îngropare a unui cadavru poate fi doar o măsură profilactică a comunității, o modalitate de a se debarasa de anumiți defuncți (prizonieri, criminali, sinucigași, indivizi ce au încălcat grav normele comunității etc.) care nu trebuie tratați cu tot respectul impus de propria ideologie funerară.

Înmormântare(i)-ceremonia de depunere în mormânt a cadavrului sau a resturilor incinerării, atunci când se desfășoară și ritualurile prevăzute de ideologia funerară; prin extensie și depunerea mobilierului funerar într-un cenotaf poate fi considerată înmormântare.

Tipuri de înmormântări :

- *principală* - este reprezentată de defunctul (defuncții) pentru care s-a inițiat săparea/ridicarea mormântului.

- *primară* - primul defunct, între alții.

- *secundară* - al doilea defunct.

- *terțiară* - al treilea defunct.

- *singulară* - un defunct.

- *dublă* - doi defuncți, în

aceeași groapă sau urnă.

- *triplă* - trei defuncți.

- *colectivă* - peste trei defuncți.

- *ulterioară* - toate înmormântările

posteroare comunității inițiale.

Însoțitor(i)-oameni și/sau animale întregi sacrificate și depuse în morminte. În mormintele regale sau ale marilor aristocrați se întâlnesc, uneori, oameni (soția, copiii, servitorii, prizonieri), sau unele animale (calul, câinele), care pot fi apreciați ca însoțitori ai defunctului în "lumea de dincolo". Alte animale, ca, de exemplu, bovinele, ovicaprinele, porcii etc., chiar dacă au fost depuse întregi, trebuie considerate ca ofrande de carne.

Manta(le) - movila de deasupra mormântului/mormintelor; de obicei din pământ sau straturi alternante de pământ și piatră pentru a-l proteja pe defunct și mobilierul funerar (fr. *manteau*).

A burial of a corpse can be a simple prophylactic action of the community, a means of dumping certain dead, which must not be treated with all the respect imposed by their own funerary ideology (prisoners, murderers, suicide cases, individuals that have very gravely broken the laws of the community etc.)

Burial – the ceremony of depositing the corpse, or the cremation remains, in the tomb, the moment that all the rituals supplied by the funerary ideology take place.

Types of burial:

- *main* – represented by the dead for which the digging/elevating of the grave was provisioned.

- *primary* – the first dead, among others.

- *secondary* – the second dead.

- *tertiary* – the third dead.

- *singular* – one dead.

- *double*- two dead, in the same pit or urn.

- *triple* – three dead.

- *collective* – more than three dead.

- *afterwards* – all the burials that took place after the initial community.

Companions – entire people and/or animals, sacrificed and put in the tombs. In the royal tombs or those of the high aristocrats one meets, sometimes, people (wife, children, servants), prisoners or some animals (horse, dog), that can be appreciated as companions of the dead in the "other-world". Other animals, such as bovine, ovine, swine etc., for example, even if put down complete, must be considered as meat offerings.

Mound(s) – the mound on top of the grave/graves; usually consisting of earth or alternating layers of earth and rock in order to protect the dead and the funeral inventory (fr. *manteau*).

Mobilier funerar - include ansamblul bunurilor ce s-au depus în amenajarea funerară: inventar de corp, arme și podoabe, ofrande, însoțitori etc.

Nu trebuie să confundăm piesele descoperite cu bunurile depuse la înmormântare, întrucât doar cele neperisabile au rezistat timpului. Numai analize de specialitate, inclusiv ale solului din gropi, ar putea dovedi depunerea unor mâncăruri sau lichide, care au o mare importanță în cadrul ritualurilor.

Comentarii. Bunurile din mormânt au o semnificație, ele au un “mesaj” și nu trebuie apreciate ca, de exemplu, cele din sanctuare, “depozite”, gropi de cult etc.

Din punctul de vedere al “societății celor vii”, mobilierul este sacrificat și condamnat în favoarea “comunității celor morți”, căci prima se lipsește de valoarea lui de întrebuințare sau de schimb, care este transferată “definitiv” celei de a doua, ceea ce confirmă perspectiva continuității. Această renunțare nu poate fi înțeleasă fără o puternică motivație sacră.

La populațiile arhaice, credințele în puterile defuncților, benefice sau malefice, sunt generale. De aici rezultă și ambivalența atitudinilor celor vii față de decedați: unora de a le asigura protecția și confortul, iar altora, aplicarea unor mijloace profilactice, chiar violente (zdrobire, decapitare, străpungere, legare etc.) pentru a se împiedica reîntoarcerea lor.

În aprecierea valorii și semnificației mobilierului funerar, într-o anumită civilizație, trebuie să fim circumspecți, deoarece nu există un raport implicit, strict proporțional, între acesta și locul/importanța defunctului în societate, căci deseori intervin și alți factori (de vârstă, sex, motive afective individuale etc.). În plus, astăzi este greu de apreciat valoarea, reală sau simbolică, în acele societăți, a unor piese descoperite în morminte.

Grave goods – includes the totality of the goods put in the funerary fitting out: body inventory, weapons and ornaments, offerings, companions etc.

The items discovered are not to be mistaken for the goods buried at the funeral since only the non-perishable ones have lasted over time. Only specialist analysis, including analysis of the earth in the pit, could prove the depositing of food or liquids, which are of great importance in the rituals.

Comments. The goods in the tomb bear a significance, they have a “message”, and must not be considered like, for example, those in sanctuaries, as “deposits”, or cult pits etc.

From the “community of the living”, point of view the inventory is sacrificed and condemned in favour of the “community of the dead”, as the former deprives itself of using or trading value, which is transferred “forever” to the latter, and this fact confirms the perspective of continuity. This act of self-depriving cannot be understood without a strong sacred motivation.

For the archaic populations, the beliefs in the powers of the dead, may they be good or evil, are general. It is from here that results the ambivalence of the attitude of the living towards the dead: for some, they ensure protection and comfort, for others, prophylactic action, even violent (crushing, beheading, piercing, tying etc.) in order to prevent their returning.

We must be cautious in assessing the value and the significance of the funerary inventory of a certain civilisation since there is no implicit, strictly proportional, link between the inventory and the social status/importance of the dead in the community, for it is often that other factors come in between (age, gender, individual emotional reasons etc.). Furthermore, it is difficult to estimate nowadays the real or symbolic value, in those communities, of the items found in the tombs.

De asemenea, este dificil, uneori, de apreciat destinația bunurilor din mormânt, anume dacă ele constituie piese de inventar sau ofrande pentru defuncți, pentru divinități sau dacă ele sunt resturi ale ospățului funerar.

Trebuie, totodată, excluse piesele ajunse întâmplător în morminte, care n-au nici o legătură cu ritualul.

Mormânt(e)-spațiul/locul amenajat atribuit defunctului. El este elementul constitutiv și fondator al cimitirului, ce trebuie să aibă câteva caracteristici obligatorii: a) depunere într-un loc consacrat (cimitir), b) amenajare funerară, ce conține, de regulă, oase umane și c) de obicei, mobilier funerar. Mormântul reprezintă, în esență, ritualizarea morții, deci el este expresia unei sarcini colective a comunității ce încearcă să depășească, astfel, consecințele pierderii unui membru al ei (lat. *monumentum*).

Ofrandă funerară-depunere rituală de alte bunuri decât cele ce fac parte din inventarul funerar. Prin natura ei este legată de credința în “viața de dincolo”, astfel că ea ne poate oferi indicii valoroase despre ideologia funerară a comunității respective. Pot fi apreciate ca ofrande alimentele crude sau gătite, băuturile, alte bunuri. De regulă, recipientele ceramice au conținut alimente sau băuturi, astfel încât ele însele nu pot fi decât rareori considerate ca ofrande propriu-zise (eventualul “serviciu personal de vase” de băut din metale prețioase din mormintele princiare).

Oseminte umane neincinerate în contexte nefunerare = toate resturile de schelete, părți de schelete sau de oase umane izolate descoperite în afara monumentelor funerar (necropole, grupuri de morminte, morminte izolate) sau sacrificiale (sanctuale) clasice, care, deocamdată, nu pot fi clasificate cu certitudine.

Comentarii. Întrucât incinerarea presupune deja un rit și o investiție a comunității, resturile umane incinerate pot fi precis încadrate. Aceste resturi umane pot fi rezultatul unor ideologii funerar (rituri de

It is also, difficult, sometimes, to imagine the destination of the goods in the tomb, that is, if they constitute inventory items or offerings, either for the dead, the deities, or are remains of the funerary feast.

One must also disregard the items that got in the tomb by accident, that have nothing to do with the ritual.

Tomb(s)/Grave(s) – the space/place fitted out for the dead. It is the constitutive and founding element of the cemetery and is compelled to have certain characteristics: a) deposit in an established place (cemetery), b) funerary fitting out, usually containing human bones, and c) usually, funerary inventory. The tomb represents, essentially, the ritualisation of death. Therefore, it is the expression of a collective task of the community of trying this way to get over the consequences of losing one of its members (lat. *monumentum*).

Funerary offering – ritual deposit of other goods than those pertaining to the funerary inventory. Since it is by its very nature related to the belief in the “after-life”, it can offer us valuable clues as to the funerary ideology of that specific community. One can consider food, raw or cooked, drinks or various other goods as offerings. Usually, the ceramic vessel contained aliments or drinks, meaning the vessel itself can but rarely be considered proper offerings (at most, the precious metals “personal vessel set” in the princely tombs).

Non-cremated human bones in non-funerary contexts = all the skeleton remains, skeleton parts or isolated human bones found outside the classic funerary (necropolis, groups of tombs, isolated tombs), or sacrificial (sanctuaries) monuments which, for now, cannot be classified for certain.

Comments. Since cremation already supposes a rite and an investment of the community, cremated human bones can be classified precisely. These human remains can be the result of funerary ideologies

expunere/descompunere), sacrificiale sau, pur și simplu, al unor operațiuni de debarasare de defuncți. Ele s-au găsit în așezări și cetăți (locuințe, gropi, strat, șanțuri) sau în gropi izolate și incinte de cult.

Numai o analiză completă și complexă poate sugera ideologia și ritul care au determinat starea osemintelor și alegerea locului depunerii. De exemplu, sacrificarea poate fi făcută și prin mijloace violente care nu lasă urme pe schelet (sugrumare, înecare, otrăvire), iar urmele violente de pe schelete pot proveni fie de lauciderea defuncților (deci sacrificii), fie de la tranșarea cadavrelor (deci rit funerar). Scheletele întregi pot proveni, de asemenea, și de la debarasarea de unii defuncți – străinii sau paria comunității (deci lipsa oricărei ideologii sau rit), fiind rezultatul unor măsuri profilactice.

De aceea, numai prin analiza tuturor datelor descoperirii – tipul de monument și de complex, modul cum se procedează cu defunctul și prezența sau absența mobilierului – se pot emite concluzii și ipoteze cu mare grad de probabilitate.

Podoabe - piese cu valoare decorativă, uneori și funcționale, în conexiune cu persoana, precum cerceii, salbele, diademele, colierele, pandantivele, brățările, inelele, falerele, paftalele etc. Ele poartă, uneori, un mesaj social, iar dispunerea lor în mormânt, pe lângă existența unor părți privilegiate pentru așezare (ex., capul), poate indica unele valențe religioase, ierarhice, de vârstă sau sex.

Practici funerare - ansamblul de rituri și ritualuri, decurgând dintr-o anumită ideologie funerară, ce includ următoarele caracteristici: a) temporale - de pregătire a cadavrului, de amenajarea mormântului, de ordonare a mobilierului și eventuale practici post-înmormântare; b) spațiale- caracteristicile gropii, orientarea și poziția defunctului și a mobilierului etc. și c) riturile aplicate – defunctului, mobilierului, însoțitorilor.

(exposure/decomposing rites), sacrificial ones or, simply, operations of dumping the dead. These remains were found in settlements and fortifications (dwellings, pits, layer, ditches) or in isolated pits and cult enclosures.

Only a complete and complex analysis can suggest the ideology and the rite that determined the condition of the bones and the choice of the burial place. For example, the sacrificing can also be attained through violent methods that do not leave traces on the skeleton (strangulation, drowning, poisoning), and the signs of violence on the skeletons could be caused either by the killing of that certain dead (meaning sacrifices) or by the chunking of the corpse (meaning funerary rite). Skeletons that are complete may also originate in the dumping of some of the dead – the foreigners or the undesirable members of the community (i.e., the lack of any ideology or rite), being the result of prophylactic action.

Therefore, it is only through the analysis of all the data belonging to the finding – the type of monument and complex, the manner of handling the dead and the presence or the absence of the inventory – that one can get to high-probability conclusions and hypotheses.

Adornments – items with decorating value, sometimes also functional, and linked to the person, such as earrings, necklaces, tiarae, pendants, bracelets, rings, phalerae etc. Sometimes, they also bear social messages and their location in the grave - besides some favoured places for putting them (the head, for example) - can indicate some religious, hierarchic, age or gender features.

Funerary practices – contain the whole of the rites and rituals, originating from a certain funerary ideology, including the following characteristics: a) temporal – preparing the corpse, fitting out the tomb, ranging the inventory and possible after burial practices; b) spatial – the characteristics of the pit, the orientation and the position of the dead and of the inventory etc. and c) the applied rites – to the dead, the inventory, the companions.

Comentarii. Se observă că atunci când este vorba de sacrificii umane, de practici de expunere/descompunere sau de aruncarea / părăsirea cadavrului aceste norme funerare nu se mai regăsesc.

Practicile funerare nu trebuie înțelese ca fiind imuabile, ci într-o anumite dinamică; ele sunt constante doar într-o anumite secvență de timp și ca un mod preferențial de înmormântare pentru o comunitate, o categorie socială etc.

Reînhumare(i) - operațiune prin care resturile cadavrului se dezgroapă pentru efectuarea unor acte rituale și, apoi, se repun în mormânt.

Comentarii. A nu se confunda această operațiune rituală cu jaful mormintelor ori cu distrugerile accidentale.

Ring(uri) - cerc din piatră ce face parte din mormânt situat, de obicei, la baza mantalei unui tumul (engl. *ring*).

Ritualul funerar - include ansamblul acțiunilor ce au loc din momentul decesului, uneori chiar de când acesta devine previzibil, până la depunerea cadavrului în mormânt: oficierea serviciilor sacre, banchetul, forma și construcția mormântului, cantitatea, varietatea și poziția mobilierului funerar etc.

Comentarii. Ritualurile funerare se desfășoară conform unui scenariu, mai mult sau mai puțin riguros, ce încearcă să depășească condiția evidentă a defunctului: dacă moartea reflectă "ruptura", ritualurile exprimă voința de continuitate, ele fiind, deci, expresia cea mai elocventă a ideologiei funerare a unei comunități.

Membrii comunității trebuie tratați cu tot respectul, prin îndeplinirea tuturor ritualurilor "lanțului funerar" și depunerea în cimitir, pe când un paria din "societatea viilor" trebuie să fie un paria și în "comunitatea morților".

Un paria nu este inclus în cimitir, pentru el nu se îndeplinesc ritualurile comunității, el nu este depus, ci doar îngropat, deoarece marginalitatea socială impune

Comments. One notices that when we are dealing with human sacrifices, i.e. corpse exposure/decomposing or dumping/deserting practices, these funerary norms are no longer observed.

The funerary practices must not be seen as immutable, but having a certain dynamic; they are constant only when a certain time span is considered and are only a preferred burial method for a community, social category etc.

Reinhumation(s) – taking the corpse out of the tomb for the fulfilment of ritual acts, followed by the putting back in the tomb.

Comments. Not to mistake this operation for the tomb robbing or accidental damages.

Ring(s) – circle of stone belonging to a tomb, usually placed at the bottom of a tumulus' mound (engl. *ring*).

Funeral ritual – includes the totality of the actions taking place starting with the moment of death, sometimes the moment that it becomes predictable, until the placing of the body in the tomb: fulfilling the sacred services, the feast, the shape and the construction of the grave, the quantity, variety and position of the funeral inventory etc.

Comments. The funerary rites taking place according to a more or less rigorous scenario, which tries to be more than the obvious state of the dead: if death reflects the "split", the rituals express the wish for continuity, that is, they are the most eloquent expression of a community's funerary ideology.

The members of the community must be treated with the utmost respect, by fulfilling all the rituals of the "funerary chain" and burying the dead in the cemetery, whereas a pariah of the "community of the alive" must be the same in the "community of the dead".

Such a pariah is not included in the cemetery, the rituals of the community are not fulfilled for him, a pariah is not buried but only put out, as social marginality requires

marginalitatea spațială.

Atunci când se descoperă oseminte umane neincinerate rămâne de stabilit când putem vorbi de mormânt (= depunere) și când doar de îngropare/debarasare (= măsură profilactică), în funcție de datele pe care le cunoaștem despre ideologia funerară a acelei comunități.

Sursele scrise și observațiile etnoculturale atestă existența, la diverse popoare și în epoci diferite, a unor practici de expunere/descompunere a cadavrelor, perioadă în care se efectuau toate ritualurile sacre, iar apoi, resturile corpului, nemaifiind considerate sacre, puteau fi aruncate în gropi sau la marginea comunității. Nu putem vorbi de morminte în gropi cu deșeuri menajere!

Trebuie, de asemenea, făcute aprecieri diferite între osemintele umane descoperite în cimitire (= consecința unor ideologii funerare) și cele descoperite în sanctuare (= rezultat al unor ideologii sacrificiale).

Rit funerar - reprezintă modul concret cum se procedează cu defunctul, el este expresia practică a unei atitudini religioase prin care omul își definește concepțiile despre divinități și despre "lumea de dincolo", ca și năzuința de a se integra într-un anume univers.

Cadavrul poate fi: a) *incinerat*, b) *înhumat*, c) *expus/descompus*, apoi înhumat sau aruncat, d) *părăsit/aruncat*

Comentarii. În esență, ritul funerar este repetitiv și, de aceea, nu se poate postula existența lui doar pe baza unor informații izolate. Numai prin analiza unui set reprezentativ de descoperiri se poate pune în evidență o anume regularitate de practici funerare, în cadre culturale relativ omogene și într-o anume etapă cronologică.

Rug funerar - locul/instalația pentru arderea cadavrului, uneori împreună cu tot sau o parte din mobilierul funerar (lat. *ustrinum*), fără acoperirea rămășițelor sale.

Comentarii. Nu putem vorbi de rug funerar dacă nu s-au descoperit și oseminte

spatial marginality.

When one finds non-cremated human bones, one must decide when we can speak of grave (deposit) and when only of burial/dumping (prophylactic action), considering the data that we know about the funerary ideology of that community.

Written sources and ethno-cultural observations certify the existence, for several peoples and epochs, of exposure/decomposing practices, a period during which all the sacred rituals would be fulfilled. Afterwards, the remains of the body, no longer considered sacred, could be thrown in pits or at the periphery of the community. We cannot speak of graves in household garbage pits!

One must also make different comments about the human bones discovered in cemeteries (=consequences of funerary ideologies) and those found in sanctuaries (=results of certain sacrificial ideologies).

Funerary rite – represents the concrete way the dead is dealt with, it is the practical expression of a religious attitude through which one defines one's conceptions about divinities and the "other-world", as well as one's aspiration towards integrating into a certain universe.

The corpse can be: a) *cremated*, b) *inhumed*, c) *exposed/decomposed*, then inhumed or thrown away, d) *deserted/dumped*.

Comments. The funerary rite is essentially repetitive, meaning one cannot state its existence relying only on isolated data. Only the analysis of a representative set of discoveries can emphasise a certain regularity of funerary practices, inside relatively homogenous cultures and a certain time span.

Funerary pyre – the place/arrangement for the burning of the corpse, sometimes together with the entire or some of the funerary inventory (lat. *ustrinum*), without covering the remains.

Comments. One cannot speak of a funeral pyre unless cremated human bones

umane arse, căci, în unele situații, poate fi vorba de locuri de ardere a ofrandelor sau de cuptoare/vetre.

De asemenea, uneori rugul funerar este și mormânt, deoarece osemintele arse rămân pe locul incinerării (tip *bustum*).

Sacrificiu(i) - manifestare religioasă păgână ce implică uciderea unor oameni, animale și păsări sau oferirea altor bunuri (alimente, lichide, arme, podoabe etc.) în cinstea unor divinități, eroi, strămoși etc. Sacrificiul este o instituție fundamentală a religiilor antice. Sacrificiile se fac în semn de venerație, recunoștință, iertare, înduplecare, reparație etc. Sacrificiile funerare se efectuează fie în momentul înmormântării, fie cu unele ocazii comemorative postînmemorare (lat. *sacrificium*, de la *sacrifica* = a aduce jertfă unui zeu).

Tumul(i) - amenajare funerară cu manta, de obicei de formă conică, sub care se află, deseori, gropi sau camere din lemn sau piatră, în care se depun defuncții, însoțitorii și mobilierul funerar (lat. *tumulus*).

Urnă(e) - vas, de obicei din lut, în care s-au depus resturile incinerate ale defunctului, uneori împreună cu inventarul funerar (lat. *urna*).

were discovered because, in some situations, we could be dealing with offerings burning places or with ovens/fireplaces.

The funeral pyre is also a grave as the cremated bones remain on the site of the cremation. (*bustum* type).

Sacrifice(s) – pagan religious manifestation involving human, animals or bird slaughters or offering other goods (food, liquids, weapons, ornaments etc.) in honour of certain deities, heroes, ancestors etc. The sacrifice is a fundamental institution of the ancient religions. Sacrifices are made as a sign of veneration, gratitude, forgiveness, persuasion, reparation etc. The funerary sacrifices are made either at the time of the inhumation or on other post-inhumation commemorative occasions (lat. *sacrificium*, from *sacrifica* = bringing a sacrifice to a god).

Tumulus(i) – funerary fitting out with mound, usually cone shaped often with pits or wooden or stone chambers underneath in which the dead, their companions and the funerary inventory were buried (put) (lat. *tumulus*).

Urn(s) – vessel, usually pottery, in which the cremated remains of the dead were put, together with the funerary inventory (lat. *urna*).

B. LEXIC GENERAL

Domeniile funerare și sacrificial

I. TIP MONUMENT

A. MONUMENTE FUNERARE = se depun cei...

01. nu sunt date
02. morți de bătrânețe
03. morți de boală
04. morți din accident
05. morți în luptă
06. uciși pentru defuncți (însoțitori)
07. indivizii tratați în urma unor practici “neortodoxe”

B. MONUMENTE DE CULT = se depun cei...

01. nu sunt date
02. uciși pentru divinități

C. MONUMENTE DE DEBARASARE = se îngroapă...

01. nu sunt date
02. străinii de comunitate
03. paria comunității
04. prizonierii masacrați
05. defuncții morți în urma unor epidemii ?

D. OSEMINTE UMANE NEINCINERATE ÎN CONTEXTE NEFUNERARE =includ indivizi provenind de la ...

01. nu sunt date
02. înhumări în urma unei morți naturale (copii mici)
03. sacrificii umane
04. practici de expunere/descompunere
05. practici de dezmembrări de cadavre
06. abandonări/debarasări de cadavre
07. epidemii ?
08. masacre ?

II. MONUMENTE FUNERARE

II.1. TIPURI DE RITURI ÎN NECROPOLE, GRUPURI DE MORMINTE ȘI MORMINTE IZOLATE

01. nu sunt date
02. incinerare
03. înhumare
04. incinerare + înhumare
05. incinerare + cenotafe
06. înhumare + cenotafe
07. incinerare + înhumare + cenotafe
08. înhumare + expunere/descompunere
09. incinerare + expunere/descompunere
10. incinerare + înhumare + expunere / descompunere

B. GENERAL LEXIS:

The funeral and sacrificial domains

I. MONUMENT TYPE

A. FUNERARY MONUMENTS = one buries the ones...

01. no data available
02. dead of old age
03. dead of disease
04. dead by accident
05. dead in battle
06. killed for the dead (companions)
07. individuals dealt with according to “unorthodox” practices

B. CULT MONUMENTS = one deposits the ones...

01. no data available
02. killed for the deities

C. DUMPING MONUMENTS = one abandons ...

01. no data available
02. foreigners
03. community undesirables
04. slaughtered prisoners
05. epidemics victims ?

D. NON-CREMATED HUMAN BONES IN NON-FUNERARY CONTEXTS = individuals dead because of...

01. no data available
02. inhumation as a result of natural death (infants)
03. human sacrifices
04. exposure/decomposition
05. body chunking
06. corpse abandonment/throwing away
07. epidemics ?
08. massacred ?

II. FUNERARY MONUMENTS

II.1. TYPES OF RITES IN NECROPOLIS, GROUPS OF GRAVES AND SINGLE GRAVES

01. no data available
02. cremation
03. inhumation
04. cremation + inhumation
05. cremation + cenotaph
06. inhumation + cenotaph
07. cremation + inhumation + cenotaph
08. inhumation + exposure/decomposition
09. cremation + exposure/decomposition
10. cremation + inhumation + exposure/decomposition

11. incinerare + înhumare + cenotafe + expunere / descompunere
12. expunere/descompunere + cenotafe

II.2. TIPURI DE MORMINTE

01. nu sunt date
02. cu defunct (i)
03. fără defunct (cenotaf)

II.3. TIPURI DE MONUMENTE

01. nu sunt date
02. necropolă
03. grup de morminte
04. mormânt izolat
05. mormânt princiar
06. locuri cu depuneri de la rituri de expunere/descompunere

II.4. FORMA EXTERIOARĂ

A. NECROPOLE

01. nu sunt date
02. necropolă plană
03. necropolă tumulară
04. necropolă plană și tumulară

B. GRUPURI DE MORMINTE

01. nu sunt date
02. grup de morminte plane
03. grup de morminte tumulare
04. grup de morminte plane și tumulare

C. MORMÂNT IZOLAT

01. nu sunt date
02. mormânt plan
03. mormânt tumular

D. MORMÂNT PRINCJAR

01. nu sunt date
02. mormânt tumular
03. mormânt plan

E. LOCURI CU OSEMINTE DE LA PRACTICI DE EXPUNERE/DESCOMPUNERE

01. nu sunt date
02. "câmpuri" de gropi din afara așezărilor
03. gropi din așezări
04. așezări - în strat
05. cetăți - în strat
06. gropi izolate

II.5. ORGANIZARE INTERNĂ

01. neprecizată
02. nu s-a observat vreo ordonare
03. șiruri de morminte
04. nuclee de morminte
05. depuneri într-o anumită direcție
06. depuneri de la centru spre margine
07. mormânt fondator
08. alei

11. cremation + inhumation + cenotaph + exposure/decomposition
12. exposure/decomposition + cenotaph

II.2. TYPES OF GRAVES

01. no data available
02. with dead
03. without dead

II.3. TYPES OF MONUMENTS

01. no data available
02. necropolis
03. group of tombs
04. isolated tomb
05. royal tomb
06. places with deposits from exposure / decomposition rites

II.4. OUTSIDE SHAPE

A. NECROPOLISES

01. no data available
02. flat necropolis
03. tumular necropolis
04. flat and tumular necropolis

B. GROUPS OF GRAVES

01. no data available
02. group of flat tombs
03. group of tumular tombs
04. group of flat and tumular tombs

C. ISOLATED GRAVE

01. no data available
02. flat tomb
03. tumular tomb

D. ROYAL TOMB

01. no data available
02. flat tomb
03. tumular tomb

E. PLACES WITH BONES FROM EXPOSURE/DECOMPOSITION PRACTICES

01. no data available
02. "fields" of pits outside the settlements
03. pits inside settlements
04. settlements - layer
05. fortresses - layer
06. isolated pits

II.5. INTERNAL ORGANISING

01. not mentioned
02. no organising noticed
03. lines of tombs
04. clusters of tombs
05. deposits in a certain direction
06. deposits from the centre to the border
07. founding tomb
08. alleys

II.6. TIPURI DE COMPLEXE

01. nu sunt date
02. morminte
03. morminte + rug funerar
04. morminte + rug funerar + rug de ofrande
05. morminte + rug funerar + locuri cu ofrande
06. morminte + “depozite”
07. morminte + loc sacru (altar, sanctuar)
08. morminte + loc de expunere/descompunere
09. morminte + vetre

II.7. DELIMITARE

01. nu sunt date
02. nu s-a observat
03. val
04. șanț
05. zid
06. val + șanț
07. șanț + palisadă
08. val + palisadă
09. val + șanț + palisadă

II.8. SEMNE LA SUPRAFAȚĂ

01. nu sunt date
02. nu s-au observat
03. pietre
04. statui
05. cruci
06. piese din lemn

II.9. AMENAJĂRI ȘI CONSTRUCȚII LA NIVELUL SOLULUI

A. MANTAUA

01. nu sunt date (din cauza distrugerii)
02. pământ
03. pământ + piatră (amestecate)
04. straturi de pământ și piatră
05. manta compactă din piatră
06. manta de pământ placată cu piatră

B. AMENAJĂRI/COMPLEXE ÎN/BAZA MANTALEI

01. nu sunt date, din cauza distrugerii
02. cerc de piatră la baza mantelei
03. pavaj de piatră la baza mantelei
04. platformă de pământ bătătorit la baza mantelei
05. șanț circular în jurul tumulului
06. rug funerar sub manta
07. vetre
08. cuptoare
09. zone pentru “depozite”

C. CAMERE FUNERARE

C.1. NUMĂR

01. nu sunt date
02. o cameră funerară

II.6. TYPES OF COMPLEXES

01. no data available
02. tombs
03. tombs + funeral pyre
04. tombs + funeral pyre + offerings pyre
05. tombs + funeral pyre + places with offerings
06. tombs + “deposits”
07. tombs + sacred place (altar, sanctuary)
08. tombs + places of exposure/decomposition
09. tombs + fireplaces

II.7. DELIMITATION

01. no data available
02. not observed
03. vallum
04. ditch
05. wall
06. vallum + ditch
07. ditch + palisade
08. vallum + palisade
09. vallum + ditch + palisade

II.8. SURFACE SIGNS

01. no data available
02. not observed
03. stones
04. statues
05. crosses
06. wooden items

II.9. GROUND LEVEL FITTING OUTS AND CONSTRUCTIONS

A. MOUND

01. no data available
02. earth
03. earth + stones (mixed)
04. layers of earth and stone
05. compact-stone mound
06. earth-with-stone-plaque mound

B. FITTING OUTS/COMPLEXES IN/AT THE BOTTOM OF THE MOUND

01. no data available, because of the damage
02. ring of stone at the base of the mound
03. stone pavement at the base of the mound
04. treaded ground platform at the bottom of the mound
05. circular ditch around the tumulus
06. funerary pyre under the mound
07. fireplaces
08. ovens
09. areas for “deposits”

C. FUNERARY CHAMBERS

C1. NUMBER

01. no data available
02. one funerary chamber

03. o cameră + dromos
04. o cameră centrală + cameră laterală
05. o cameră centrală + cameră laterală + dromos
06. o cameră + antecameră
07. mai multe camere

C.2. FORMA

01. nu sunt date
02. dreptunghiulară
03. pătrată
04. rotundă
05. ovală
06. poligonală
07. neregulată

C.3. MATERIALE DE CONSTRUCȚIE

01. nu sunt date
02. piatră fasonată
03. piatră nefasonată
04. lemn + piatră
05. cărămizi
06. piatră + cărămizi
07. lemn

C.4. TIPUL BOLȚILOR

01. nu sunt date
02. în două ape
03. semicilindrice
04. conice
05. plate

C.5. TEHNICI DE ORNAMENTARE

01. nu sunt date
02. pictare
03. basoreliev
04. incizare

C.6. TIPURI DE MOTIVE

ORNAMENTALE

01. nu sunt date
02. ornamente geometrice
03. ornamente vegetale
04. ornamente zoomorfe
05. ornamente antropomorfe
06. ornamente geometrice + vegetale
07. ornamente geometrice + vegetale + zoomorfe
08. ornamente geometrice + zoomorfe + antropomorfe
09. ornamente geometrice+ vegetale + zoomorfe + antropomorfe

C.7. DESTINAȚIA

01. nu sunt date
02. defuncți
03. inventar și ofrande
04. însoțitori (oameni, cai, câini)
05. ritualuri

03. one funerary chamber + dromos
04. one central chamber + side chamber
05. one central chamber + side chamber + dromos
06. one room + antechamber
07. many chambers

C2. SHAPE

01. no data available
02. rectangular
03. square
04. round
05. oval
06. polygonal
07. irregular

C3. CONSTRUCTION MATERIALS

01. no data available
02. shaped stone
03. non-shaped stone
04. wood + stone
05. bricks
06. stone + bricks
07. wood

C4. TYPES OF VAULTS

01. no data available
02. double – sloping
03. semi-cylindrical
04. conic
05. flat

C5. ORNAMENTING TECHNIQUES

01. no data available
02. painting
03. bas-relief
04. incision

C6. TYPES OF ORNAMENTS

01. no data available
02. geometrical ornaments
03. vegetal ornaments
04. zoomorphic ornaments
05. anthropomorphic ornaments
06. geometric + vegetal ornaments
07. geometric + vegetal + anthropomorphic ornaments
08. geometric + zoomorphic + anthropomorphic ornaments
09. geometric + vegetal + zoomorphic + anthropomorphic ornaments

C7. BUILT FOR...

01. no data available
02. dead
03. grave goods
04. companions
05. rituals

II.10. LOCUL MORMÂNTULUI

01. nu sunt date
02. în groapă
03. pe solul antic
04. în manta
05. în cameră

II.11. TOPOGRAFIA - MONUMENT FUNERAR

01. nu sunt date
02. luncă
03. terasă
04. insulă/ostrov
05. platou
06. pantă
07. măgură/popină
08. munte

III. DEPOZITE

A. "DEPOZITE" LA TUMULI/ MORMINTE - LOCUL DEPUNERII

01. nu sunt date
02. în manta
03. la baza mantalei
04. în gropi
05. în afara mormântului sau tumulului
06. în cameră

B. "DEPOZITE" LA MORMINTE - CATEGORII DE PIESE

01. inventar (vezi mobilier funerar - IX.2.A - I)
02. ofrande (vezi mobilier funerar - IX.3)

IV. MONUMENTE CU OSEMINTE UMANE NEINCINERATE ÎN CONTEXTE NEFUNERARE

IV.1. TIPURI

01. nu sunt date
02. așezări
03. cetăți
04. incinte sacre
05. aglomerări de gropi ("câmpuri")
06. gropi izolate

IV.2. INCINTE ("CÂMPURI") CU GROPI

A. FORMA

01. nu sunt date
02. nu s-a observat vreo ordonare
03. circulară
04. ovală
05. rectangulară
06. nuclee
07. liniară (în șir)

B. DELIMITARE

01. nu sunt date
02. nu s-a observat vreo delimitare
03. șanț

II.10. THE LOCATION OF THE TOMB

01. no data available
02. in the pit
03. on the ancient layer
04. in the mound
05. in the chamber

II.11. TOPOGRAPHY-FUNERARY MONUMENT

01. no data available
02. river meadow
03. terrace
04. island
05. tableland
06. slope
07. tell
08. mountain

III. HOARDS

A. "HOARDS" AT TUMULI/TOMBS - THE PLACE OF THE HOARDS

01. no data available
02. in the mound
03. at the bottom of the mound
04. in pits
05. outside the tomb or the tumulus
06. in the chamber

B. "HOARDS" AT TOMBS - CATEGORIES OF ITEMS

01. inventory (see funerary inventory - IX.2.A-I)
02. offerings (see funerary inventory - IX.3)

IV. MONUMENTS WITH NON-CREMATED HUMAN BONES IN NON-FUNERARY CONTEXTS

IV.1. TYPES

01. no data available
02. settlements
03. fortresses
04. sacred enclosures
05. agglomerations ("fields")
06. isolated pits

IV.2. ENCLOSURES ("FIELDS") WITH PITS

A. SHAPE

01. no data available
 02. no ranging observed
 03. circular
 04. oval
 05. rectangular
 06. cores
 07. linear (in line)
- #### B. DELIMITATION
01. no data available
 02. no delimitation observed
 03. ditch

04. palisadă
05. val (-uri)
06. șanțuri + valuri
07. șanț + palisadă
08. șanț + val + palisadă
09. zid

C. STRUCTURA-TIPURI DE COMPLEXE

01. nu sunt date
02. gropi
03. gropi + vetre (cupatoare)
04. gropi + vetre + zone cu “depozite” de bunuri
05. gropi + puțuri + altare
06. gropi + edificii de cult

IV.3. AȘEZĂRI ȘI CETĂȚI - TIPURI DE COMPLEXE

01. nu sunt date
02. locuințe
03. bordeie
04. gropi
05. strat
06. șanțuri de apărare
07. valuri
08. ziduri
09. edificii publice
10. vetre, cupatoare

IV.4. INCINTE SACRE - TIPURI DE COMPLEXE

01. nu sunt date
02. gropi
03. altare
04. edificii
05. movilițe
06. vetre de foc, cupatoare

IV.5. LOCUL DEPUȘII ÎN LOCUINȚE ȘI EDIFICII

01. nu sunt date
02. sub prag sau trepte
03. sub vatră sau cuptor
04. sub pereți
05. sub podea
06. pe podea
07. în groapă

IV.6. LOCUL OSEMINTELOR ÎN GROPI

01. nu sunt date
02. pe fundul gropii
03. în umplutură - la o anumită adâncime
04. pe gura gropii
05. într-o nișă din peretele gropii

IV.7. LOCUL OSEMINTELOR ÎN STRAT

01. nu sunt date
02. la baza stratului
03. în strat
04. la suprafața stratului cultural al epocii

04. palisade
05. vallum(i)
06. ditch +vallum
07. ditch + palisade
08. ditch + vallum + palisade
09. wall

C. STRUCTURE - TYPES OF COMPLEXES

01. no data available
02. pits
03. pits + fireplaces (ovens)
04. pits + fireplaces + areas with “hoards” of goods
05. pits + wells + altars
06. pits + cult buildings

IV.3. SETTLEMENTS AND FORTRESSES - TYPES OF COMPLEXES

01. no data available
02. dwellings
03. huts
04. pits
05. layer
06. defence ditches
07. valli
08. walls
09. public buildings
10. fireplaces, ovens

IV.4. SACRED ENCLOSURES - TYPES OF COMPLEXES

01. no data available
02. pits
03. altars
04. edifices
05. hillock
06. fireplaces, ovens

IV.5. THE DEPOSIT PLACE IN DWELLINGS AND EDIFICIES

01. no data available
02. under the threshold or the stairs
03. under the fireplace or the oven
04. under the walls
05. under the floor
06. on the floor
07. in the pit

IV.6. THE PLACE OF BONES IN PITS

01. no data available
02. on the bottom of the pit
03. in the filling - at a certain depth
04. on the margin of the pit
05. in a niche in the pit's wall

IV.7. THE PLACE OF THE BONES IN THE LAYER

01. no data available
02. at the bottom of the layer
03. in the layer
04. at the surface of the epoch's cultural layer

IV.8. INCINTE SACRE

01. nu sunt date
02. sanctuare neacoperite
03. edificii de cult
04. altare decorate

IV.8. SACRED ENCLOSURES

01. no data available
02. open-air sanctuaries
03. cult edifices
04. decorated altars

V. AMENAJĂRI SUB NIVELUL SOLULUI = GROPI

A. FORMA

01. neprecizată, din cauza distrugerii
02. nu poate fi identificată
03. dreptunghiulară, colțurile în unghi de 90°
04. dreptunghiulară, colțurile fiind rotunjite
05. pătrată
06. rotundă
07. ovală
08. formă neregulată

B. AMENAJĂRI

01. vestigii care nu pot fi precizate, din cauza distrugerii
02. cutie din piatră (cistă)
03. pavaj de pietre peste defunct
04. pavaj de pietre sub defunct
05. pavaj de fragmente de vase peste defunct
06. pietre amplasate în jurul defunctului
07. pietre în semicerc, în jurul defunctului
08. lespede de piatră la capul defunctului
09. lespede de piatră la picioarele defunctului
10. lespede de piatră pe pieptul sau abdomenul defunctului
11. lespede de piatră sub capul defunctului
12. urna este înconjurată de pietre
13. urna este parțial înconjurată de pietre
14. pietre în groapă fără o legătură concretă cu defunctul

C. ACOPERIȘUL

01. nu sunt date din cauza distrugerii
02. din lemn lutuit
03. din bărne de lemn
04. din lespezi de piatră
05. din stuf, papură, crengi
06. din țiglă
07. din cărămizi
08. "capac" din lut

D. UEMPLUTURA

01. nu sunt date
02. din pământul scos la săpare
03. diverse amestecuri de pământ
04. pământ din așezare
05. pământ în amestec cu resturile rugului
06. pământ amestecat cu pietre

E. CALITATEA

01. nu sunt date
02. special săpată
03. reutilizată

V. UNDERGROUND FITTING OUTS = PITS

A. SHAPE

01. not mentioned, because of the damage
02. not identifiable
03. rectangular, 90° corners
04. rectangular, rounded corners
05. square
06. round
07. oval
08. irregular

B. FITTING OUTS

01. vestiges which cannot be clear, because of the damage
02. stone box (cista)
03. stone pavement on top of the dead
04. stone pavement under the dead
05. vessel fragments pavement on the dead
06. stones placed around the dead
07. stones in semicircle, around the dead
08. stone plaque(s) at the head of the dead
09. stone plaque at the feet of the dead
10. stone plaque on the chest or the abdomen of the dead
11. stone plaque under the head of the dead
12. the urn is surrounded by stones
13. the urn is partially surrounded by stones
14. stones inside the pit, not related concretely to the dead

C. ROOF

01. no data available, because of the damage
02. made of wood covered with clay
03. made of wooden beams
04. made of stone plaques
05. made of reed, mace reed, branches
06. made of tiles
07. made of bricks
08. clay "lid"

D. FILLING

01. no data available
02. from the earth excavated during the digging
03. miscellaneous mixed earth
04. earth from the settlement
05. earth mixed with the remains of the pyre
06. earth mixed with stones

E. QUALITY

01. no data available
02. excavated especially
03. suitable for reusing

VI. TIPURI DE MONUMENTE/ LOCURI

DEBARASARE

01. nu sunt date
02. aşezări
03. cetăţi
04. în afara siturilor

VII. DEFUNȚII

VII.1. CARACTERISTICI

A. NUMĂR DEFUNȚI

01. nu sunt date
02. singulară (un defunct)
03. dublă (doi defuncți)
04. triplă (trei defuncți)
05. colectivă (peste trei defuncți)
- ...
99. număr neprecizat

B. LOCUL DEPUNERII

01. nu sunt date
02. în groapă
03. pe solul antic
04. în manta
05. în vas
06. cistă
07. sarcofag
08. sicriu
09. mausoleu
10. pat (kliné)
11. bordei
12. locuință de suprafață
13. cuptor
14. șanț de apărare
15. sub altar
16. în pungă de piele
17. în material textil

C. ORDINEA DEPUNERII

01. nu sunt date
02. primară (prima, printre altele)
03. secundară (a doua, printre altele)
04. terțiară (a treia, printre altele)
- ...
10. singulară (un defunct)
11. ultima înmormântare
12. reînmormântare
13. ulterioară (din epoci ulterioare)

D. TIPURI DE RITURI

01. nu sunt date
02. incinerare totală
03. incinerare incompletă
04. incinerare parțială
05. înhumare normală, întreg, anatomic
06. înhumare incompletă
07. dezmembrarea cadavrului

VI. TYPES OF MONUMENTS/DUMPING

PLACES

01. no data available
02. settlements
03. fortresses
04. outside the sites

VII. DEAD

VII.1. CHARACTERISTICS

A. NUMBER OF DEAD

01. no data available
02. singular (one dead)
03. double (two dead)
04. triple (three dead)
05. collective (over three dead)
- ...
99. number not specified

B. DEPOSIT PLACE

01. no data available
02. in pit
03. on ancient ground level
04. in mound
05. in vessel
06. cista
07. sarcophagi
08. coffin
09. mausoleum
10. bed (kliné)
11. hut
12. surface dwelling
13. oven
14. defence ditch
15. under the altar
16. in leather pouch
17. in cloth

C. DEPOSING ORDER

01. no data available
02. primary (first one, among other)
03. secondary (second one, among other)
04. tertiary (third one, among other)
- ...
10. single (only one dead)
11. last burial
12. re-burial
13. afterwards (from later epochs)

D. TYPES OF RITES

01. no data available
02. complete cremation
03. incomplete cremation
04. partial cremation
05. normal inhumation
06. incomplete inhumation
07. body dismembering

08. expunere/descompunere

09. cenotaf

10. reînhumare

E. SEXUL

01. nu sunt date

02. masculin

03. feminin

04. neidentificabil (copil)

F. VÂRSTA

01. nu avem date

02. infans I (0 - 7 ani)

03. infans II (8 - 14 ani)

04. iuvenus (15 - 20 ani)

05. adultus (21 - 30 ani)

06. maturus (31 - 60 ani)

07. senilis (peste 60 ani)

G. URME PE OASE

01. nu sunt date

02. secționări

03. loviri

04. urme ale bolilor

05. urme de privări de hrană sau apă

06. fracturi sudate

07. urme de trepanație

08. vârfuri de săgeți sau de sulițe

H. DIMENSIUNI

01. nu sunt date

02. lungimea scheletului

08. exposure/decomposition

09. cenotaph

10. re-burial

E. GENDER

01. no data available

02. male

03. female

04. unidentifiable (child)

F. AGE

01. no data available

02. infans I (0-7 years)

03. infans II (8-14 years)

04. iuvenus (15-20 years)

05. adultus (21-30 years)

06. maturus (31-60 years)

07. senilis (over 60 years)

G. TRACES ON BONES

01. no data available

02. sectionnings

03. strikes

04. signs of disease

05. signs of lacking water/food

06. welded fractures

07. traces of trepanation

08. arrowheads or spearheads

H. DIMENSIONS

01. no data available

02. skeleton length

VII.2. ÎNHUMARE

A. STAREA SCHELETULUI

01. nu sunt date

02. întreg și în stare anatomică

03. întreg, dar neanatomic

04. partea superioară

05. partea inferioară

06. incomplet (cu părți lipsă)

07. schelet fără craniu

08. craniu

09. oase izolate

B. POZIȚIA SCHELETULUI

01. nu sunt date

02. decubit dorsal

03. întins pe stânga

04. întins pe dreapta

05. chircit pe stânga

06. chircit pe dreapta

07. pe burtă

08. răsucit

09. șezând

10. neanatomic

11. "în pachet"

C. ORIENTARE

01. nu sunt date

02. capul spre N (349⁰-11⁰)

VII.2. INHUMATION

A. SKELETON CONDITION

01. no data available

02. entire and in the anatomical condition

03. entire but not anatomic

04. upper part

05. lower part

06. incomplete (lacking parts)

07. skeleton lacking skull

08. skull

09. isolated bones

B. POSITION OF THE SKELETON

01. no data available

02. laid on the back

03. stretched on the left

04. stretched on the right

05. crouched on the left

06. crouched on the right

07. face down

08. twisted

09. sitting

10. not anatomic

11. "in package"

C. ORIENTATION

01. no data available

02. head towards N (349⁰-11⁰)

03. capul spre N-NE (12⁰-33⁰)
04. capul spre NE (34⁰ - 56⁰)
05. capul spre NE - E (57⁰ - 78⁰)
06. capul spre E (79⁰-101⁰)
07. capul spre SEE (102⁰-123⁰)
08. capul spre SE (124⁰-146⁰)
09. capul spre S-SE (147⁰-168⁰)
10. capul spre S (169⁰-191⁰)
11. capul spre S-SV (192⁰-213⁰)
12. capul spre SV (214⁰-236⁰)
13. capul spre SV-V (237⁰-258⁰)
14. capul spre V (259⁰-281⁰)
15. capul spre NV-V (282⁰-303⁰)
16. capul spre NV (304⁰-326⁰)
17. capul spre N-NV (327⁰-348⁰)

D. TIPURI DE CHIRCIRE (UNGHIU DINTRE COLOANA VERTEBRALĂ ȘI FEMUR)

01. chircit puternic pe dreapta (10⁰-49⁰)
02. chircit relativ pe dreapta (50⁰-87⁰)

03. chircit slab pe dreapta (88⁰-100⁰)
04. chircit puternic pe stânga (10⁰-49⁰)

05. chircit relativ pe stânga (50⁰-87⁰)

06. chircit slab pe stânga (88⁰-100⁰)

E. POZIȚIA MÂINILOR

01. nu sunt date
02. ambele mâini întinse pe lângă corp
03. ambele mâini sunt îndoite din coate, cu palmele pe bazin
04. ambele mâini au fost ridicate, spre umeri sau cap
05. mâinile se află în poziții diferite una față de alta
06. ambele mâini sunt îndoite din coate și aduse pe piept
07. stânga întinsă pe lângă corp, dreapta ridicată
08. dreapta întinsă pe lângă corp, stânga ridicată

VII.3. INCINERARE

A. LOCUL INCINERĂRII LA NIVEL DE MONUMENT

01. nu sunt date
02. rugul în incintă
03. rugul în afara incintei
04. rugul în morminte
05. rugul în afara mormintelor

B. LOCUL INCINERĂRII : IN MORMÂNT

01. nu sunt date
02. incinerare în afara mormântului
03. incinerare în mormânt, cu manipularea oaselor

03. head towards N – NE (12⁰-33⁰)
04. head towards NE (34⁰-56⁰)
05. head towards NE – E (57⁰-78⁰)
06. head towards E (79⁰-101⁰)
07. head towards SEE (102⁰-123⁰)
08. head towards SE (123⁰-146⁰)
09. head towards S – SE (147⁰-168⁰)
10. head towards S (169⁰-191⁰)
11. head towards S – SW (192⁰-213⁰)
12. head towards SW (214⁰-236⁰)
13. head towards SW-W (237⁰-258⁰)
14. head towards W (259⁰-281⁰)
15. head towards NW-W (282⁰-303⁰)
16. head towards NW (304⁰-326⁰)
17. head towards N-NW (327⁰-348⁰)

D. TYPES OF CROUCHING (ANGLE BETWEEN THE SPINE AND THE FEMURS)

01. strongly crouched, on the right side (10⁰-49⁰)
02. relatively crouched, on the right side (50⁰-87⁰)
03. weakly crouched, on the right side (88⁰-100⁰)
04. strongly crouched, on the left side (10⁰-49⁰)
05. relatively crouched, on the left side (50⁰-87⁰)
06. weakly crouched, on the left side (88⁰-100⁰)

E. HAND POSITION

01. no data available
02. both hands laying alongside the body
03. both hands bent from the elbow, palms on the pelvis
04. both hands have been raised, toward the shoulders or the head
05. hands are in different positions compared to one another
06. both hands bent from the elbow and brought on the chest
07. left arm lying by the body, right arm raised
08. right arm lying by the body, left arm raised

VII.3. CREMATION

A. PLACE OF PYRE AT MONUMENT LEVEL

01. no data available
02. pyre in the enclosure
03. pyre outside the enclosure
04. pyre in the tombs
05. pyre outside the tombs

B. PLACE OF PYRE AT TOMB LEVEL

01. no data available
02. cremation outside the tomb
03. inside the tomb cremation, with bone handling

04. incinerare în mormânt, fără manipularea oaselor (*bustum*)
05. incinerare sub tumul, dar nu în morminte
06. incinerare în afara mormântului și a tumulului

C. TIP DE SELECȚIE DE PE RUG

01. nu sunt date
02. selectate numai oasele
03. oasele selectate au fost spălate
04. oasele amestecate în resturile rugului

D. MOD DE DEPUNERE

01. nu sunt date
02. oasele depuse în succesiune anatomică
03. oasele amestecate, fără ordine anatomică
04. s-au depus numai o parte din oasele de pe rug

E. LOCUL DEPUNERII OASELOR ÎN MORMÂNT

01. nu sunt date
02. în urnă (urne)
03. în urnă și în afara ei
04. pe un suport (fragment de vas, piatră, scoarță etc.)
05. pe solul antic
06. în manta
07. pe fundul gropii
08. împrăștiate pe fundul gropii
09. în umplutura gropii

F. POZIȚIA URNEI (ÎN MOMENTUL DESCOPERIRII)

01. nu sunt date
02. verticală, cu gura în sus
03. verticală, cu gura în jos
04. oblică, cu gura în sus
05. oblică, cu gura în jos
06. orizontală

G. URNĂ ORIZONTALĂ, CU INDICAREA ORIENTĂRII GURII

01. nu sunt date
02. cu gura spre N
03. cu gura spre S
04. cu gura spre E
05. cu gura spre V

H. ACOPERIRE URNĂ

01. nu sunt date
02. vas (tip de recipient)
03. capac
04. fragment de vas
05. lespede de piatră
06. capac din lemn

04. inside the tomb cremation, without bone handling (*bustum*)

05. under the tumulus, but not in the tomb
06. outside both the tumulus and the tomb

C. TYPE OF SELECTION FROM THE PYRE

01. no data available
02. only the bones have been selected
03. the selected bones have been washed
04. bones mixed in the remains of the pyre

D. MANNER OF DEPOSING

01. no data available
02. bones put in anatomic order
03. bones mixed, without anatomic order
04. only part of the bones on the pyre have been buried.

E. PLACE OF DEPOSING THE BONES IN THE TOMB

01. no data available
02. in the urn(s)
03. in the urn and outside it
04. on a support (sherd, rock, bark etc.)
05. on the ancient ground level
06. in the mound
07. on the bottom of the pit
08. scattered on the bottom of the pit
09. in the pit's filling

F. POSITION OF THE URN (WHEN DISCOVERED)

01. no data available
02. vertical, opening upwards
03. vertical, opening downwards
04. oblique, opening upwards
05. oblique, opening downwards
06. horizontal

G. HORIZONTAL URN, WITH INDICATION OF THE OPENING ORIENTATION

01. no data available
02. opening towards N
03. opening towards S
04. opening towards E
05. opening towards W

H. URN COVERING

01. no data available
02. vessel (type of recipient)
03. lid
04. vessel fragment
05. stone plaque
06. wooden lid

VIII. MOBILIERUL

VIII.1. CARACTERISTICI

A. STAREA DE CONSERVARE ÎN MOMENTUL DEPUNERII

01. nu se poate preciza din cauza distrugerii
02. întreg
03. fragmentar (peste 50% din piesă)
04. fragmente din piesă
05. spart pe loc
06. îndoit
07. deteriorat parțial (ciobit, perforat etc.)

B. CAUZELE DETERIORĂRII

01. nu sunt date
02. acțiune rituală
03. factorii de mediu
04. accidentală

C. MATERIAL

01. nu s-a precizat
02. argilă (lut)
03. piatră de râu
04. rocă
05. silex
06. marmură
07. sticlă
08. fier
09. bronz
10. argint
11. aur
12. plumb
13. aramă (cupru)
14. electrum
15. lemn
16. fier și bronz
17. argint și aur
18. aur, argint, pietre prețioase
19. pietre prețioase și semiprețioase
20. piele
21. textile
22. scoici
23. os
24. corn

D. TEHNICI

01. nu s-a precizat
02. modelat cu mâna
03. modelat cu roata
04. turnare
05. ștanțare
06. tipar
07. forjare (batere)
08. cioplire

VIII. GRAVE GOODS

VIII.1. CHARACTERISTICS

A. STATE OF PRESERVATION AT THE TIME OF THE DEPOSIT

01. unavailable, because of the damage
02. complete
03. fragmentary (over 50% of the item)
04. item fragments
05. broken on site
06. bent
07. partially damaged (shivered, pierced etc.)

B. CAUSES OF DETERIORATION

01. no data available
02. ritual action
03. environmental factors
04. accidental

C. MATERIAL

01. not mentioned
02. clay
03. river rubble
04. rock
05. silex
06. marble
07. glass
08. iron
09. bronze
10. silver
11. gold
12. lead
13. copper
14. electrum
15. wood
16. iron and bronze
17. silver and gold
18. gold, silver, precious stones
19. precious and semiprecious stones
20. leather
21. textile
22. sea shells
23. bone
24. horn

D. TECHNIQUES

01. not mentioned
02. hand modelled
03. potter's wheel
04. casting
05. punching
06. stamp
07. forging (hitting)
08. carving

09. șlefuire
10. găurire
11. gravare
12. pictare
13. incizare
14. excizare
15. intarsie
16. aplicare (în relief)
17. suflare
18. canelare
19. lustruire
20. barbotinare
21. grafitare

E.MOTIVE DECORATIVE

(vase ceramice)

01. nu sunt date
02. vas nedecorat
03. brâuri alveolare
04. brâuri crestate
05. ghirlande
06. pastile
07. linii incizate
08. linii în zig-zag
09. linii în rețea
10. linii lustruite
11. rețea de linii lustruite
12. linii pictate
13. motive geometrice
14. motive vegetale
15. reprezentări animaliere
16. reprezentări umane
17. caneluri
18. brâuri alveolate, crestate + ghirlande
19. brâuri alveolate + linii incizate

F. MOD DE ARDERE A VASELOR CERAMICE

01. nu sunt date
02. arse oxidant
03. arse inoxidant
04. ardere necontrolată

G. TITLU METAL PREȚIOS

0,xxx (se completează cu trei zecimale)

IX.TIPURI

IX.1. URNA - TIP VAS (VEZI TIPURILE DE VASE - IX.3.A.3)

IX.2. INVENTARUL (exclusiv vase ceramice)

A. ARMAMENT, ECHIPAMENT DE LUPTĂ ȘI PIESE DE HARNAȘAMENT

01. vârfuri de sulia
02. vârfuri de lance
03. vârfuri de săgeată
04. pumnale
05. spadă

09. grinding
10. piercing
11. engraving
12. painting
13. incising
14. excising
15. intarsie
16. applying (in relief)
17. blowing
18. grooving
19. polishing
20. slipping
21. graphite painting

E. DECORATIVE MOTIFS

(pottery vessels)

01. no data available
02. not-decorated
03. girdles
04. garlands
05. pills
06. "tablets"
07. incised lines
08. zigzag lines
09. net lines
10. polished lines
11. net of polished lines
12. painted lines
13. geometrical motifs
14. vegetal motifs
15. animal representations
16. human representations
17. grooves
18. alveolated/incised girdles + garlands
19. alveolated girdles + incised lines

F. MANNER OF FIRING THE CERAMIC VESSEL

01. no data available
02. oxidising atmosphere
03. reducing atmosphere
04. open-air firing

G. TITLE OF PRECIOUS METAL

0,xxx (one can add three decimal fractions)

IX. TYPES

IX.1. URN – VESSELS TYPE (SEE VESSELS TYPES – IX.3.A3.)

IX.2. INVENTORY (exclusively ceramic vessels)

A. WEAPONRY, FIGHTING GEAR AND HARNESS ITEMS

01. lance heads
02. spear heads
03. arrow heads
04. daggers
05. swords

06. cuțite
07. tolba cu săgeți
08. topoare de luptă
09. coifuri
10. cnemide
11. cămăși de zale
12. platoșe
13. scuturi
14. arcuri
15. care de luptă
16. pumnale de tip sica
17. zăbale
18. psalii
19. săbii
20. pinteni
21. pumnale cu teacă
22. spade cu teacă
23. săbii cu teacă
24. care votive
25. scărițe de șa
26. potcoave

B. UNELTE DE MUNCĂ ȘI OBIECTE DE UZ CASNIC

01. cuțite
02. dălți
03. sule
04. topoare
05. fusaiole; rondele
06. rășnițe
07. cute
08. lame, gratoire din silex
09. ace
10. tuburi
11. unelte pentru modelat vasele
12. foarfece
13. mâner de unelte

C. PODOABE

01. brățări
02. inele
03. cercei
04. mărgelile
05. pandantive
06. piepteni decorativi
07. diademe
08. ace de păr
09. falere
10. broșe
11. colane
12. lanțuri
13. plăci decorate la curea

D. ACCESORII VESTIMENTARE

01. nasturi
02. accesorii de curea
03. fibule
04. catarame
05. pafale

06. knives
07. arrow bag
08. battle axes
09. helmets
10. cnemids
11. mail shirt
12. armours
13. shields
14. bows
15. fighting chariots
16. sica daggers
17. bridle bits
18. bridles
19. swords
20. spurs
21. scabbard daggers
22. scabbard swords
23. scabbard sabre
24. votive chariots
25. small ladders
26. horseshoes

B. WORKING TOOLS AND HOUSEHOLD GEAR

01. knives
02. chisels
03. awls
04. axes
05. spindle-whorls
06. grinders
07. whetstone
08. silex blades,
09. needles
10. tubes
11. vessel shaping tools
12. scissors
13. tool handles

C. ADORNMENTS

01. bracelets
02. rings
03. earrings
04. beads
05. pendants
06. ornamental combs
07. tiaras
08. hair pins
09. phalerae
10. brooches
11. necklaces
12. chains
13. belt ornamental plaques

D. VESTIMENTARY ACCESSORIES

01. buttons
02. belt accessories
03. fibulae
04. buckle
05. ornamenting buckle

E. PIESE DE CULT

01. figurine antropomorfe
02. figurine zoomorfe
03. vase antropomorfe sau zoomorfe
04. altare
05. sceptre
06. alte tipuri
07. piese din lut de diverse forme
08. scoici marine
09. colți, canini
10. mășele cu "mască" umană

F. VASE DE PRESTIGIU DIN MATERIALE PREȚIOASE

01. rhytoane
02. cornuri
03. fiale
04. pocale
05. căni

G. PIESE DE PRESTIGIU DIN METALE PREȚIOASE

01. coifuri
02. cnemide
03. sceptre
04. inele sigilare
05. fibule cu scut antropomorf
06. fibule cu scut zoomorf
07. măști
08. securi ceremoniale
09. bastoane ceremoniale
10. plăci de tolbă decorate

H. DIVERSE

01. oglinzi
02. verigi
03. clopoței
04. andrele
05. cuie
06. arșice
07. monede

I. PIESE DE TOALETĂ

01. oglinzi
02. piepteni
03. briciuri
04. pensete
05. văscioare
06. lingurițe

IX.3. OFRANDE**A. VASE****A1. NUMĂRUL VASELOR**

01. nu există vase
02. 1 vas
03. 2 vase
04. 3 vase
05. 4 vase
06. peste 4 vase

E. CULT ITEMS

01. anthropomorphic statuettes
02. zoomorphic statuettes
03. anthropomorphic or zoomorphic vessel
04. altars
05. sceptres
06. other types
07. various-shape clay items
08. sea shells
09. teeth, canines
10. human "mask" beads

F. PRESTIGE VESSEL MADE OF PRECIOUS MATERIALS

01. rhyta
02. cornucopia (horn of plenty)
03. phialae
04. goblets
05. mugs (decanter)

G. PRESTIGE ITEMS MADE OF PRECIOUS METALS

01. helmets
02. cnemids
03. sceptres
04. seal rings
05. fibulae with anthropomorphic shield
06. fibulae with zoomorphic shield
07. masks
08. ceremony hatchet
09. ceremony sticks
10. bag plaques (gorytos)

H. VARIOUS

01. mirrors
02. chain links
03. bells
04. knitting needles
05. nails
06. knucklebones
07. coins

I. TOILETRY

01. mirrors
02. combs
03. razors
04. tweezers
05. miniature vessels
06. miniature spoons

IX.3. OFFERINGS**A. VESSELS****A1. NUMBER OF VESSELS**

01. no vessel present
02. 1 vessel
03. 2 vessels
04. 3 vessels
05. 4 vessels
06. over 4 vessels

07. numărul vaselor nu poate fi stabilit din cauza păstrării nesatisfăcătoare

A.2. CENTRE DE PRODUCȚIE

01. nu sunt date

02. centru autohton

03. centru de import

A.3. TIPURI DE VASE CERAMICE

I.a. TIPURI DE VASE UTILITARE

01. nu sunt date

02. nu se poate stabili

03. vas tronconic

04. vas bitronconic

05. vas cilindric

06. vas globular

07. vas globular cu tub

08. vas bitronconic cu două toarte ("celtic")

09. vas bitronconic cu gât înalt

10. vas hemisferic

11. vas amforoidal

12. vase cu protome zoomorfe

13. vas paralelipipedic

14. vas cu picior

15. vas zoomorf

16. vas poligonal

17. vas cu perforații

18. borcan

19. tepsie

20. strecurătoare

21. oală

22. ulcică

23. castron

24. strachină

25. farfurie

26. fructieră

27. cupă cu picior

28. lekane

29. lebes

30. krater

31. amforă

32. cană

33. căniță

34. ceașcă

35. urcior

36. oenochoe

37. kantharos

38. bol

39. pahar

40. ploscă

41. lagynos

42. kernos

43. rhyton

44. askos

45. hidrie

46. skyphos

07. number of vessels not available because of unsatisfactory preservation

A2. CENTERS OF PRODUCTION

01. no data available

02. autochthon centre

03. importing centre

A3. TYPE OF CERAMIC VESSELS

I. a. TYPES OF UTILITARIAN VESSELS

01. no data available

02. unable to determine

03. truncated vessel

04. bitruncated vessel

05. cylindrical vessel

06. globular vessel

07. globular vessel with tube

08. bitruncated vessel with two handles ("celtic")

09. bitruncated vessel with long neck

10. hemispherical vessel

11. amphoroidal vessel

12. vessel with zoomorphic protomes

13. parallelepiped vessel

14. pedestalled vessels

15. zoomorphic vessel

16. polygonal vessel

17. vessel with perforations

18. jar

19. tray

20. strainer

21. pot

22. small pot

23. tureen (big bowl)

24. porringer

25. plate (dish)

26. "fruit bowl" (pedestalled bowl)

27. pedestalled cup

28. lekane

29. lebes

30. krater

31. amphora

32. mug (decanter)

33. small jug

34. cup

35. pitcher

36. oenochoe

37. kantharos

38. bowl

39. tumbler

40. gourd

41. lagynos

42. kernos

43. rhyton

44. askos

45. hydria

46. skyphos

47. capac
48. suport de vas
49. tavă
50. ceașcă-opaiț
51. opaiț
52. vas-colonetă
53. căldare
54. creuzet
55. cazan
56. lekané cu picior
57. platou
58. aryballos
59. farfurie de pește
60. pyxidă
61. peliké
62. olpé
63. pateră
64. polonic
65. lingură
66. vas-altar
67. pithos
68. amforă elenistică
69. amforă romană
70. lacrimariu
71. bol cu decor în relief

47. lid
48. vessel support
49. salver
50. rush light cup
51. rush light
52. candlestick vessel
53. bucket
54. crucible
55. cauldron
56. pedestalled lekané
57. platter
58. aryballos
59. fish plate
60. pyxis
61. peliké
62. olpé
63. patera
64. ladle
65. spoon
66. altar vessel
67. pithos
68. Hellenistic amphora
69. Roman amphora
70. lacrimarium
71. bowl in relief decorated

I.b. TIPURI DE VASE ÎN MINIATURĂ

01. nu sunt date
02. văscior tronconic
03. văscior bitronconic
04. văscior cilindric
05. văscior globular
06. văscior hemisferic
07. văscior amforoidal
08. borcănel
09. ulcică
10. strachină
11. fructieră
12. căniță
13. ceșcuță
14. urcior
15. păhărel
16. ceașcă-opaiț
17. căpăcel
18. văscior-colonetă
19. văscior cu picior
20. polonic
21. cupă cu picior
22. bol

A.4. POZIȚIA MOBILIERULUI ÎN MORMÂNT

a) INCINERARE

01. în urnă
02. alături de urnă
03. în urnă și lângă ea

I. b. TYPES OF MINIATURE VESSELS

01. no data available
02. small truncated vessel
03. small bitruncated vessel
04. small cylindrical vessel
05. small globular vessel
06. small hemispherical vessel
07. small amphoroidal vessel
08. small jar
09. small pot
10. small porringer
11. pedestalled small bowl
12. little jug
13. small cup
14. small pitcher
15. small tumbler
16. small rush - light cup
17. little lid
18. small candlestick vessel
19. pedestalled small vessel
20. small ladle
21. small pedestalled cup
22. small bowl

A4. POSITION OF THE INVENTORY IN THE TOMB

a) CREMATION

01. in the urn
02. near the urn
03. in the urn and around it

04. printre oasele calcinate (înmormântări fără urnă)
05. alături de oasele calcinate (înmormântări fără urnă)
06. sub baza urnei
07. deasupra oaselor calcinate (înmormântări fără urnă)
08. pe lespedea de piatră ce se află deasupra defunctului
09. nu s-a putut stabili din cauza păstrării nesatisfăcătoare

b) ÎNHUMARE

10. nu sunt date
11. la cap
12. la șold
13. pe piept
14. la tălpi
15. stânga defunctului
16. dreapta defunctului
17. în locul funcțional normal
18. în locul decorativ normal

B. CARNE

B.1. RIT

01. incinerată
02. neincinerată

B.2. STARE

03. animal întreg
04. părți de animal

B.3. SPECII DE ANIMALE

01. specii neprecizate
02. Equus caballus
03. Bos taurus
04. Sus scrofa sus
05. Ovis - capra
06. Canis familiaris
07. Aves
08. Lepus europaeus
09. Capreolus capreolus
10. Cervus elaphus
11. Pisces

B.4. VÂRSTA

01. nu sunt date
02. nou născut
03. tânăr
04. matur
05. bătrân

B.5. SEXUL

01. nu sunt date
02. masculin
03. feminin
04. nu poate fi precizat

04. among the cremated bones (burials without urn)
05. next to the cremated bones (burials without urn)
06. under the bottom of the urn
07. above the cremated bones (burials without urn)
08. on the stone plaque on top of the dead
09. not available because of the unsatisfactory preservation

b) INHUMATION

10. no data available
11. at the head
12. at the waist
13. on the chest
14. at the feet
15. left to the dead
16. right to the dead
17. in the normal functional place
18. in the normal ornamental place

B. MEAT

B1. RITE

01. cremated
02. not cremated

B2. CONDITION

03. entire animal
04. animal parts

B3. SPECIES OF ANIMALS

01. species not mentioned
02. Equus caballus
03. Bos taurus
04. Sus scrofa sus
05. Ovis-capra
06. Canis familiaris
07. Aves
08. Lepus europaeus
09. Capreolus capreolus
10. Cervus elaphus
11. Pisces

B.4. AGE

01. no data available
02. newly born
03. young
04. mature
05. old

B5. GENDER

01. no data available
02. male
03. female
04. unavailable

C. ÎNSOȚITORI

C.1. ANIMALE

a) NUMĂRUL (se precizează cifra)

b) STAREA SCHELETULUI

01. nu sunt date

02. întreg

03. fără cap

c) VÂRSTA

01. nu sunt date

02. tânăr

03. matur

04. bătrân

d) SEXUL

01. nu sunt date

02. masculin

03. feminin

04. nu poate fi precizat (tânăr)

e) SPECII

01. Equus caballus

02. Canis familiaris

C2. OAMENI

a). Numărul

b). Starea scheletului (vezi VII.2.A)

c). Vârsta (vezi VII.1.F)

d). Sexul (vezi VII.1.E)

D. ALIMENTE

D1. CATEGORII

01. nu sunt date

02. crude

03. gătite

D2. TIPURI

01. nu sunt date

02. cereale

03. fructe

04. legume

05. oleaginoase

06. mâncăruri

07. plăcinte, prăjituri

E. TIP BĂUTURI

01. nu sunt date

02. vinuri

03. uleiuri

04. sânge

F. DIVERSE

01. flori

02. crenguțe de arbori

03. cărbune

04. ouă

05. lipitură arsă

06. bucăți de vatră

C. COMPANIONS

C.1. ANIMALS

a) NUMBER

b) SKELETON CONDITION

01. no data available

02. complete

03. headless

c) AGE

01. no data available

02. young

03. mature

04. old

d) GENDER

01. no data available

02. male

03. female

04. unavailable (young)

e) SPECIES

01. Equus caballus

02. Canis familiaris

C2. HUMANS

a) Number

b) Skeleton condition (see VII.2.A)

c) Age (see VII.1.F)

d) Gender (see VII.1.E)

D. FOOD

D1. CATEGORIES

01. no data available

02. raw

03. cooked

D2. TYPES

01. no data available

02. cereals

03. fruits

04. vegetables

05. oleaginous

06. dishes

07. pies, bakery

E. TYPE OF DRINKS

01. no data available

02. wines

03. oils

04. blood

F. VARIOUS

01. flowers

02. branches of tree

03. charcoal

04. eggs

05. burnt fragments of wall clay

06. fragments of fireplace

IX.4. MOMENTUL DEPUNERII MOBILIERULUI

01. nu s-a menționat
02. nu poate fi precizat
03. ars împreună cu defunctul
04. așezat înainte sau după incinerarea defunctului
05. așezat odată cu înhumarea
06. depuneri succesive după înmormântare

X. TIP INFORMAȚIE

01. cercetări sistematice
02. sondaje
03. descoperire fortuită
05. cercetări de suprafață

XI. ORIGINE

01. nu poate fi precizată
02. geto-dacică
03. elenistică
04. romană/italică
05. celtică/scordiscă
06. scitică
07. sarmatică
08. bastarnică
09. sud-tracică (odrysi)
10. triballică
11. Thasos
12. Rhodos
13. Cos
14. Heraclea Pontică
15. Sinope
16. Chersones
17. Cnidos
18. Chios
19. Olbia
20. Histria
21. Callatis
22. Tomis
23. Pergam
24. Asia Mică
25. Attica
26. Macedonia
27. carpică
28. Przeworsk

IX.4. TIME OF INVENTORY DEPOSING

01. no data available
02. cannot be mentioned
03. cremated with the dead
04. put before or after the cremation of the dead
05. put together with the inhumation
06. successive deposits after the burial

X. INFORMATION TYPE

01. systematic research
02. drillings
03. accidental discovery
04. surface researches

XI. ORIGINE

01. unable to determine
02. Geto-Dacian
03. Hellenistic
04. Roman/Italic
05. Celtic/Scordiscian
06. Scythian
07. Sarmatian
08. Bastarnian
09. Southern Thracian (Odrysiian)
10. Triballian
11. Thasos
12. Rhodos
13. Cos
14. Pontic Heraclea
15. Sinope
16. Chersones
17. Cnidos
18. Chios
19. Olbia
20. Histria
21. Callatis
22. Tomis
23. Pergam
24. Asia Minor
25. Attica
26. Macedonia
27. Carpiian
28. Przeworsk

Un *Lexic general de termeni* trebuie să fie echilibrat, întrucât informațiile care trebuie introduse într-o bază de date nu trebuie să fie nici prea sumare, dar nici prea laborioase (“stufoase”). Nu trebuie să fie sumare întrucât atunci nu se pot evidenția nici trăsăturile esențiale ale fenomenului, dar nici prea laborioase deoarece atunci există pericolul de a nu se putea observa esența și a ne “rătăci” printre date ne semnificative.

Desigur, pentru acele trăsături ale fenomenului care au multe variante ca, de exemplu, poziția scheletului și a mâinilor, caracteristicile vaselor și ale podoabelor etc., se pot crea noi baze de date care să evidențieze toate detaliile.

În acest sens, datorită rolului jucat de vasele ceramice și a diversității caracteristicilor lor, am întocmit un lexic separat pentru ele. De aceea, atunci când se studiază doar anumite aspecte ale domeniului funerar – de exemplu, tipurile de complexe, de rituri etc., - nu mai este necesară și parcurgerea acestuia, întrucât caracteristicile esențiale ale vaselor ceramice se regăsesc și în *Lexicul general*.

Elementele extrem de rare, particulare, este preferabil să nu fie incluse în sisteme de codificare deoarece ele îngreunează mult procesul de introducere a datelor și, în plus, pot fi mai ușor evidențiate. Esențiale rămân criteriile și divizarea corectă a realităților domeniului funerar, întrucât completările de coduri se pot face și ulterior.

Codurile cuprind atât realitățile deja observate prin săpături cât și unele nesensizate adesea de arheologi, dar previzibile prin prisma ideologiei funerare și sacrificiale.

Ca element de bază s-au luat descoperirile din a doua epocă a fierului în lumea tracică, dar pentru primele două nivele - tipurile de monumente și complexe - s-au avut în vedere realități de ordin general, care să

A *General Lexis of terms* has to be equilibrated, since the data that has to be entered in a database must be neither too summary, nor too extensive (ramified). It must be neither summary, for the essential features of the phenomenon cannot be emphasized, nor too lengthy, for it would be in danger of missing the essence and “getting lost” among insignificant data.

Surely, for those features of the phenomenon that have several variants - such as, for instance, the position of the skeleton or of the hands, the characteristics of the vessels or of the ornaments etc. - new databases can be created, including all details.

Hence, given the role played by the clay vessels and the diversity of their features, we have built a separate lexis for them. Therefore, when only certain aspects of the funerary field are studied – for instance, the types of complexes, of rites etc. – it is no longer necessary to go through it, as the main features of the ceramic vessels are present in the *General Lexis* as well.

It is preferable that the extremely rare, specific elements, not to be included in the coding systems, for they make the data entry more strenuous and they can be emphasised in an easier manner. There are the criteria and the correct division of the facts of the funerary domain that are essential, since completing the codes can be equally done afterwards. /

The codes comprise facts already observed by excavations, as well as some often missed by the archaeologists, but predictable in the light of funerary and sacrificial ideology.

We have considered as a starting point the finds in the second epoch of the Iron Age in the Thracian area. Yet, for the first two levels – types of monuments and of complexes – we have taken into consideration general

poată fi utilizate pentru orice perioadă. Este necesar, însă, ca pentru celelalte epoci să fie adăugate noile trăsături, în special pentru al treilea nivel, care țin de mobilierul funerar. De altfel, ar fi fost, practic, imposibil de lucrat într-o bază de date care să cuprindă imensa varietate de piese de inventar și de ofrandă, cu toate detaliile lor, din paleolitic până în epoca modernă.

Pentru a evita repetarea unor date, realitățile comune din domeniul funerar și sacrificial au fost tratate împreună, creându-se diviziuni separate doar pentru domeniile incompatibile (de exemplu, motivația și cauzele decesului, tipurile de monument și de complexe etc.)

În continuare, vom comenta câteva aspecte ale lexicului pentru a evidenția dificultățile și a explica de ce am procedat într-un anumit mod.

I. Tipuri de monument.

Defuncții sunt depuși într-un anumit tip de monument în funcție de modul cum s-a produs decesul și de locul lor în comunitate. Noi am încercat, astfel, să asociem cauzele decesului cu tipul de monument, lucrurile fiind mai clare pentru domeniul funerar și sacrificial. Întrucât osemintele umane din contexte nefunerare s-au găsit într-o mare varietate de tipuri de situri și complexe, deseori nemaiputându-se sesiza norme comune, încadrarea acestor descoperiri nu se va putea face decât în final, după trecerea informațiilor prin toată "sita" celor trei nivele.

Așa cum s-a arătat cu mai multe ocazii (Sîrbu 1993, p. 31-37, 86-100; 1997, p. 193-221; 2000, p. 161-189; Babeș 1988, p. 3-32) extrema sărăcie sau lipsa descoperirilor funerar din lumea geto-dacilor, pentru sec. II a. Chr. - I p. Chr., ar putea fi explicată prin practici funerar neobișnute, care nu erau obișnuite, cel puțin pe scară largă, nici în epoca anterioară și nici în cea posterioară. Din aceste considerente am inclus ca eventuale practici expunerea/ descompunerea, dezmembrările de cadavre și abandonarea /

facts, which can be used for any period. It is necessary, though, that new features be added when it comes to other epochs, especially for the third level, which concerns the funerary inventory. In any case, it would have been practically impossible to work with a database comprising the huge variety of inventory and offerings items, with all their details, from Palaeolithic to the Modern Age.

In order to avoid data redundancy, facts common to the funerary and sacrificial have been put together, creating divisions only for incompatible domains (for instance, motivation and the cause of decease, types of monuments and complexes etc.)

Next, we are going to comment upon a few aspects of the lexis in order to avoid the difficulties and explain why we have proceeded in a certain manner.

I. Types of monuments

The dead are buried in a certain type of monument, according to the manner in which the death has occurred and to their status in the community. Therefore, we have tried to associate the cause of death with the type of monument, making things clearer for the funerary and sacrificial domain. Given that human bones in non-funerary contexts have been found in various types of sites and complexes, making it often impossible to identify common rules, classifying these discoveries will not be possible but in the end, when all the data will have passed through the sieve of all three levels.

As shown on numerous other occasions (Sîrbu 1993, p. 31-37, 86-100; 1997, p. 193-221; 2000, p. 161-189; Babeș 1988, p. 3-32), the extreme poverty or lack of funerary discoveries in the Geto-Dacian world, for the 2nd century B.C. – 1st century A.D. could be explained by that funerary practices, unusual, at least on a wide scale, both in the previous and in the following epoch. Because of these reasons, we have considered as possible the practices of exposure/ decomposition, corpse dismembering and

debarasarea de defuncții.

II. Monumente funerare

În acest capitol s-a încercat clasificarea și codificarea trăsăturilor esențiale ale monumentelor funerare, clasice sau insolite.

Acele caracteristici încă nedocumentate sigur sau mai rar întâlnite au fost clasificate spre partea finală a diviziunilor pentru a ușura introducerea datelor.

În cadrul riturilor funerare este evident că necropolele de incinerare, de înhumare sau mixte, cu eventuale cenotafe, includ marea majoritate a descoperirilor pentru sec. V – III a. Chr., pe când în sec. II a. Chr - I. p.Chr., situația a fost mult mai diversificată.

Mormintele princiare includ cele mai numeroase informații, astfel încât constituie o subdiviziune separată, pentru a nu complica introducerea datelor pentru celelalte categorii de morminte prin obligativitatea trecerii prin toată arborescența acestora.

III. Depozite.

Așa cum s-a precizat în *Dicționarul de termeni*, prin depozit înțelegem acele bunuri din monumentele funerare care nu sunt împreună cu defuncții și ai căror “destinatari” pot fi defuncții sau divinitățile.

IV. Monumente cu oseminte umane neincinerate în contexte nefunerare

Este capitolul care a ridicat cele mai multe probleme și care poate fi supus celor mai multor critici întrucât în el am introdus realitățile arheologice cele mai dificil de clasificat și care pot duce la cele mai multe interpretări.

Ni se pare evident că osemintele umane găsite în așezări, cetăți, incinte sacre, gropi izolate și câmpuri de gropi, ce prezintă o serie de trăsături specifice, nu pot fi considerate ca spații funerare normale. După cum se poate constata, osemintele umane s-au găsit în număr mare nu numai în toate tipurile de complexe (bordeie, locuințe de suprafață, gropi etc.) dar și în stratul arheologic, într-o

deserting/dumping the dead.

II. Funerary monuments

In this chapter, we have tried to classify and code the features characteristic to the funerary monuments, may they be classic or unusual.

These features, which either have not been documented yet in an unquestionable manner or are rather rare, were put close the end of the categories, in order to ease data-entry.

It is obvious, within the funerary rites, that the cremation, inhumation or mixed necropolises, possibly with cenotaphs, comprise most of the discoveries for the 5th – 3rd centuries B.C., whereas the situation was much more diversified in the 2nd century B.C. – 1st century A.D.

The princely tombs contain the richest information, which makes them a separate subdivision, so as to avoid complicating the data-entry for the other categories of tombs by forcing one to go through the entire branch.

III. Hoards

As specified in the *Dictionary of Terms*, we call hoards those goods in the funerary monuments that are not together with the dead and may have as addressee the dead or the deities.

IV. Monuments with non-cremated human bones in non-funerary contexts

This is the chapter that raised most of the problems and that can be the subject of most of the critiques, for we have introduced in it the archaeological facts most difficult to classify and most likely to lead to interpretations.

We believe it to be obvious that human bones found in settlements, fortresses, sacred enclosures, isolated pits and fields of pits, displaying a number of characteristic features, cannot be considered normal funerary spaces. As one can observe, human bones have been found in large numbers not only in all types of complexes (huts, surface dwellings, pits etc.) but also in the archaeological layer, in a large

mare varietate de situații.

Nu le putem denumi “înhumări umane” întrucât, în peste jumătate din cazuri, sunt oase izolate sau părți de schelete în poziții neanatomice care, evident, nu corespund unor norme de ideologie funerară.

V. Amenajări sub nivelul solului = gropi

Aici s-au codificat caracteristicile gropilor, indiferent dacă este vorba de domeniul funerar ori nefunerar, pentru a nu mai repeta o serie de elemente comune. Desigur, în cazul amenajărilor din gropi s-au menționat cele întâlnite în mod curent, practic existând o mare varietate de situații particulare. În cazul umpluturii trebuie stabilit ce anume este întâmplător, mai ales în cazul în care groapa a avut acoperiș, iar prin dispariția acestuia în ea au pătruns diverse materiale.

În contextele nefunerare este important de sesizat dacă groapa a fost reutilizată sau special săpată pentru acest scop.

VI. Tipuri de monumente / Locuri de debarasare

Este vorba de defuncții care nu au beneficiat de ritualuri acordate membrilor comunității, ci de persoane de care acestea doar s-au debarasat din motive profilactice (străini sau membri indezirabili ai comunității etc.). Aici nu se reflectă nici o ideologie și nu se efectuează nici ritualuri funerare ci, pur și simplu, comunitatea îi îngroapă pentru a se feri de infecții.

VII. Defuncții

Este unul din cele mai complexe capitole întrucât include informațiile privind defuncții: pe de o parte, marea majoritate a mormintelor geto-dacice sunt de incinerare și, pe de altă parte, chiar în cazul înhumării deseori scheletele sunt în stare precară de conservare, mai ales cele din contexte nefunerare.

În cazul mormintelor cu mai mulți defuncți este extrem de dificil de stabilit succesiunea, în lipsa unor date stratigrafice clare; mormântul nederanjat, în acest caz, poate fi ultimul.

variety of situations.

We cannot call these “human inhumations” because more than half of them are isolated bones or skeleton parts in non-anatomic positions which, obviously, do not fit the rules of funerary ideology.

V. Underground fitting outs = pits

In order to avoid common elements redundancy, this is where the features of the pits have been encoded, no matter whether they were funerary or not. Of course, the commonly encountered have been mentioned in the case of pit fitting outs given that, practically, there is a large variety of particular situations. In the case of the fill, one must settle what is accidental, especially when the pit had a lid, and its disappearance allowed the entrance of various materials.

In non-funerary contexts, it is important to seize whether the pit has been reused or made especially to that purpose.

VI. Type of monuments/Places for deserting the corpses

We are not dealing with dead that did not benefit from the rituals granted to the members of the community, but of persons that were thrown away for prophylactic reasons (aliens, undesirable members of the community etc.). This is neither a matter of ideology, nor are there any funerary rituals, but a mere burial by the community in order to avoid epidemics.

VII. Dead

It is one of the most complex chapters, as it includes information regarding the dead: as it, on the one hand, the large majority of Geto-Dacian tombs are of the cremation type and, on the other, even in the case of inhumation, the skeletons are poorly preserved, especially those in non-funerary contexts.

It is very difficult to establish the sequence in the case of tombs with several dead, due to the lack of clear stratigraphic data; if so, the unspoiled tomb could be the last one.

Considerăm că înmormântarea secundară trebuie considerată a doua depunere, întrucât defuncții epocilor ulterioare n-au nici o legătură cu ideologia și ritualurile comunității care a ridicat tumulul. Ce legătură poate fi între defuncții din epocile de tranziție ori a bronzului cu sciții, sarmații sau migratorii din mileniul I p. Chr ?

În ceea ce privește tipurile de rituri, ele au fost definite în *Dicționar* și nu mai este necesar să revenim asupra lor.

Sexul și vârsta defuncților ridică, în unele cazuri, probleme insurmontabile, mai ales că marea majoritate a mormintelor sunt de incinerare. Deseori arheologii identifică sexul defuncților după inventar, când procesul ar trebui să fie invers: pe baza analizelor antropologice de specialitate să vedem care sunt accesoriile vestimentare, podoabele, uneltele, ofrandele etc., specifice bărbaților și femeilor dintr-o anumită epocă.

Și în cazul vârstei trebuie să ne bazăm doar pe analizele antropologice, chiar și în cazul înhumării; de obicei, arheologii menționează vârstele de tipul: copil, adolescent, matur, deseori fiind imposibil de observat diferențele *Infans-Iuvenus* ori *Adultus-Maturus*. În acest caz, ne-am putea baza și pe fotografiile ori desenele existente.

De asemenea, în marea majoritate a cazurilor, lipsesc datele privind urmele de pe oase, care ne-ar putea oferi date extrem de prețioase privind defunctul și cauzele decesului.

În ceea ce privește poziția scheletului există o multitudine de situații, mai ales în cazul sacrificiilor, noi menționându-le pe cele mai des întâlnite.

Orientarea am divizat-o în 16 secvențe deși ar fi preferabil să fie dată în cifre absolute (de exemplu, 230⁰ 8' NNE, 160⁰ 15' SSE etc.) Cel mai adesea, întâlnim date în funcție de patru (N,S,E,V) sau opt puncte cardinale (NV, SE etc.). Oricum ne-ar fi greu să știm orientarea rituală originară întrucât, pe de o parte, oamenii o determină după soare, a cărui

We believe that the secondary burial can be considered as the secondary deposit, because the dead of the following epochs bear no relation to the ideology and rituals of the community which had raised the tumulus. What connection can there be between the dead in the Transition or Bronze ages with the Scythians, Sarmatians or the migrators in the first millenium A.D.?

As for the types of rites, they have been defined in the *Dictionary* and we needn't revisit them.

Sometimes, the age and sex of the dead raise unsolvable problems, especially as most of the tombs are of the cremation type. It is often that archaeologists identify the sex of the dead according to the inventory, whereas the process should be the reverse, namely find out, relying on specialized anthropological analysis, which are the clothing accessories, adornments, tools, offerings etc. specific to the men and the women, for a certain period.

We have to rely on anthropological analysis in the case of age as well, even for the inhumation. Usually, archaeologists mention ages under the form of child, teenager, adult. Frequently, it is impossible to observe the *Infans-Iuvenus* or *Adultus-Maturus* differences. In this case, we could also appeal to the existing photographs or drawings.

In the large majority of cases, data about traces on the bones are missing as well, data that might provide us with extremely valuable information about the dead and the cause of death.

As for the position of the skeleton, there are numerous situations, especially in the case of sacrifices; we mention only the most frequent.

Orientation has been divided into 16 fractions, although absolute numbers would have been better (such as 230⁰ 8' NNE, 160⁰ 15' SSE etc.) Most often, we encounter data according to the four (N,S,E,W) or eight (NW,SE etc.) cardinal points. In any case, it would be difficult to find out the original ritual orientation because, on the one hand, people

mişcare la orizont, în funcție de anotimp, era destul de mare și, pe de altă parte, noi o facem cu busola, după polul magnetic, care este și el “migrator”. De fapt, oamenii stabileau “după ochi” orientarea gropii, defunctul fiind depus obligatoriu după direcția acesteia. În cazul poziției șezând se ia în considerare orientarea feței.

Am considerat că unghiul dintre coloana vertebrală și femur exprimă cel mai corect calitatea chircirii, iar în ceea ce privește pozițiile mâinilor am menționat pe cele mai des întâlnite situații întrucât în cazul indivizilor sacrificați și aruncați în gropi ele nu au o relevanță rituală.

În cazul incinerării, în majoritatea cazurilor, nu știm unde au fost rugurile funerare, iar datele despre tipul de selecție de pe rug ori despre modul de depunere a lor în urnă sunt extrem de sumare.

VIII. Mobilierul

Deseori se fac confuzii între inventar și ofrande, ca și între diversele categorii ale acestora, punctele noastre de vedere fiind deja exprimate în *Dicționarul de termeni* încât nu le mai reamintim.

Este deosebit de important să putem determina starea de conservare și cauzele deteriorării pieselor, pe baza observațiilor din momentul descoperirii, pentru a separa actele rituale de consecințele factorilor de mediu. În cazul materialelor, în marea majoritate a cazurilor, lipsesc analizele de specialitate (petrografice, metalografice, radiocarbon etc.) încât se pot face puține observații în detaliu.

Desigur, noi definim drept “prețioase” sau “semiprețioase” unele materiale după concepțiile moderne, fără a ști dacă aceeași scară a valorilor era și atunci; în cazul pieselor din aur și argint există un grad mai mare de probabilitate ca ele să fi avut același rol.

determined that from the sun, which changes its position on the horizon according to the season and, on the other, we do it by compass, according to the magnetic pole, which is shift as well. In fact, people settled the orientation of the pit with approximation, and the dead had to be put in that position. In the case of the sitting position, the orientation of the face is to be taken into consideration.

We considered that the angle between the spine and the femur is the most correct indication of the extent of crouching; out of the situations regarding the positions of the hands, we have indicated those encountered most often, as they bear no ritual importance in the case of the individuals sacrificed and thrown in pits.

When it comes to cremation, in most cases, we do not know where the pyres have been, and we have very limited data regarding the type of selection from the pyre or the manner of putting them in urn.

VIII. Grave goods

There are numerous confusions between the inventory and the offerings, as well as between their various categories. Our views have already been expressed in the *Dictionary of terms* and will not be repeated here.

It is very important that we determine the state of preservation and the causes of deterioration of the items, relying on observations made at the moment of discovery, in order to separate the ritual acts from the consequences of the environmental factors. In the case of materials, in the large majority of cases, there are no specialized analyses (petrographic, metallographic, radiocarbon etc.) meaning that few detailed observations are possible.

Surely, we define some materials as “precious” or “semi-precious” according to the modern conceptions, without any knowledge whether they had the same value then. There is a higher possibility of the value being so for gold and silver items.

Lipsa pieselor de armament din majoritatea mormintelor populației de rând poate fi explicată nu numai prin valoarea lor intrinsecă ori din cauze rituale ci, poate, din anumite interdicții sociale (de exemplu, știm că în evul mediu țărani nu aveau voie să poarte arme).

Dacă este dificil de determinat sexul defuncțiilor după tipul de unelte și ustensile, ele pot aduce informații importante despre ocupațiile comunităților, iar podoabele despre nivelul social sau despre etnicul defuncțiilor, știind că acestea poartă o anumită “amprentă”. Menționarea poziției podoabelor și accesorilor vestimentare, care poate fi diferită față de cea întâlnită astăzi, ne relevă informații prețioase; poate că depunerea unor mărgelile izolate, de exemplu, ține de ritual, ele fiind considerate talismane.

Piese și vase de prestigiu din metale prețioase exprimă rangul social-politic și posibilitățile materiale deosebite ale purtătorilor lor, care trebuie să-i evidențieze și în “lumea de dincolo”, iar piesele de cult ne sugerează anumite credințe și practici religioase și magice.

Scenele cu reprezentări antropomorfe și zoomorfe de pe o serie de piese (coifuri, cnemide, inele, fibule, rhythoane, fiale, pocale, căni etc.) din mormintele și tezaurele “prinților de aur și de argint” ale geților ne redau momente de învestitură, eroice ori de vânătoare, în care apar uneori și divinități.

Vasele ceramice au conținut, foarte probabil, ofrande alimentare (crude ori găsite) și băuturi încât ele nu pot fi considerate piese de inventar decât în mod excepțional (de exemplu, vasele de lux ori cele depuse pentru uzul personal al defunctului).

Întrucât toate aspectele privind vasele ceramice se vor discuta într-un capitol separat nu le vom mai aborda aici.

Oricum, numărul și tipurile de vase ne pot indica anumite ritualuri efectuate atât cu ocazia banchetelor funerare, cât și despre tipurile de ofrande pentru defuncții ori

The lack of weaponry items in most of the tombs of the common people may be explained not only by their intrinsic value or by ritual causes, but also by certain social restraints (for instance, we know that peasants were not allowed to bear arms in the Middle Ages).

Whereas it is difficult to determine the dead's gender relying on the types of tools and utensils, they can provide valuable information as to the occupation of the communities, and the adornments about the social status or ethnicity of the dead, as it is a known fact that they bear a certain “print”. Mentioning the position of the adornments and clothing accessories, which may be different from nowadays, is also very telling. For example, it may be part of the ritual to deposit isolated beads, considering them to be charms.

The prestige items and vessels are a sign of the socio-political status and the material means of their bearers, which must single them out in the afterworld as well, and the cult items suggest certain religious and magic beliefs and practices.

The scenes with anthropomorphic and zoomorphic representations on a number of items (helmets, cnemids, rings, fibulae, rhythons, phialae, goblets etc.) from the tombs and treasures of the “golden and silver princes” of the Geto-Dacians render investiture, heroic or hunting moments, sometimes including deities.

It is very likely that the clay vessels contained food offerings (raw or cooked) and drinks, as they cannot be considered inventory items but exceptionally (for example, the luxury vessels or those deposited for the personal use of the dead).

As all the aspects concerning the clay vessels will be discussed in a separate chapter, they will not be approached here.

In any case, the number and types of vessels may indicate certain rituals performed on the occasion of funerary feasts as well as of certain types of offerings for the dead or the

divinități.

Prezența amforelor grecești și a unor vase pentru băut poate sugera efectuarea unor libații, dar nu știm sigur dacă vasele grecești aveau aceeași utilizare și la traco-geți.

Din păcate, nu avem un studiu tipologic comparativ despre vasele din așezări și din morminte pentru a se observa diferențele, deși unele lucruri, *grosso modo*, se pot sesiza deja.

Ca însoțitori ai defuncțiilor, de regulă în mormintele aristocratice, pot fi socotiți soțiile și servitorii, iar ca animale doar caii (de la carele de luptă sau de călărie) și câinii. Restul speciilor de animale, chiar depuse întregi, au fost ofrande de carne, pentru divinități sau defunți. O statistică pe zone sau forme de relief ne-ar sugera nu numai rolul lor în practicile funerare, ci și informații despre ocupații și fauna acelor vremuri. Din păcate, avem extrem de puține analize paleozoologice, iar mențiunile arheologilor trebuie folosite cu multă prudență. Nu mai vorbim de faptul că nu avem analize ale eventualelor resturi de alimente și băuturi din vasele găsite în morminte ori despre eventualele fructe, legume ori flori. Ne lipsesc și analizele de sol care să sesizeze sacrificiile și ofrandele de sânge și de băuturi.

Din aceste cauze cea mai mare parte a ritualurilor și a rolului jucat de alimente, băuturi, mirodenii și flori în ritualurile funerare nu pot fi sesizate și reconstituite.

deities.

The presence of Greek amphorae and drinking vessels may suggest that libations were performed, but we do not know for sure whether the Greek vessels had the same use for the Thraco-Getae.

Unfortunately, we do not have a comparative typological study about the vessels in the settlements and the graves, in order to notice the differences, but some things can already be *grosso modo* perceived.

The wives and servants can be considered as companions for the dead, usually in the aristocratic tombs, and only horses (from war chariots or for riding) and dogs as animals. The rest of the species of animals, even if buried in one piece, have been meat offerings, for the dead or the deities. An area or relief based statistics would suggest not only their role in funerary practices, but also information about the occupations and the fauna of those times. Unfortunately, we have very few paleo-zoological analyses, and the notes of the archaeologists must be used very cautiously. We will not go into the fact that we do not have analyses of possible food and drinks leftovers from the vessels found in the tombs or of the possible fruits, vegetables or flowers. We are also lacking soil analyses, which would seize the sacrifices and blood and drinks offerings.

Because of this, we cannot grasp and rebuild the rituals or the role played by food, beverages, spices and flowers in the funerary rituals.

III. VASELE CERAMICE DIN LUMEA GETO-DACILOR

TIPOLOGIE ȘI CRITERII METODOLOGICE DE PRELUCRARE PE COMPUTER

A. LEXIC GENERAL

Ordinea descrierii vaselor

- I. Tipuri de vase
- II. Starea de conservare
- III. Dimensiuni
- IV. Materialul
- V. Modelarea
- VI. Accesorii și mijloace de manevrare
- VII. Acoperire perete
- VIII. Arderea
- IX. Ardere secundară
- X. Culori
- XI. Tehnici de ornamentare
- XII. Motive decorative
- XIII. Combinații de motive decorative
- XIV. Locul motivelor și combinațiilor decorative pe vas
- XV. Ordinea și modul descrierii părților componente
- XVI. Utilizare
- XVII. Origine
- XVIII. Datare
- XIX. Condițiile descoperirii
- XX. Bibliografie
- XXI. Abrevieri

VASE CERAMICE

I.A. TIPURI DE VASE UTILITARE

01. nu sunt date
02. nu se poate stabili
03. vas tronconic
04. vas bitronconic
05. vas cilindric
06. vas globular
07. vas globular cu tub
08. vas bitronconic cu două toarte ("celtic")
09. vas bitronconic cu gât înalt
10. vas hemisferic
11. vas amforoidal
12. vase cu protome zoomorfe
13. vas paralelipedic
14. vas cu picior
15. vas zoomorf
16. vas poligonal
17. vas cu perforații

III. CLAY VESSELS FROM THE GETO-DACIAN WORLD

TYOLOGY AND METHODOLOGICAL CRITERIA FOR COMPUTER PROCESSING

A. GENERAL LEXIS

Vessels description order

- I. Types of vessels
- II. State of preservation
- III. Dimensions
- IV. Material
- V. Modelling
- VI. Accessories and manners of handling
- VII. Wall coating
- VIII. Firing
- IX. Secondary firing
- X. Colours
- XI. Ornamenting techniques
- XII. Decorative motifs
- XIII. Combinations of decorative motifs
- XIV. Place of decorative motifs and combinations of motifs
- XV. Sequence and manner of describing the components
- XVI. Function
- XVII. Origin
- XVIII. Dating
- XIX. Circumstances of discovery
- XX. Bibliography
- XXI. Abbreviations

CLAY VESSELS

I. A. TYPES OF UTILITARY VESSELS

01. no data available
02. unable to determine
03. truncated vessel
04. bitruncated vessel
05. cylindrical vessel
06. globular vessel
07. globular vessel with tube
08. bitruncated vessel with two handles ("Celtic")
09. bitruncated vessel with long neck
10. hemispherical vessel
11. amphoroidal vessel
12. vessel with zoomorphic protomés
13. parallelepiped vessel
14. pedestalled vessel
15. zoomorphic vessel
16. polygonal vessel
17. vessel with perforations

18. borcan	18. jar
19. tipsie	19. tray
20. strecurătoare	20. strainer
21. oală	21. pot
22. ulcică	22. small pot
23. castron	23. tureen (big bowl)
24. strachină	24. porringer
25. farfurie	25. plate (dish)
26. fructieră	26. "fruit bowl" (pedestalled bowl)
27. cupă cu picior	27. pedestalled cup
28. lekane	28. lekane
29. lebes	29. lebes
30. krater	30. krater
31. amforă	31. amphora
32. cană	32. mug (decanter)
33. căniță	33. small jug
34. ceașcă	34. cup
35. urciur	35. pitcher
36. oenochoe	36. oenochoe
37. kantharos	37. kantharos
38. bol	38. bowl
39. pahar	39. tumbler
40. ploscă	40. gourd
41. lagynos	41. lagynos
42. kernos	42. kernos
43. rhyton	43. rhyton
44. askos	44. askos
45. hidrie	45. hydria
46. skyphos	46. skyphos
47. capac	47. lid
48. suport de vas	48. vessel support
49. tavă	49. salver
50. ceașcă-opaiț	50. rushlight cup
51. opaiț	51. rushlight
52. vas-colonetă	52. candlestick vessel
53. căldare	53. bucket
54. creuzet	54. crucible
55. cazan	55. cauldron
56. lekané cu picior	56. pedestalled lekané
57. platou	57. platter
58. aryballos	58. aryballos
59. farfurie de pește	59. fish plate
60. pyxidă	60. pyxis
61. peliké	61. peliké
62. olpé	62. olpé
63. pateră	63. patera
64. polonic	64. ladle
65. lingură	65. spoon
66. vas-altar	66. altar vessel
67. pithos	67. pithos
68. amforă elenistică	68. Hellenistic amphora
69. amforă romană	69. Roman amphora
70. lacrimariu	70. lacrimarium
71. bol cu decor în relief	71. bowl in relief decorated

I.B. TIPURI DE VASE ÎN MINIATURĂ

01. nu sunt date
02. văscior tronconic
03. văscior bitronconic
04. văscior cilindric
05. văscior globular
06. văscior hemisferic
07. văscior amforoidal
08. borcănel
09. ulcică
10. strachină
11. fructieră
12. căniță
13. ceșcuță
14. urcior
15. păhărel
16. ceașcă-opaiț
17. căpăcel
18. văscior-colonetă
19. văscior cu picior
20. polonic
21. cupă cu picior
22. bol

II. STAREA DE CONSERVARE

A. Starea de conservare în momentul depunerii/descoperirii

01. nu sunt date
02. întreg
03. fragmentar (peste 50 %)
04. fragmente din vas
05. deteriorat parțial (ciobit)
06. reparat

B. Cauzele deteriorării

01. nu poate fi precizată
02. accidentală
03. activitate rituală (spart *in situ*, ciobit, perforat)
04. factorii de mediu

III. DIMENSIUNI

- se vor da în milimetri
(vezi *Abrevieri*)

IV. MATERIALUL

A. Argila

01. nu sunt date
02. argilă omogenă
03. argilă cu ingrediente
04. caolin
05. mâl

I. B. TYPES OF MINIATURE VESSELS

01. no data available
02. small truncated vessel
03. small bitruncated vessel
04. small cylindrical vessel
05. small globular vessel
06. small hemispherical vessel
07. small amphoroidal vessel
08. small jar
09. small pot
10. small porringer
11. pedestalled small bowl
12. little jug
13. small cup
14. small pitcher
15. small tumbler
16. small rush light cup
17. little lid
18. small candlestick vessel
19. pedestalled small vessel
20. small ladle
21. small pedestalled cup
22. small bowl

II. STATE OF PRESERVATION

A. State of preservation at the moment of depositing/finding

01. no data available
02. entire
03. fragmentary (over 50 %)
04. vessel fragments
05. partially damaged
06. repaired

B. Causes of deterioration

01. no data available
02. accidental
03. ritual activity (broken *in situ*, perforated)
04. factors of environment

III. DIMENSIONS

- will be recorded in millimetres
(see *Abbreviations*)

IV. MATERIAL

A. Clay

01. no data available
02. homogenous clay
03. clay with ingredients
04. kaolin
05. mud

B. Ingredientii

01. nu sunt date
02. mică
03. nisip fin

C. Degresanții

01. nu sunt date
02. cioburi pisate (șamotă)
03. microprundișuri (roci pisate)
04. nisip mare
05. pleavă
06. scoici pisate
07. grafit
08. pietricele
09. vegetale (altele decât pleava)

D. Structura peretelui (textura)

01. nu sunt date
02. compactă
03. poroasă

E. Finisajul/Netezirea

01. nu sunt date
02. îngrijit
03. neglijent

F. Calitatea peretelui

01. nu sunt date
02. grosier
03. semifin
04. fin

V. MODELAREA

01. nu sunt date
02. cu mâna
03. cu roata olarului
04. în tipar și la roată
05. în tipar
06. asamblare

VI. ACCESORII ȘI MIJLOACE PENTRU MANEVRARE

01. nu sunt date
02. proeminente
03. butoni
04. toarte
05. toate pline ("oarbe")
06. cioc
07. tub
08. dop (cep)

VII. ACOPERIRE PERETE**A1. Material**

01. nu sunt date

B. Ingredients

01. no data available
02. mica
03. fine sand

C. Added elements

01. no data available
02. crushed sherds (chamotte)
03. micropebbles (crushed rocks)
04. large sand
05. chaff
06. crushed shells
07. graphite
08. small rocks
09. vegetal (other than chaff)

D. Structure of the wall (texture)

01. no data available
02. compact
03. porous

E. Finishing/Smoothing

01. no data available
02. careful
03. careless

F. Quality of the wall

04. no data available
05. coarse
06. semi fine
07. fine

V. MODELLING

01. no data available
02. by hand
03. potter's wheel
04. mould and potter's wheel
05. mould
06. coiling

VI. ACCESSORIES AND MEANS OF HANDLING

01. no data available
02. protuberances
03. buttons
04. handles
05. filled handles ("blind")
06. beak
07. tube
08. cork (stopper)

VII. WALL COATING**A1. Material**

01. no data available

02. angobă (“slip”)
03. firnis
04. vopsea
05. barbotină
06. smalț

A2. Suprafață acoperită

01. nu sunt date
02. toată suprafața vasului
03. exteriorul
04. interiorul
05. exteriorul și gura
06. interiorul și gura
07. toată suprafața, minus fundul
08. gura vasului

VIII. ARDEREA

A. Prezența/lipsa oxigenului

01. nu sunt date
02. oxidantă
03. inoxidantă
04. necontrolată (în aer liber)

B. Calitatea arderii

01. nu sunt date
02. ardere completă
03. ardere incompletă (miezul și marginile de culori diferite)

IX. ARDERE SECUNDARĂ

A. Cauze

01. nu poate fi precizată cauza
02. ardere în cursul utilizării
03. ardere accidentală (post utilizare)
04. ardere rituală (intenționată)

B. Zona arsă

01. nu sunt date
02. fundul și partea inferioară
03. partea superioară din interior
04. diferite zone de pe corp
05. o anumită zonă (de precizat)

X. CULORI

A. Perete vas

01. nu sunt date
02. cenușie
03. neagră
04. cărămizie
05. gălbuie
06. roșie
07. castanie

02. engobe (“slip”)
03. special engobe
04. dye
05. barbotine
06. enamel

A2. Coated surface

01. no data available
02. the entire surface of the vessel
03. the outside
04. the inside
05. the outside and the mouth
06. the inside and the mouth
07. the entire surface, except for the bottom
08. the mouth

VIII. FIRING

A. Presence/absence of oxygen

01. no data available
02. oxidising
03. not oxidising
04. uncontrolled (bonfire)

B. Quality of the firing

01. no data available
02. complete firing
03. incomplete firing (the core and margins are of different colours)

IX. SECONDARY FIRING

A. Causes

01. unable to determine
02. firing during the use
03. accidental firing (after the use)
04. ritual firing (intentional)

B. Burned area

01. no data available
02. bottom and lower part
03. the inside of the upper part
04. various areas on the body
05. a particular area (to be mentioned)

X. COLOURS

A. Wall coating

01. no data available
02. grey
03. black
04. brick red
05. yellowish
06. red
07. chestnut

08. brună
09. portocalie
10. vişinie
11. albicioasă
12. castanie – gălbuie
13. gălbuie – cărămizie
14. neagră - cenuşie

08. brown
09. orange
10. cherry-coloured
11. whitish
12. chestnut-yellow
13. yellowish-brick red
14. black-grey

B. Pictură

01. nu sunt date
02. roşie
03. maronie
04. albă

B. Painting

01. no data available
02. red
03. brown
04. white

XI. TEHNICI DE ORNAMENTARE

01. nu sunt date
02. în relief (aplicare), plus alveolare/crestare
03. incizarea
04. lustruirea
05. pictarea
06. în tipar
07. ştampilarea
08. canelarea
09. apăsare cu degetul/unghia (alveolare, crestare)
10. barbotinarea
11. vopsirea
12. excizarea
13. în relief (fără alveolare/crestare)
14. încrustarea
15. strierea
16. barbotinare (când rezultă un decor)

XI. ORNAMENTING TECHNIQUES

01. no data available
02. in relief (application), plus alveoling/indenting
03. grooving
04. polishing
05. painting
06. mould
07. stamping
08. channelling
09. thumb/nail pressure (alveoling, indenting)
10. barbotining
11. dyeing
12. excising
13. in relief (without alveoling/indenting)
14. inlaying
15. streaking
16. barbotining (resulting in a decoration)

XII. MOTIVE DECORATIVE

a) în relief (aplicate)

01. nu sunt date
02. brâuri alveolate/crestate horizontale
03. brâuri alveolate/crestate ondulate
04. brâuri alveolate/crestate oblice
05. brâuri alveolate/crestate verticale
06. brâuri alveolate/crestate în reţea
07. brâuri alveolate/crestate radiale
08. brâuri alveolate/crestate neordonate
09. brâuri alveolate/crestate în "ghirlande"
10. brâuri alveolate/crestături
11. arcade
12. omega
13. cercuri
14. cercuri cu pastilă
15. pastile
16. virgule
17. bastonaşe
18. potcoave

XII. DECORATIVE MOTIFS

a) in relief (applied)

01. no data available
02. horizontal alveolar/indented girdles
03. undulating alveolar/indented girdles
04. oblique alveolar/indented girdles
05. vertical alveolar/indented girdles
06. net of alveolar/indented girdles
07. radial alveolar/indented girdles
08. irregular alveolar/indented girdles
09. alveolar/indented girdles "garland-like"
10. alveolar/indented girdles
11. archways
12. omega
13. circles
14. circles with pill
15. pills
16. commas
17. sticks
18. horseshoes

19. ancora
20. coarne de berbec
21. coarne de taur
22. zvastică cu creștături

b) incizate

01. linii orizontale
02. linii ondulate
03. linii în zig-zag
04. linii în rețea
05. benzi orizontale
06. benzi ondulate
07. benzi în zig-zag
08. striuri
09. „plasă” de linii
10. linii verticale arcuite
11. căpriori în linie
12. șiruri de incizii în unghi
13. grupuri de linii verticale
14. în formă de t, x, v, u
15. „brăduți”
16. „franjuri”
17. fitomorfe
18. zoomorfe
19. antropomorfe

c) lustruire

01. linii verticale
02. linii ondulate
03. linii orizontale
04. linii în zig-zag orizontale
05. linii în zig-zag verticale
06. linii oblice
07. linii în căpriori
08. rețea de linii
09. benzi orizontale
10. benzi ondulate
11. „brăduți”
12. plasă de linii
13. grupuri de linii lustruite
14. fitomorfe
15. zoomorfe
16. antropomorfe

d) pictare

01. linii orizontale
02. linii ondulate
03. linii în zig-zag
04. linii însoțite de puncte
05. puncte în linie
06. linie cu baghete perpendiculare
07. rețea de linii oblice
08. bandă în „scară”
09. șir de baghete
10. motive în formă de „x”
11. arcade

19. anchors
20. ram horns
21. bull horns
22. swastika with indents

b) grooved

01. horizontal lines
02. undulating lines
03. zigzag lines
04. net lines
05. horizontal stripes
06. undulating stripes
07. zigzag stripes
08. striae
09. grid of lines
10. arched vertical lines
11. aligned rafters
12. V-like grooves
13. groups of vertical lines
14. in shape of t, x, v, u
15. “little pine tree”
16. gridiron of curved lines
17. phytomorphic
18. zoomorphic
19. anthropomorphic

c) polishing

01. vertical lines
02. undulating lines
03. horizontal lines
04. horizontal zigzag lines
05. vertical zigzag lines
06. oblique lines
07. rafter-like lines
08. net lines
09. horizontal stripes
10. undulating lines
11. “little pine tree”
12. grid of lines
13. groups of polished lines
14. phytomorphic
15. zoomorphic
16. anthropomorphic

d) painting

01. horizontal lines
02. undulating lines
03. zigzag lines
04. lines accompanied by dots
05. dotted lines
06. line with perpendicular wands
07. comb of oblique lines
08. stair-like stripe
09. line of wands
10. X-shaped motifs
11. archways

12. arcade însoțite de puncte
13. arcade de tip scăriță
14. triunghiuri
15. romburi
16. cercuri
17. cercuri concentrice
18. cercuri cu raze în "x"
19. cercuri cu raze perpendiculare
20. cercuri cu "spite"
21. frunze de ferigă
22. frunze lanceolate
23. frunze de vită-de-vie
24. păsări de apă
25. păsări metaforice
26. animale erbivore
27. calul
28. cerbul
29. taurul
30. mistrețul
31. feline
32. lupul
33. câinele
34. amfibieni
35. mamifere metaforice

e) canelare

01. caneluri orizontale
02. caneluri verticale
03. caneluri oblice

f) alveolare

01. alveole izolate
02. șir de alveole orizontale
03. grup de alveole

g) crestare

01. șir de creștături

h) ștampile

01. rozete
02. cercuri
03. spice de grâu
04. frunze
05. fibule
06. săgeți
07. zoomorfe
08. antropomorfe
09. fitomorfe

i) în tipar – motive în relief

01. linii
02. pătrate
03. dreptunghiuri
04. cercuri
05. cercuri concentrice
06. spirale

12. archways accompanied by dots
13. stair-like archways
14. triangles
15. rhombi
16. circles
17. concentric circles
18. circles with X-shaped rays
19. circles with perpendicular rays
20. circles with spokes
21. fern leaves
22. lanceolate (spear-shaped) leaves
23. vineyard leaves
24. water birds
25. metaphorical birds
26. herbivore animals
27. horse
28. deer
29. bull
30. wild boar
31. feline
32. wolf
33. dog
34. amphibians
35. metaphorical mammals

e) channelling

01. horizontal channels
02. vertical channels
03. oblique channels

f) alveoling

01. isolated alveoli
02. line of horizontal alveoli
03. group of alveoli

g) indenting

01. line of indents

h) stamps

01. rosettes
02. circles
03. wheat ears
04. leaves
05. fibulae
06. arrows
07. zoomorphic
08. anthropomorphic
09. phitomorphic

i) mould – relief motifs

01. lines
02. squares
03. rectangles
04. circles
05. concentric circles
06. spirals

07. rozete
08. pastile
09. baghete
10. steluțe
11. bastonașe
12. cârlionți
13. rhytoni
14. pinteni
15. arcade
16. cerc cu raze perpendiculare
17. arc de cerc
18. potcoave
19. cerc cu raze (“spite”)
20. crengi cu pastile în relief
21. rețea
22. benzi de linii oblice
23. fitomorfe
24. frunze de lotus
25. palmete
26. frunze de viță-de-vie
27. flori de lotus
28. „brăduți”
29. zoomorfe
30. păsări de apă
31. șerpi
32. bucranii
33. personaje umane
34. capete/măști umane
35. palme

XIII. COMBINAȚII DE MOTIVE DECORATIVE

- rezultă din introducerea
motivelor decorative

XIV. LOCUL MOTIVELOR DECORATIVE ȘI A UNOR SEMNE

A1. Decor

01. nu sunt date
02. pe tot exteriorul corpului
03. pe partea superioară, în exteriorul corpului
04. pe partea inferioară, în exteriorul corpului
05. pe partea interioară
06. pe partea superioară a vasului, în interior
07. pe partea inferioară a vasului, în interior
08. pe fund, în interior
09. pe gură
10. pe gât
11. pe umăr

B. Locul unor “semne” și simboluri

01. nu sunt date
02. pe corpul vasului

07. rosettes
08. pills
09. wands
10. little stars
11. little canes
12. ringlet
13. rhyta
14. spurs
15. archways
16. circle with perpendicular rays
17. partial circle
18. horseshoes
19. circle with rays (“spokes”)
20. branches with relief pills
21. comb lines
22. stripes of oblique lines
23. fitomorphic
24. lotus leaves
25. palmettes
26. vineyard leaves
27. lotus flowers
28. little “pine tres”
29. zoomorphic
30. water birds
31. snakes
32. bucranium
33. human characters
34. human heads/masks
35. palms

XIII. COMBINATIONS OF DECORATIVE MOTIFS

- the decorative combinations are the
result of the decorative motives
processing

XIV. PLACE OF THE DECORATIVE MOTIFS AND SOME SIGNS

A1. Decoration

01. no data available
02. on the entire outside
03. on the upper part of the outside
04. on the lower part of the outside
05. on the inside of the vessels
06. on the upper part of the inside of the
vessel
07. on the lower part of the inside of the
vessel
08. on the bottom of the inside
09. on the mouth
10. on the neck
11. on the inflection point

B. Place of “signs” and symbols

01. no data available
02. on the body of the vessel

03. pe gură
04. pe gât
05. pe umăr
06. pe partea inferioară a corpului
07. pe fund
08. în interior, pe fund

XV. ORDINEA ȘI MODUL DESCRIERII PĂRȚILOR COMPONENTE

A. Fund

A1. Formă pe înălțime

01. nu sunt date
02. vertical
03. evazat
04. invazat

A2. Formă pe orizontală

01. nu sunt date
02. plat
03. concav
04. convex

A3. Cu/fără inel/picior

01. nu sunt date
02. cu fund inelar
03. cu picior

A4. Picior propriu-zis

01. nu sunt date
02. tronconic
03. cilindric
04. tronconic cu "ferestre"
05. cilindric cu "ferestre"

B. Corpul

01. nu sunt date
02. tronconic
03. bitronconic
04. cilindric
05. globular
06. hemisferic
07. paralelipipedic
08. poligonal
09. tubular

C. Umăr

01. nu sunt date
02. în unghi
03. rotunjit

03. on the mouth
04. on the neck
05. on the inflection point
06. on the lower part of the body
07. on the bottom
08. on the bottom of the inside

XV. SEQUENCE AND MANNER OF DESCRIBING THE COMPONENTS

A. Bottom

A1. Vertical shape

01. no data available
02. vertical
03. flared out
04. flared in

A2. Horizontal shape

01. no data available
02. flat
03. concave
04. convex

A3. With/without ring/ pedestal

01. no data available
02. with ringed bottom
03. with pedestal

A4. Pedestal proper

01. no data available
02. truncated
03. cylindrical
04. truncated with "windows"
05. cylindrical with "windows"

B. Body

01. no data available
02. truncated
03. bitruncated
04. cylindrical
05. globular
06. hemispheric
07. parallelepiped
08. polygonal
09. tubular

C. Inflection point

01. no data available
02. at an angle
03. rounded

D. Gât

01. nu sunt date
02. cilindric
03. tronconic
04. trunchi de con inversat
05. bitronconic

E. Gura**E1. Pe înălțime**

01. nu sunt date
02. verticală
03. evazată
04. invazată

E2. În plan

01. nu sunt date
02. orizontală
03. oblică
04. ondulată

E3. Forma geometrică

01. nu sunt date
02. circulară
03. ovală
04. neregulată
05. trilobată (oenochoe)
06. cu cioc

E4. Buza

01. nu sunt date
02. îngustă
03. lată

E5. Marginea în profil

01. nu sunt date
02. semicirculară
03. circulară
04. triunghiulară
05. rectangulară

F. Toarta**F1. Înălțime**

01. nu sunt date
02. sub nivelul gurii
03. deasupra nivelării gurii (supraînălțată)

F2. Locul prinderii

01. nu sunt date
02. pe gură și gât
03. pe gură și corp
04. pe gât și corp

F3. Structura

01. nu sunt date
02. dintr-o vergea

D. Neck

01. no data available
02. cylindrical
03. truncated
04. reversed cone frustum
05. bitruncated

E. Mouth**E1. Vertically**

01. no data available
02. vertical
03. flared out
04. flared in

E2. Horizontally

01. no data available
02. horizontal
03. oblique
04. undulated

E3. Geometric shape

01. no data available
02. circular
03. oval
04. irregular
05. trilobed (oenochoe)
06. with beak

E4. Lip

01. no data available
02. narrow
03. wide

E5. Profile of the edge

01. no data available
02. semicircular
03. circular
04. triangular
05. rectangular

F. Handle**F1. Height**

01. no data available
02. under mouth level
03. above mouth level (heightened)

F2. Connection place

01. no data available
02. on the mouth and the neck
03. on the mouth and the body
04. on the neck and the body

F3. Structure

01. no data available
02. out of one rod

03. din două vergele
04. din trei vergele
05. din patru vergele

F4. Profilul

01. nu sunt date
02. rotundă
03. ovală
04. rectangulară
05. neregulată

F5. Decorată/Nedecorată

01. nu sunt date
02. nedecorată
03. torsionată
04. canelată
05. pictată

F6. Poziția

01. nu sunt date
02. verticală
03. orizontală
04. oblică

F7. Elemente anexe

01. nu sunt date
02. buton
03. proeminențe conice
04. "mustăți"

XVI. UTILIZARE

01. nu poate fi precizată
02. vase pentru păstrat alimente/băuturi
03. vase pentru pregătit mâncarea
04. vase în care se aduce mâncarea
05. vase din care se mănâncă
06. vase în care se pregătește (amestecă) băutura
07. vase în care se aduce băutura
08. vase din care se bea
09. vase pentru condimente
10. vase auxiliare
11. vase folosite în acte rituale
12. vase pentru unguente uleiuri și pudre
13. vase de iluminat
14. vase folosite în orfevrărie (creuzete)
15. vase folosite în alte scopuri decât cel principal
16. vase-urnă
17. vase folosite drept capace de urnă (altele decât capacul propriu-zis)
18. vase cu ofrande

03. out of two rods
04. out of three rods
05. out of four rods

F4. Profile

01. no data available
02. round
03. oval
04. rectangular
05. irregular

F5. Decorated/Not decorated

01. no data available
02. not decorated
03. twisted
04. channelled
05. painted

F6. Position

01. no data available
02. vertical
03. horizontal
04. oblique

F7. Annex elements

01. no data available
02. button
03. conic protuberances
04. "whiskers"

XVI. FUNCTION

01. unable to determine
02. vessels for keeping food/drinks
03. vessels for cooking
04. vessels for serving food
05. vessels for eating
06. vessels for preparing (mixing) drinks
07. vessels for serving drinks
08. vessels for drinking
09. spice vessels
10. auxiliary vessels
11. vessels for ritual performances
12. vessels for unguents, oils and powders
13. lighting vessels
14. vessels used in goldsmithing (crucibles)
15. vessels used in ways other than the main one
16. urn-vessels
17. vessels used as urn lids (instead of the lid proper)
18. vessels with offerings

XVII. ORIGINE

01. nu poate fi precizată
02. geto-dacică
03. elenistică
04. romană/italică
05. celtică/scordiscă
06. scitică
07. sarmatică
08. bastarnică
09. sud-tracică (odrysi)
10. tribalică
11. Thasos
12. Rhodos
13. Cos
14. Heraclea Pontică
15. Sinope
16. Chersones
17. Cnidos
18. Chios
19. Olbia
20. Histria
21. Callatis
22. Tomis
23. Pergam
24. Asia Mică
25. Attica
26. Macedonia
27. carpică
28. Przeworsk

XVIII. DATAREA

01. nu poate fi precizată
02. cifre de cronologie absolută
(a. Chr. – p. Chr.)

XIX. CONDIȚIILE DESCOPERIRII

01. Tipul de sit

01. nu sunt date
02. așezare
03. cetate
04. necropolă
05. mormânt izolat
06. incintă sacră

02. Tipul de complex

01. nu sunt date
02. bordei
03. locuință de suprafață
04. groapă
05. mormânt
06. tumul
07. vatră
08. sanctuar
09. depunere sacră (“depozit”)

XVII. ORIGIN

01. unable to determine
02. Geto-Dacian
03. Hellenistic
04. Roman/Italic
05. Celtic/Scordiscian
06. Scythian
07. Sarmatian
08. Bastarnian
09. Southern Thracian (Odrysians)
10. Triballian
11. Thasos
12. Rhodos
13. Kos
14. Pontic Heraclea
15. Sinope
16. Chersones
17. Cnidos
18. Chios
19. Olbia
20. Histria
21. Callatis
22. Tomis
23. Pergamon
24. Asia Minor
25. Attica
26. Macedonia
27. Carpian
28. Przeworsk

XVIII. DATING

01. unable to determine
02. absolute chronology figures
(B.C. – A.D.)

XIX. DISCOVERY CIRCUMSTANCES

A. Type of site

01. no data available
02. settlement
03. fortress
04. necropolis
05. isolated tomb
06. sacred enclosure

B. Type of complex

01. no data available
02. hut
03. surface dwelling
04. pit
05. tomb
06. tumulus
07. fireplace
08. sanctuary
09. sacred deposit

10. tezaur
11. strat (secțiune, carou, adâncime)
12. atelier
13. cuptor

03. Tipul cercetării

01. nu sunt date
02. săpături sistematice
03. periegheză (cercetare de suprafață)
04. fortuit (întâmplător)

XX. BIBLIOGRAFIA

10. hoard
11. layer (section, square, depth)
12. workshop
13. oven

C. Type of research

01. no data available
02. systematic excavations
03. surface research
04. fortuitous (accidental)

XX. BIBLIOGRAPHY

B. COMENTARII

Introducere

Considerăm că nu mai trebuie să argumentăm necesitatea unor criterii metodologice și a unui vocabular controlat pentru prelucrarea și analiza vaselor ceramice. Faptul devine obligatoriu atunci când aceste operațiuni se fac pe computer, într-o bază de date, pentru că altfel rezultatele devin aleatorii.

Deși există atât studii de sinteză asupra olăriei dacice (de exemplu, Crișan 1969; Moscalu 1983) sau despre imitațiile după vasele importate, ca exemplu cele grecești (Alexandrescu 1977), putem afirma că necesitatea unei noi abordări este acută.

De asemenea cu ocazia publicării unor monografii de situri dacice (Ursachi 1995, p.148-207 ; Sîrbu 1996, p. 16-31) ori a unor studii dedicate unor categorii de vase s-au abordat și probleme de tipologie și cronologie a olăriei autohtone.

Unele din aceste abordări nu mai pot fi utilizate acum, atât fiindcă se referă la aspecte locale sau la anumite tipuri de vase, cât și datorită neutilizării unor criterii unitare ori a faptului că au fost scrise cu decenii în urmă.

Apreciem că acum dispunem de o bază de informații mult mai bogată și de mijloace tehnice considerabile pentru prelucrarea și analiza pe computer a vaselor ceramice.

Deocamdată ne vom referi doar la tipologia și stabilirea unor criterii metodologice de prelucrare a vaselor ceramice, problemele de detaliu, în cadrul tipurilor și de cronologie, vor fi abordate cu alt prilej.

Sucesiunea diverselor aspecte ne-a fost impusă și de ordinea de introducere a informațiilor într-o bază de date. De exemplu, trebuie să definim încă de la început tipul de vas, deși el ar rezulta abia după analiza tuturor aspectelor piesei. Dar, pe de altă parte, înainte de a introduce informațiile într-o bază de date nouă trebuie să ne fie clare caracteristicile tuturor componentelor vaselor, atât ca

B. COMMENTS

Introduction

We believe it is no longer necessary to argue in favour of the need for methodological criteria and a controlled vocabulary for the processing and analysis of clay vessels. They are a must when such operations are performed on a computerised database for otherwise the results become random.

Although there are synthesis studies of the Dacian pottery (e.g. Crișan 1969; Moscalu 1983) or about the imitations of imported vessel, such as the Greek (Alexandrescu 1977), we can state that there is an acute need for a new approach.

Also, the publishing of monographies of Dacian sites (Ursachi 1995, p. 148-207; Sîrbu 1996, p.16-31) or of studies dedicated to a category of vessels revealed typology and chronology problems of the autochthonous pottery.

Some of these approaches can no longer be used now, because they neither have references to local aspects or certain types of vessels, nor do they use unifying criteria. Furthermore, they were written decades ago.

We estimate that we are now provided with much richer information and with significant technical means for computer processing and analysis of the clay vessels.

For now, we shall refer only to the typology and the setting up of methodological criteria for processing clay vessels. The details inside each type and those related to chronology will be tackled on another occasion.

The data-entry sequence specific to a database also bore some influence on ranging the various aspects. For example, we must define from the very beginning the type of vessel although this would come out only after the analysis of all the features of an item. On the other hand, though, the characteristics of all the parts of the vessel must be clear to us, both graphically and as definition, before

definiție, cât și grafic.

Capitolele II-XIV includ datele obiective ale pieselor, iar capitolele XV-XVII au un anumit grad de subiectivitate, întrucât reprezintă opiniile autorului asupra unor aspecte ale acestora.

Am apreciat că, mai întâi, trebuie să menționăm starea de conservare a piesei, întrucât de aici rezultă prezența/absența unor caracteristici ale ei. De exemplu, dacă avem un fragment de gură este evident că ne lipsesc informațiile despre restul corpului.

Ordinea descrierii urmează procesul tehnologic de obținere a vasului, de la alegerea argilei până la ornamentare. Desigur, anumite tehnici decorative se aplică înainte de ardere (decorul în relief, cele în tipar sau ștampilat) iar altele după ardere (de exemplu lustruirea). De asemenea, am introdus arderea secundară după arderea propriu – zisă a vasului deși, ca etapă, ea se petrece în timpul utilizării piesei.

Considerăm că viitorul catalog al olăriei dacice trebuie să cuprindă atât partea descriptivă a tipurilor definite, cât și una ilustrativă, care să indice tipurile generice. Pentru extraordinara varietate a diverselor părți ale corpului vaselor, tipică pentru producția nestandardizată, este preferabilă o reprezentare grafică pe tipuri generice decât crearea la nesfârșit de variante și subvariante tipologice care, mergând spre infinit, nu vor permite o prelucrare automată și o analiză corectă. Este evident că o serie de diferențe între părțile componente ale vaselor n-au o relevanță tipologică și cronologică, întrucât se datorează lipsei standardizării, modelării cu mâna ori inexistenței unei producții de serie cu “marca” destinată schimbului ca, de exemplu, în cazul grecilor și romanilor.

Acest lexic este un sistem deschis, adică orice nouă caracteristică, care ne-a scăpat nouă sau care apare în urma săpăturilor arheologice, poate fi adăugată, dar trebuie informați imediat toți utilizatorii sistemului pentru a nu da același cod altei realități.

recording the information in a new database.

Chapters II-XIV include the objective data of the items, and chapters XV-XVII have a certain degree of subjectivity, as they represent the opinions of the author on certain aspects.

We estimated that, before everything else, we must mention the item's state of preservation, because presence/absence of certain features depends on this. For instance, in the case of a mouth fragment, it is obvious that we lack the information about the rest.

The description sequence follows the technological process of making the vessel, from choosing the clay to decorating. Surely, some decorating techniques are applied before the firing (the relief, mould or stamp decoration) and other afterwards (such as polishing). Also, the secondary firing has been introduced after the firing proper, although, as a stage, it is caused by using the item.

We believe that the future catalogue of the Dacian pottery must include the descriptive part of the types defined, as well as an illustrative one, indicating the generic types. As for the extraordinary variety of the various parts of the body of the vessels, typical for the not-standardized production, it would be best if we used a graphical representation that follows the generic types instead of endlessly creating typological variants and sub-variants which, stopping nowhere, do not allow for a correct automated processing. It is obvious that a series of differences between the parts of the vessels have no typological and chronological relevance, for they are due to the lack of standardisation, hand modelling or the inexistence of series production, with the “mark” meant for trade, as it was the case with the Greeks and Romans.

This lexis is an open system, that is any new feature that we missed or that comes out from archaeological excavations, can be added but only if followed by the informing of all the other users of the system about it, so as to avoid giving the same code to different items.

Noi am întocmit acest lexic general codificat pentru geto-daci dar el poate fi ușor adaptat oricărei epoci, prin adăugarea caracteristicilor vaselor din acea perioadă la cele deja existente.

Desigur, este necesar să evidențiem cum anume se asociază diferitele componente ale vaselor ceramice pentru că astfel se pot emite o serie de concluzii privind utilizarea, originea lor etc.

De exemplu, borcanul este, de regulă modelat cu mâna, din argilă comună, cu cioburi pisate, ars oxidant, are decor în relief și incizat, este utilizat pentru pregătirea hranei.

I. Tipuri de vase

În ceea ce ne privește considerăm că denumirea vaselor ceramice poate fi făcută fie după forma lor geometrică, care poate fi mai ușor definită, ținându-se cont de dimensiuni și accesorii, fie după utilizarea lor, caz în care subiectivitatea joacă un rol important, îndeosebi pentru epocile antice la popoarele "barbare", unde lipsesc informațiile despre întrebuințarea lor.

Folosirea altor criterii ca, de exemplu, calitatea pastei (grosieră, semifină și fină), tehnica de modelare (cu mâna, cu roata, în tipar) ori arderea (oxidantă sau inoxidantă) ni se par nepotrivite întrucât se referă doar la una din componentele vaselor.

Există anumite tipuri de vase pe care este preferabil să le definim după utilitatea lor, atunci când ea este indiscutabilă, ca: strecurătoare, polonic, capac, vas pentru provizii etc.

De asemenea, alte tipuri au fost definite după modul cum vase similare se folosesc acum (de exemplu fructiera) și este preferabil să le păstrăm, întrucât denumirile s-au încetățenit și, oricum, nu știm utilizarea lor în antichitate.

Desigur, în cadrul vaselor importate din lumea greco-romană este necesar să le păstrăm denumirea, mai ales că, în cele mai multe cazuri, se cunoaște și utilizarea lor.

Am apreciat că trebuie să împărțim

We aggregated this general coded lexis for the Geto-Dacians, but it can be easily adapted to any epoch by adding the features of the vessels of that period to those already present.

Surely, we have to emphasise how certain parts of the clay vessels associate because this is the way we can generate some conclusions about their function, origin etc.

For example, the jar is usually hand-made out of common clay, with crushed fragments, it is subjected to oxidising firing, it has relief and grooved decoration and it is used for cooking.

I. Types of vessels

We consider that naming the clay vessels can be done according either to their geometric shape, which is easier to define, taking into consideration the size and accessories, or to their purpose, in which case the subjectivity plays an important part, especially for the ancient periods of the "barbarian" peoples, because we do not hold information about their function.

It seems unfit to use other criteria, such as the quality of the paste (coarse, semi fine and fine), the modelling technique (by hand, potter's wheel or in the mould) or the firing (oxidising or not), for they refer to only one part of a vessel.

There are types of vessels preferable to define by their function, when that is beyond doubt: strainer, ladle, lid, supply pot etc.

Also, other types have been defined according to the manner in which similar vessels are used nowadays (such as the fruit bowl) and it is preferable that we keep it so, since such names have become common and their actual use in the ancient times is unknown.

Of course, we need to maintain the names of the vessels imported from the Greek-Roman world, all the more so since, in most of the cases, we know their function.

We estimated that the vessels are to be

vasele în două categorii, utilitare și în miniatură, separație absolut necesară datorită rolului lor total diferit, chiar dacă pentru ultima categorie nu știm cu exactitate, întotdeauna, întrebuințarea lor.

În cazul unor vase de formă identică este necesar să le definim după capacitate ori după anexele prezente. De exemplu, vase identice ca formă, dar de mărimi și capacități diferite, le denumim căni sau cănuțe/cești ori castroane sau străchini etc. Apoi vasele identice ca formă dar fără toarte, sunt borcane, iar cele cu toarte sunt oale sau ulcele etc.

Trebuie categoric eliminate pleonasmul ca, de exemplu, vas – borcan, vas-oală, vas-castron, deoarece nu-și au rostul atunci când am indicat precis un anumit tip de vas ori denumirile improprii, ca vas-pepene, vas-sac.

Folosim denumirea de vase, nu de recipiente, întrucât o mare parte din ele nu pot avea această utilitate (de exemplu, strecurătoare, capac)

II. Starea de conservare

Este necesar să încercăm să identificăm starea de conservare a piesei din momentul depunerii/descoperirii și cauzele deteriorării în cazul pieselor fragmentate pentru că numai astfel vom putea sesiza dacă starea piesei este rezultatul unui act intenționat, unor factori de mediu ori accidentali.

III. Dimensiunile trebuie date în milimetri pentru a elimina erorile datorită virgulei, în cazul în care sunt în metri sau centimetri.

IV. Materialul

S-a încercat depistarea cât mai multor trăsături ale materialului pentru sesizarea caracteristicilor acestuia. Prin ingrediente înțelegem acei componenți prezenți deja în argilă, pe când degresanții sunt adăugați acesteia pentru a se obține calități suplimentare.

V. Modelarea

De regulă, se întrebuințează o singură tehnică, cu mâna sau cu roata, dar uneori sunt

split in two categories, utilitarian and miniature, a separation absolutely necessary due to the totally different role, although it is not always clear what exactly that may have been in the case of the miniature vessels.

In the case of vessels identical in shape, it is necessary that we define them by their capacity or by the annexes present. For example, vessels identical in shape, but of different size and volume, are called jugs or cups or bowls or plates etc. Then, the vessels identical in shape, but without handles are jars, and those with are pots etc.

We definitely have to eliminate the redundant terms, such as jug – vessel, pot – vessel, bowl – vessel, for they are of no use when indicating a certain type of vessel in a precise manner, as well as the incorrect names such as watermelon – vessel, sack – vessel.

We use the term of vessels, not recipients, because a large part of them cannot have that function (e.g. strainer, lid).

II. State of preservation

It is necessary that we identify the state of preservation of the item at the time of the deposit/finding and the causes of the deterioration in the case of fragmented items, as it is the only way to see whether the state of the item is the result of an intentional act, of the environment or of accidental factors.

III. Dimensions must be in millimetres in order to eliminate the errors due to the comma, in the case of metres or centimetres.

IV. Material

We have tried to find out as many features of the material as possible, in order to grasp its characteristics. Ingredients are to be taken as those constituents already present in the clay, whereas the added elements are put in order to obtain additional characteristics.

V. Modelling

It is common for only one technique to be used, by hand or by wheel, but they are

combinat, ca la bolurile cu decor în relief (cu roata și în tipare) ori este vorba de asamblarea unor fâșii, ca în cazurile vaselor de provizii modelate cu mâna.

VI. Accesorii și mijloace pentru manevrare

Definirea acestora este foarte importantă întrucât ne ajută, uneori, fie la definirea unor tipuri de vase, fie la sesizarea utilizării lor. Considerăm că butonii ori proeminențele nu sunt motive decorative prin ele însele, întrucât au un rol strict practic – manevrarea vasului; desigur, uneori pe butoni sau pe toarte pot fi și motive decorative alveolate, incizate ori în relief.

VII. Acoperirea peretelui poate avea doar un rol practic, ca impermeabilizarea vasului, sau poate fi folosit și ca suport pentru decorare; adesea, acestea reies din cât anume din suprafața peretelui vasului a fost acoperită ori după decorul existent pe ele.

VIII. Arderea am definit-o prin prezența/lipsa oxigenului din faza finală a procesului, din care rezultă culoarea/culorile vasului, întrucât, evident, la început exista oxigen și în camera de ardere.

Am optat pentru termeni antonimi ardere oxidantă/inoxidantă întrucât reflectă mai clar și mai plastic fenomenele, ceilalți (de exemplu, reducătoare) pot crea confuzii.

Calitatea arderii ne indică atât gradul tehnologic, cât și intenția meșterului, în funcție și de viitoarea utilizare a vaselor.

Prin ardere necontrolată am definit arderea vaselor în spații libere (de exemplu, în gropi) ori atunci când, accidental, a pătruns oxigen în camera de ardere, iar pereții au zone de culori diferite.

IX. Ardere secundară

Prin ardere secundară înțelegem urmele de foc ulterioare procesului tehnologic de obținere a lor, iar zonele pe care ele se

combined at times, such as for the bowls with relief decoration (by wheel or matrixes) or coiling (e.g. hand modelled supply pots).

VI. Handling accessories and means

It is very important to define these, because they are sometimes of help, either in defining some types of vessels, or in grasping their function. We believe that the buttons or lumps are not decorative motifs in themselves, but have a strictly practical function – handling the vessel. Surely, sometimes there are alveolar decorative motifs on the buttons or handles, either grooved or in relief.

VII. The coating of the wall of the vessels can only have a practical function, such as the non-permeability of the vessel, or as support for decoration. It is often that these come out from how much of the wall's surface has been coated or from the decoration present on them.

VIII. The firing has been defined by us as the presence/lack of oxygen in the final phase of the process, which is the cause for the colour/colours of the vessel, as it is obvious that there was oxygen in the firing room in the beginning.

We chose opposite terms -- oxidising/non oxidising for they reflect more clearly and plastically the phenomenon, whereas the others (for instance, reducers) may lead to confusions.

The quality of the firing is telling both insofar as the technological degree and the intention of the craftsman are concerned, depending on the future use of the vessels.

Uncontrolled firing is to be understood as the firing of the vessels in bonfires (such as pits) or when oxygen accidentally got into the firing room and the walls have different colours.

IX. Secondary firing

We name secondary firing the signs of fire subsequent to the technological process of obtaining the vessels; the areas on which they

observă ne dau indicii prețioase privind utilizarea vaselor. De exemplu, dacă ele sunt pe fund și partea inferioară, la exterior, ele pot proveni de la utilizarea vaselor la pregătirea hranei, dacă sunt pe partea superioară, în interior, sunt de la folosirea lor ca opaițe, dacă sunt în diverse zone, aleatoriu, provin de la contacte accidentale cu focul, etc.

X. Culorile.

Așa cum se cunoaște, diversele culori sau nuanțe ale peretelui vasului provin, îndeosebi, de la tipul de ardere, oxidantă sau inoxidantă, dar și de la tipul de argilă, ingredientii și degresanții incluși în ea. Desigur se menționează diversitatea culorilor de la angobe, vopsele, firmisuri, smalțuri.

XI. Tehnica de ornamentare.

După cum se observă, există un registru destul de bogat de tehnici de ornamentare, dar cu o pondere diferită. Astfel, în timp ce decorul în relief, incizarea și lustruirea ocupă o poziție privilegiată iar pictarea, canelarea și decorul în tipar sunt relativ frecvente, ștampilarea, barbotinarea, etc., sunt rareori întâlnite. De asemenea, deseori, anumite tehnici sunt prezente pe același vas, ca decorul în relief și incizat ori lustruit și incizat, etc.

XII. Motive decorative

Am preferat indicarea unui repertoriu de motive decorative în funcție de tehnicile de ornamentare, chiar dacă unele din ele sunt comune mai multora dintre ele.

Cum se observă, unele din tehnicile mai des întâlnite (incizarea, lustruirea) au un procent ridicat de motive comune iar altele, ca pictarea, mai rar întâlnită, permit nu numai un registru mult mai bogat de motive, dar și un decor vegetal, zoomorf și antropomorf cu reale valențe artistice; o gamă variată de motive pot fi obținute și prin aplicarea lor în relief.

XIII. Combinații de motive decorative

Întrucât există o gamă foarte largă de combinații decorative pe vase, de ordinul

are hold, give us valuable clues as to the function of the vessels. For example, if they are on the bottom and the lower part, on the outside, they may have been caused by the use of the vessels for cooking; if they are on the upper part, on the inside, they are caused by the use of the vessel as rush lights; if they are in various, random areas, they are from unintended contacts with fire etc.

X. Colours

As we know, the various colours or nuances of the vessel walls are caused, most often, by the type of firing, oxidising or not, but also by the type of the clay and, the added elements included in it. Surely, the variety of colours of the dyes, enamels etc. is also mentioned.

XI. Ornamenting technique.

As noticed, there is a relatively wide range of ornamenting techniques, but in different proportions. Thus, whereas relief decoration, grooving and polishing have a privileged position and painting, channelling and mould decoration are relatively frequent, stamping, barbotining etc. are rarely seen. Also, it is often that certain techniques are present on the same vessel, such as relief and grooved decoration, or polished and grooved etc.

XII. Decorative motifs

We preferred to indicate a catalogue of decorative motifs according to the ornamenting technique, even if some are common to several of them.

As noticed, some of the more frequent techniques (grooving, polishing) have a higher percentage of common motifs and others, such as painting, which are rarer, allow not only a wider range of motifs, but also a vegetal, zoomorphic or anthropomorphic decoration, with real artistic features; a varied range of motifs can also be obtained by relief application.

XIII. Combinations of decorative motifs

As there is a very wide range of decorative combinations on vessels,

sutelor, întocmirea unui repertoriu pe coduri ar fi îngreunat operațiunea de introducere a lor pe calculator. Combinațiile decorative de pe fiecare vas vor rezulta oricum în urma introducerii motivelor prezente pe el, iar un repertoriu al combinațiilor de pe piesele deja prelucrate va putea fi extras, automat, în orice moment.

Astfel că un efort aprioric nu numai că este inutil, dar el nici n-ar putea să cuprindă toate combinațiile întâlnite pe vase, întrucât ele rezultă doar în urma introducerii combinațiilor existente în olăria dacică.

XIV. Locul motivelor decorative

Un rol anume ar putea să aibă și locul unde s-au executat motivele decorative, dincolo de faptul că regula ne spune că ele se așează pe părțile vizibile, în mod normal, ale pieselor ori de rolul practic al unora, anume de a mări suprafața pieselor pentru a facilita încălzirea ori răcirea conținutului din ele. Astfel, vor putea fi evidențiate, pentru fiecare tip de vas, zonele preferențiale de ornamentare.

De asemenea, trebuie încercat să se afle și rostul unor semne, deseori cu un conținut simbolic, situate, de regulă, pe părțile neexpușe normal privirii ori lipsite de valențe artistice.

XV. Ordinea și modul descrierii părților componente

Apreciem că este corectă o descriere, mai întâi, a părților componente ale vasului propriu-zis, de la fund spre gură, și apoi a toartei, cu elementele sale anexe. Dacă s-ar respecta această ordine, cu detaliile menționate pentru fiecare parte a vasului, introducerea / regăsirea datelor ar fi mult mai ușoară.

XVI. Utilizarea

Identificarea utilizării vaselor este o operațiune extrem de dificilă cu un anume grad de risc pentru lumea tracică, întrucât nu avem informații scrise ori scene iconografice. Demersul nostru s-a bazat atât pe forma și mărimea vaselor, cât și pe urmele de utilizare de pe ele ori pe observațiile etnografice pentru

numbering by the hundreds, building a catalogue of codes would have complicated the data entry process. The decorative combinations on each vessel will come out anyway from entering the motifs present on it, and a catalogue of combinations on the already processed items can be extracted automatically at any point.

Thus, an effort prior to this is not only useless, but incapable of including all combinations encountered on the vessels, for they come out only from entering the combinations already existent in the Dacian pottery.

XIV. Location of the decorative motifs

The position of the decorative motifs may have a certain role as well, besides the fact that the rule says that, normally, they are to be put on the visible parts of the items, and besides the practical role of some, that is, to increase the surface of the items in order to ease the heating or cooling of the contents. Thus, the preferred ornamenting area can be emphasised for each type of vessel.

Also, one must try to find out the role of certain signs, often with a symbolic load, usually placed on the sides, generally unexposed to the view, or lacking artistic features.

XV. Order and manner of describing the parts

We estimate that it would be correct first to describe the parts of the vessel proper, from the bottom to the mouth, then the handle, with its additional elements. If this sequence is respected, with the details mentioned for each part of the vessel, data entry/find would be much easier.

XVI. Use/Function

Identifying the function of the vessels is an extremely difficult operation, with a certain degree of risk in the case of the Thracian world, because we do not have written sources or iconographic scenes. Our enterprise has relied on the shape and size of the vessels, as well as on the traces of

tipuri similare.

Utilizarea lor are și o puternică amprentă socială, familiile bogate utilizând o gamă mult mai variată de piese, cu seturi de vase în funcție de necesități, pe când familiile nevoiașe au avut, deseori, un număr mult mai mic de vase utilizate, atât la pregătirea, cât și la servitul mesei.

Desigur, este vorba de utilizarea inițială a vaselor pentru că, adesea, ele au fost folosite și în alte scopuri (de exemplu, ca urne funerare) ori vase întrebuintate drept capace (de exemplu, străchini, castroane) deși, evident, nu acesta era rolul lor inițial, rezultat din forma lor caracteristică.

XVII. Origine.

Am indicat principalele popoare "barbare" antice cu care geto-dacii au intrat în relații de schimb, ca și principalele centre elenistico-romane care pot fi precis indicate, plus lumea "greco-elenistică" ori "romano / italică" atunci când nu a fost posibilă o identificare mai exactă.

Desigur, deseori există vase a căror origine n-o putem indica ori există opinii diferite; de exemplu, vasele cenușii și roșietice ori portocalii din sec VI-IV a. Chr., modelate cu roata, sunt importuri ori au fost lucrate de traco-geți?

XVIII. Datarea

Pentru o prelucrare mai ușoară am preferat datarea în cifre arabe (de exemplu 200-150 a. Chr sau 50 a. Chr. – 50 p. Chr.) ca să nu fim obligați să folosim termeni ca "prima jumătate", "a doua jumătate", "primul sfert", "ultimul sfert" al secolului etc.

XIX. Condițiile descoperirii

Importante sunt condițiile descoperirii pieselor – tipul de sit și de complex ori modul descoperirii, pentru că numai prin ansamblul datelor noi putem înțelege rostul vaselor în conexiune cu celelalte categorii de piese și le putem data cu mai multă precizie.

utilisation on them or on the ethnographic observations for similar types.

Their function also has a strong social imprint as well, since the wealthy families employed a wide range of items, with sets of vessels according to the needs, whereas the needy families used a much smaller number of vessels, often for both cooking and serving.

Certainly, we are dealing with the initial function of the vessels, for they have often been used to other ends (such as funerary urns or vessels used as lids for them - for instance, plates and bowls) although it is obvious this was not their primary purpose, a consequence of their characteristic shape.

XVII. Origin.

We indicated the main ancient "barbarian" peoples that the Geto-Dacians have had trade relations with, as well as the main Hellenistic – Roman centres which can be indicated for sure, plus the "Greek – Hellenistic" or "Roman – Italic" world, when a more exact identification was not possible.

Of course, often there are vessels the origin of which could not be indicated for sure; for instance, the grey and reddish or orange vessels from the 6th – 4th centuries BC, wheel modelled, are they imported or made by the Thracian – Getae?

XVII. Dating

For an easier processing, we opted for dating in Arabian figures (e.g. 200 – 150 B.C. or 50 B.C. – 50 A.D.) so as not to be forced to use terms such as "first half", "second half", "first quarter", "last quarter" of the century etc.

XIX. Circumstances of discovery

The circumstances of the finding are very important – the type of site and complex or the type of finding, because it is only through the whole data that we can grasp the function of the vessels in relation to the other categories of items and can date them exactly.

XX. Bibliografia

Pentru operativitate considerăm că este necesar crearea unui cod bibliografic, bazat pe abrevieri, pentru autori sau cataloage.

XXI. Abrevieri

De asemenea, tot pentru operativitate, este necesară abrevierea principalilor termeni folosiți în prelucrarea vaselor (complexe, caracteristici proprii, date bibliografice etc.)

XX. Bibliography

For ease of use, we consider it necessary to create a bibliographical code, based on abbreviations, for authors or catalogues.

XXI. Abbreviations

Also for the sake of operating ease, it is required that we abbreviate all the main terms used in the vessels processing (complexes, specific features, bibliographical data etc.)

IV. BIBLIOGRAFIE/ BIBLIOGRAPHY

- Alexandrescu 1990 = A.D. Alexandrescu, *La nécropole gète de Zimnicea*, Dacia, N.S., 24, p.19-26.
- Alexandrescu 1977 = P. Alexandrescu, *Les modèles grecs de la céramique thrace tournée*, Dacia, N.S., 21, p. 113-137.
- Alexandrescu 1966 = P. Alexandrescu, *Necropola tumulară. Săpături 1955-1961*, în/in *Histria*, II, p.133-294.
- * * *L'Archéologie funéraire*, Ed. Errance, Paris 2000.
- Babeş 1988 = M. Babeş, *Descoperirile funerare și semnificația lor în contextul culturii geto-dace clasice*, SCIVA, 39, 1, p.3-32.
- Bailey 2000 = D. Bailey, *The Archaeology of Burial Mounds. Theory and interpretation*, in *Pratiques funéraires dans l'Europe des XIIIe - IVe s. av.J.C*, Tulcea 2000, p.23-28
- Brunaux 1986 = J.-L. Brunaux, *Les Gaulois. Sanctuaires et Rites*, Paris.
- Breuille 1991-1992 = J.F. Breuille, *Organisation sociale/organisation spatiale. Société et nécropole*, Université de Paris I - Panthéon-Sorbonne.
- Budinsky-Krička, Lamiová-Schmiedlová 1990 = V.Budinsky-Krička, M. Lamiová-Schmiedlová, *A Late 1st Century B.C. - 2nd Century A.D. Cemetery at Zemplin*, Slovenska Archeologia, 38, 2, p.245-354.
- Chichikova 1992 = M. Chichikova, *The Thracian Tomb near Sveshtari*, Helis, 2, Sofia, p.143-163.
- Comşa 1972 = E. Comşa, *Contribuție la riturile funerare din secolele II-I î.e.n. din sud-estul Olteniei (Mormintele de la Orlea)*, Apulum, 10, p.65-78.
- Conovici, Matei 1997 = N. Conovici, Gh. Matei, *Necropola getică de la Stelnica-Grădiștea Mare (jud. Ialomița). Raport general pentru anii 1987-1996*, MCA, Serie nouă, nr.I, (sub tipar).
- Crișan 1969 = I.H. Crișan, *Ceramica geto-dacică. Cu specială privire la Transilvania*, București.
- Florea 1998 = G. Florea, *Ceramica pictată. Artă, meșteșug și societate în Dacia preromană (sec. I a.Chr. - I p. Chr.)*, Cluj-Napoca.
- Gergova 1996 = D. Gergova, *Obredät na obezsmärtiavaneto v drevna Trakia*, Sofia.
- Godea 1995 = I.Godea, *La céramique*, Timișoara.
- Gnoli, Vernant 1982 = G. Gnoli, J.-P. Vernant (sous la direction), *La mort, les morts dans les sociétés anciennes*, Paris.
- Kameneskij 1983,1986= I.S. Kameneskij, *Kod dlja opisaniija pogrebal'nogo obrjada, în/in Drevnosti Dona*, Materialy rabot Konkoj ekspedicij, Moskva, 1983 (části pervaja) și/and în/in *Arheologičeskie otkrytija na novostrojkah*, vypusk 1, Moskva, p.136-203 (části vtoraja), 1986.
- Kitov 1999 = G. Kitov, *Royal Insigna. Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers*, Archaeologia Bulgarica, III, p.1-20.
- Kull 1997 = B. Kull, *Tod und Apotheose*, in Ber. R.-G.K, 78, Mainz am Rheim, p.197-466.
- Moscalu 1983 = E.Moscalu, *Ceramica traco-getică*, București.
- Moscalu 1989 = E. Moscalu, *Das thraco-getische Fürstengrüb von Peretu in Rumänien*, Mainz am Rheim.
- Nicolaescu-Plopșor, Wolski 1975 = S. Nicolaescu-Plopșor, W. Wolski, *Elemente de demografie și ritual funerar la populațiile vechi din România*, București.
- Protase 1971 = D. Protase, *Riturile funerare la daci și daco-romani*, București.

Rousseva 2000 = M. Rousseva, *Thracian Cult Architecture in Bulgaria*, Jambol.

Simion 1971 = G. Simion, *Descoperiri arheologice pe grindurile din Delta Dunării*, Peuce, 2, p.63-129.

Sîrbu 1993 = V. Sîrbu, *Credințe și practici funerare, religioase și magice în lumea geto-dacilor*, Galați-Brăila.

Sîrbu 1996 = V. Sîrbu, *Dava getică de la Grădiștea, Jud. Brăila, I*, Brăila.

Sîrbu 1997 = V. Sîrbu, *Sacrifices humains et pratiques funéraires insolites dans l'aréal thrace du Hallstatt et du La Tène, în/in Premier Age du Fer aux Bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire*, Actes du Colloque International, septembre, 1993, Tulcea (Tulcea, 1997), p.193-221.

Sîrbu 2000₁ = V. Sîrbu, *Credințe și practici funerare și sacrificiale la geto-daci (sec. V a.Chr – I. p.Chr.)*, Istros, X, p.159-189.

Sîrbu 2000₂ = V. Sîrbu, *The Connection between the Tomb and the Status of the Dead with the Getic-Dacians*, în/in *Pratiques funéraires des XIIIe-IVe s.av. J.C.*, - Actes du IIIe Colloque International d'Archéologie Funéraire, Tulcea, p. 183-211.

Sîrbu 2002 = V. Sîrbu, *General considerations concerning the Funerary Practices in the Iron Age between the Carpathians and the Danube*, în volumul *Vladimir Dumitrescu 100 de ani de la naștere*, CCDJ, XIX, Călărași, p. 170-198.

Ursachi 1995 = V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București.

Vulpe 1976 = A. Vulpe, *La nécropole tumulaire gète de Popești*, Thraco-Dacica, 1, p.193-215.

IV. ILUSTRĂȚIE

ILLUSTRATION

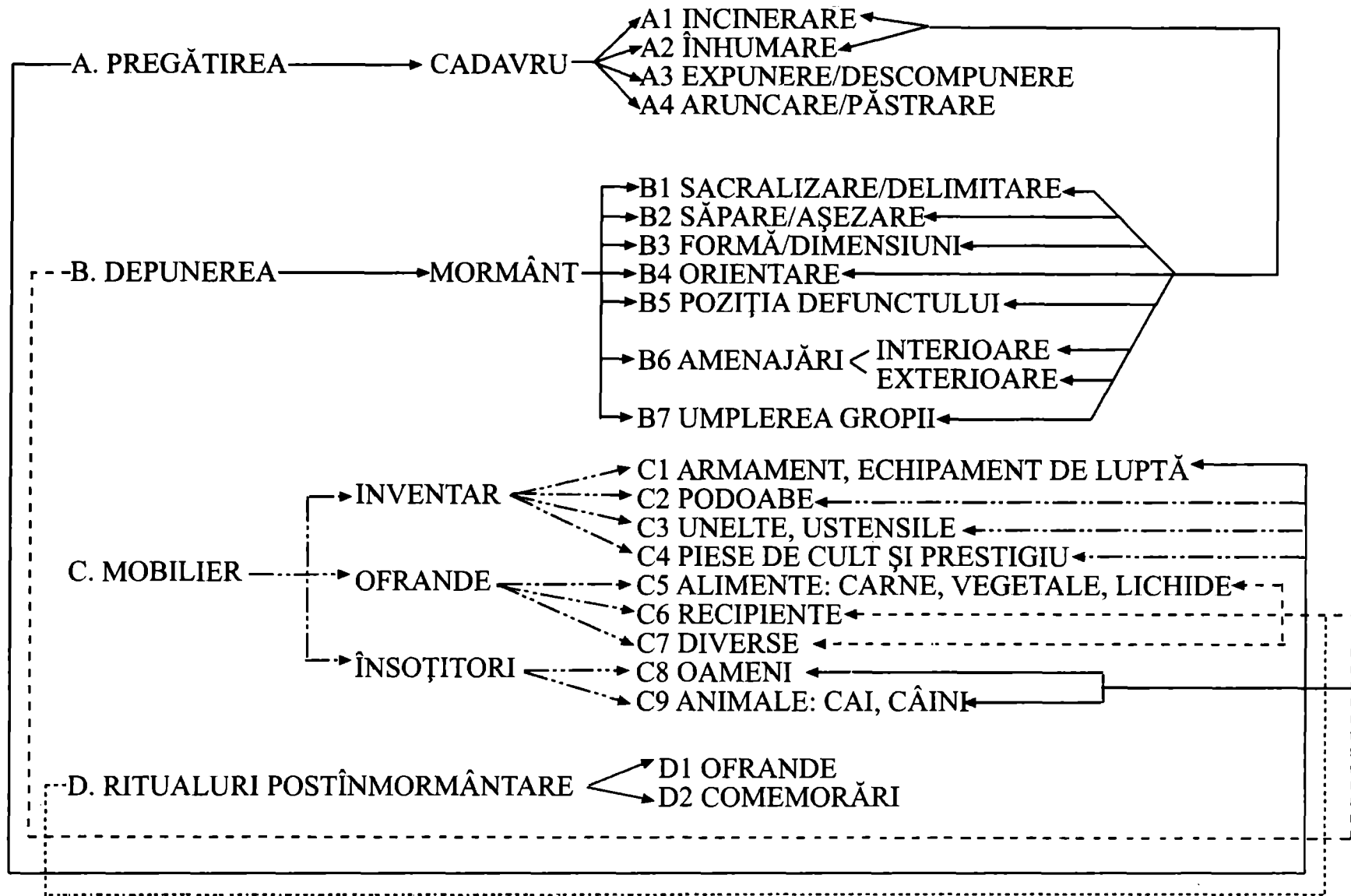

Fig. 1a. Etape în cadrul practicilor funerare.

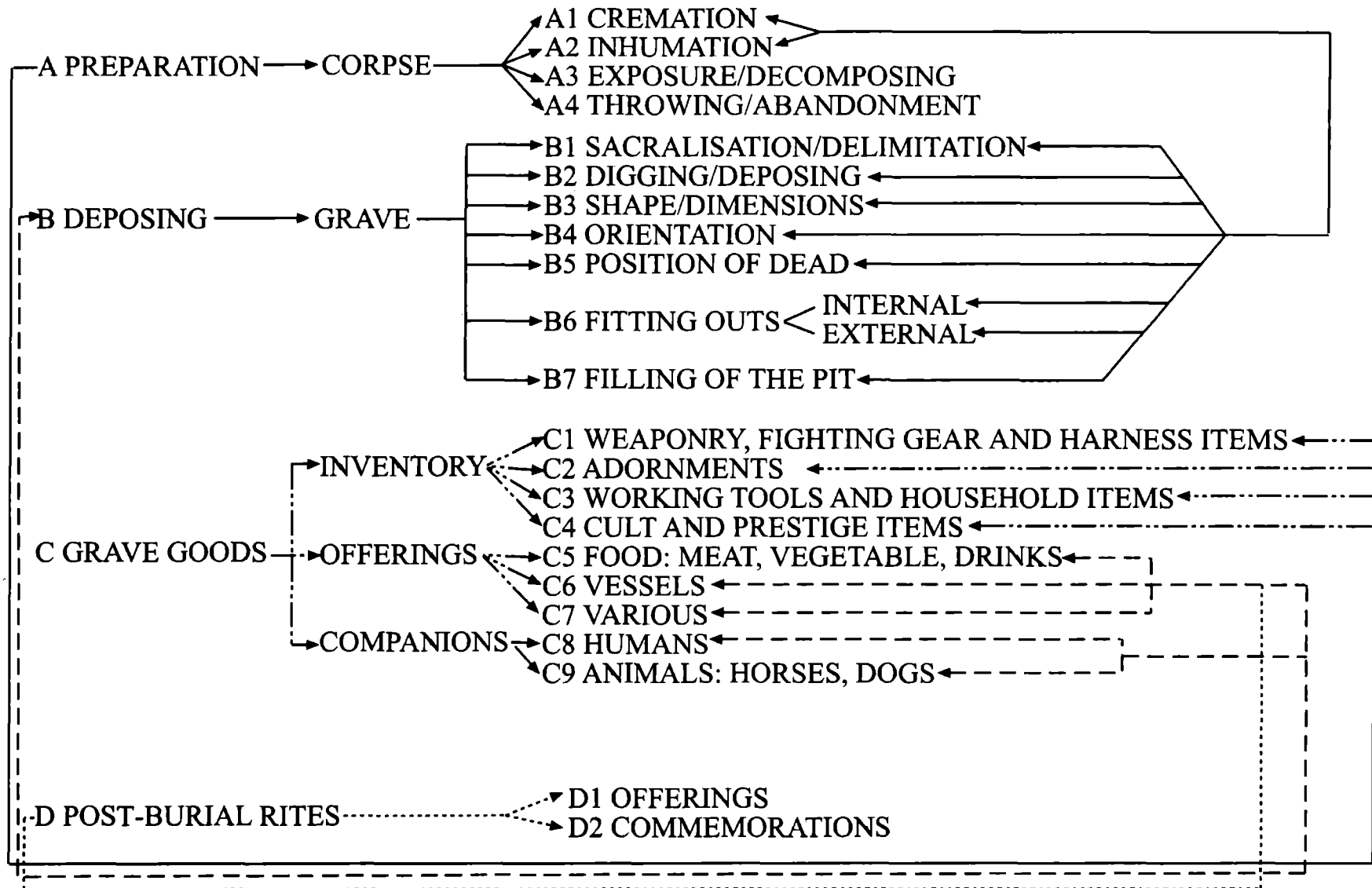

Fig. 1b. Stages of the funerary practices.

Utilizare

Consecințe

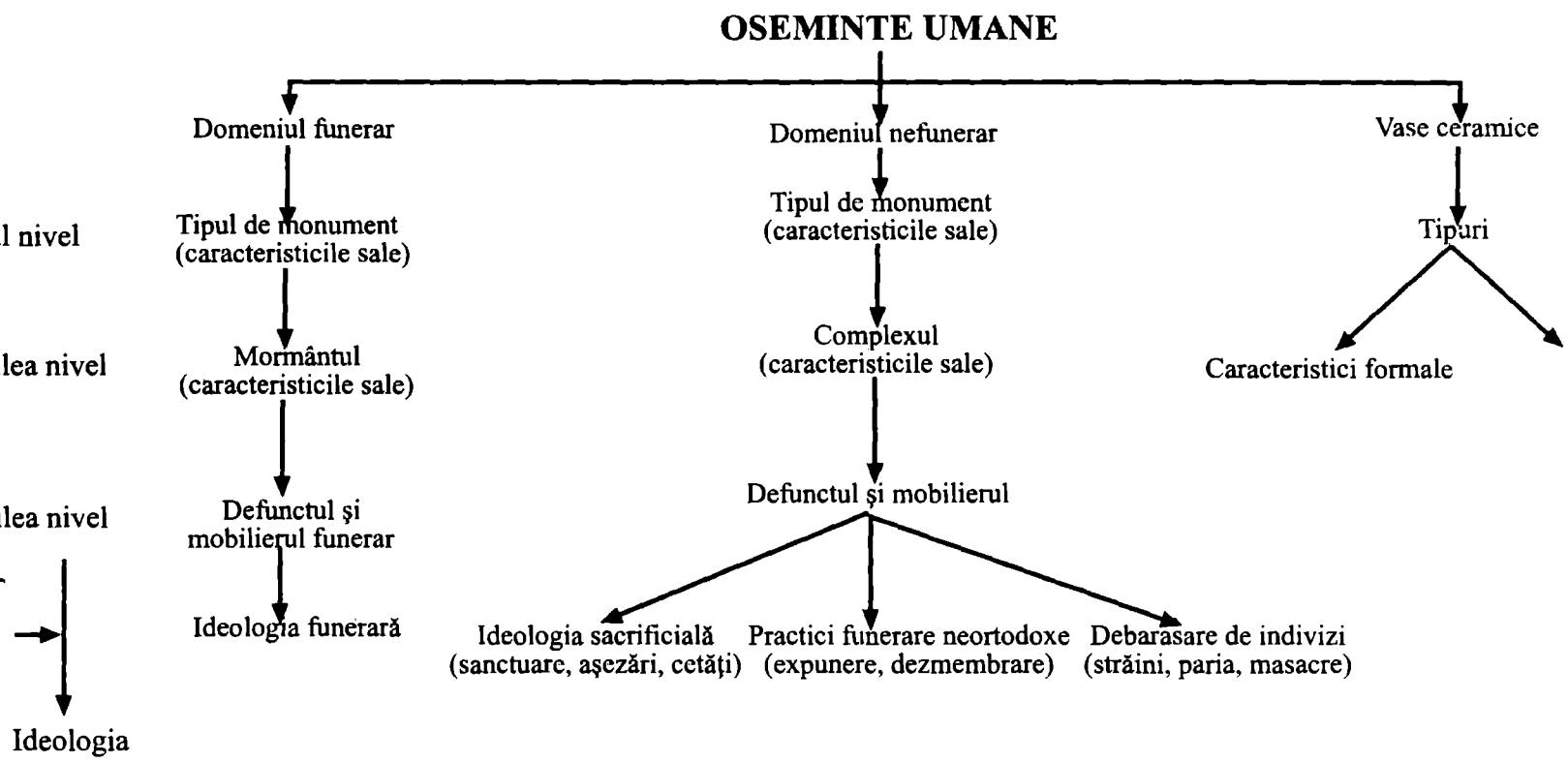

Fig. 2a

HUMAN BONES

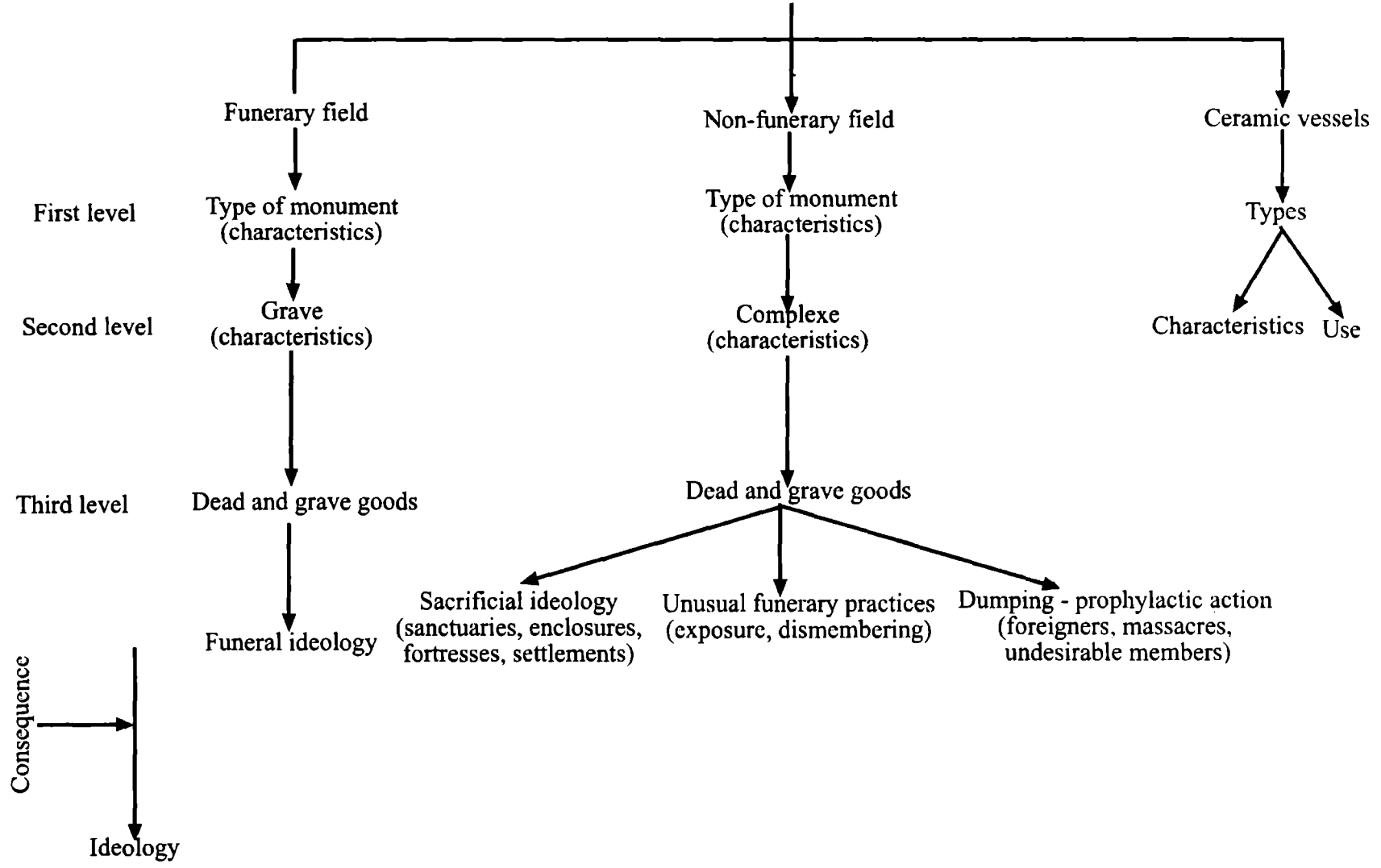

Fig. 2b

DOMENIUL FUNERAR

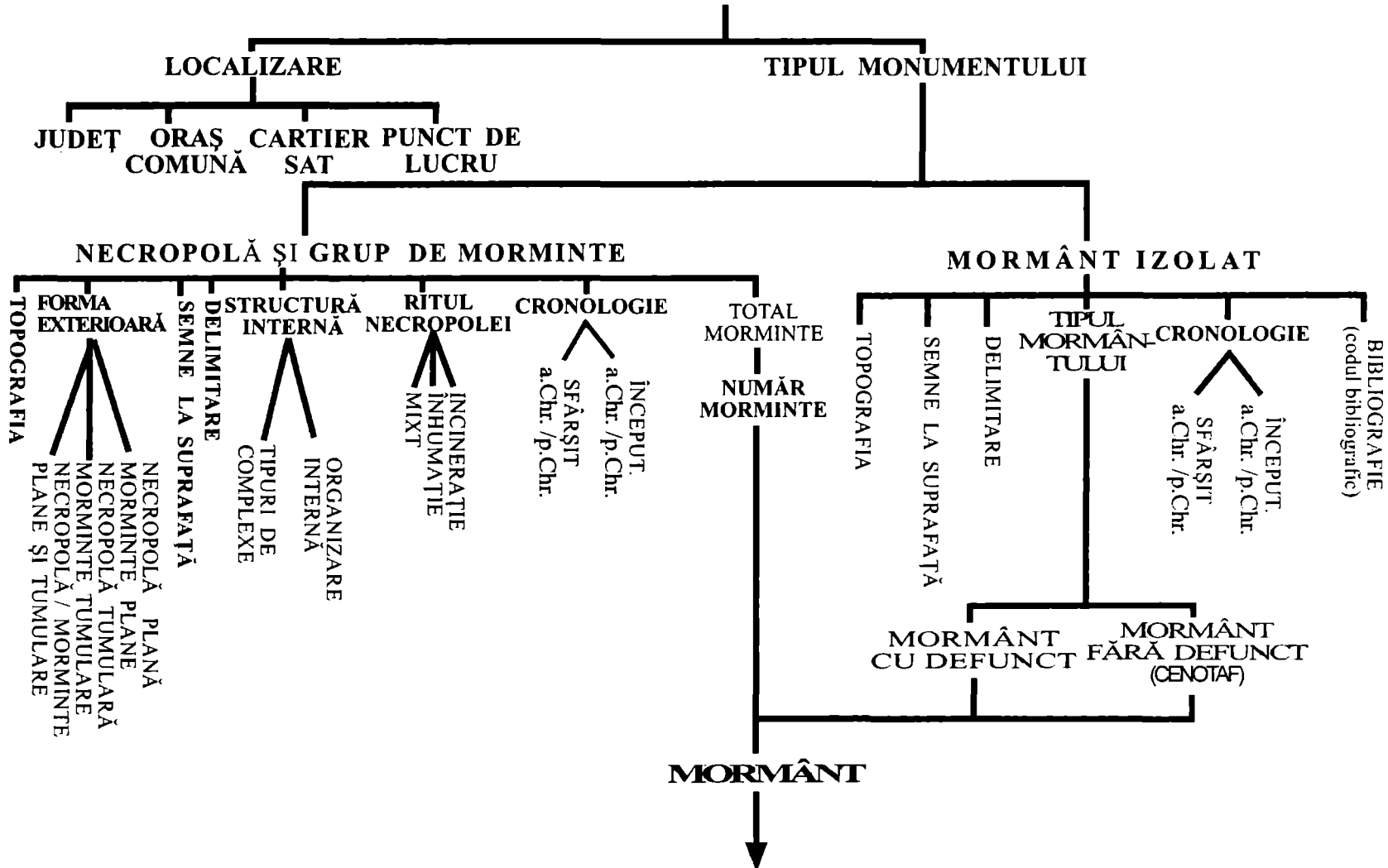

Fig. 3a1

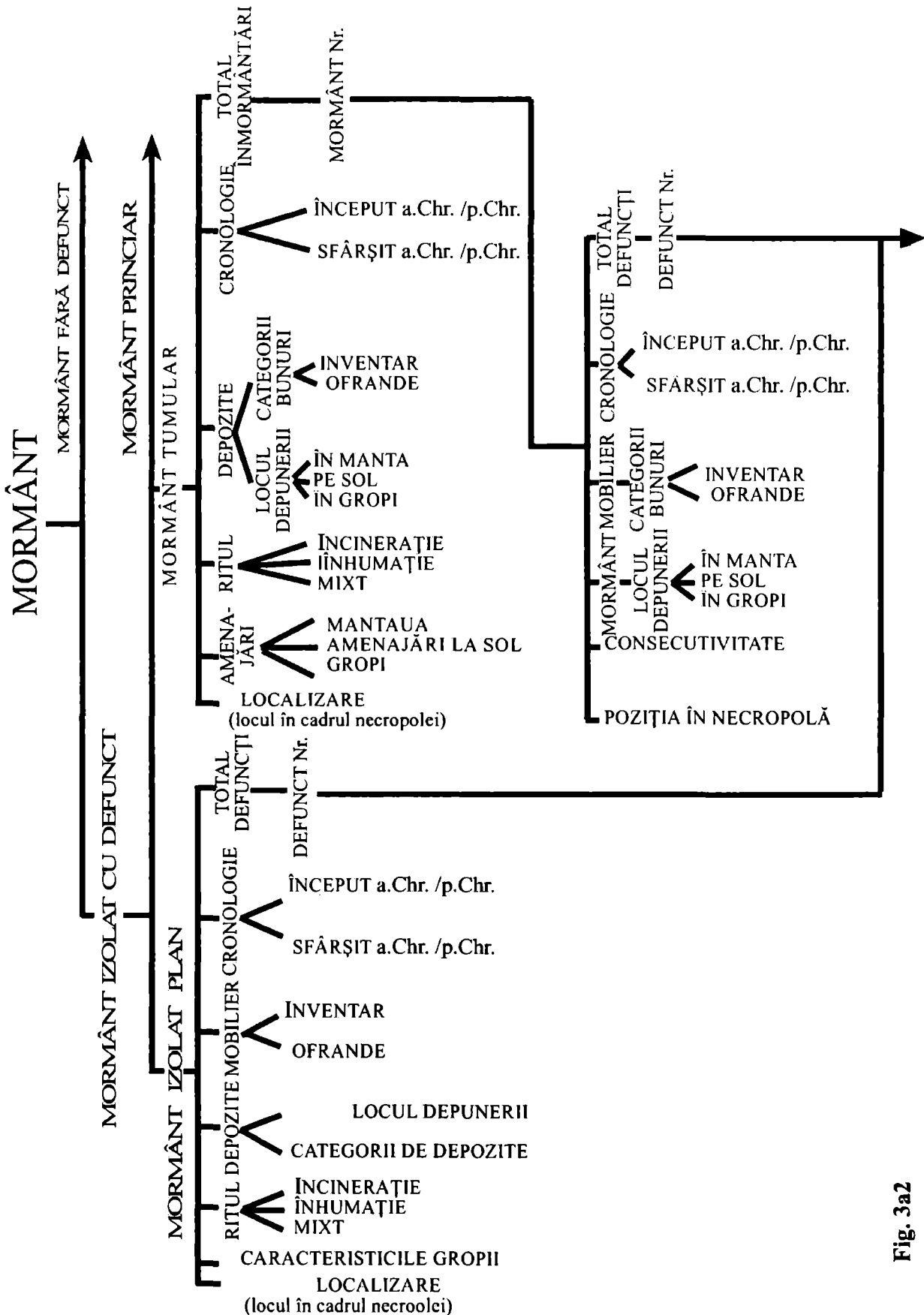

Fig. 3a2

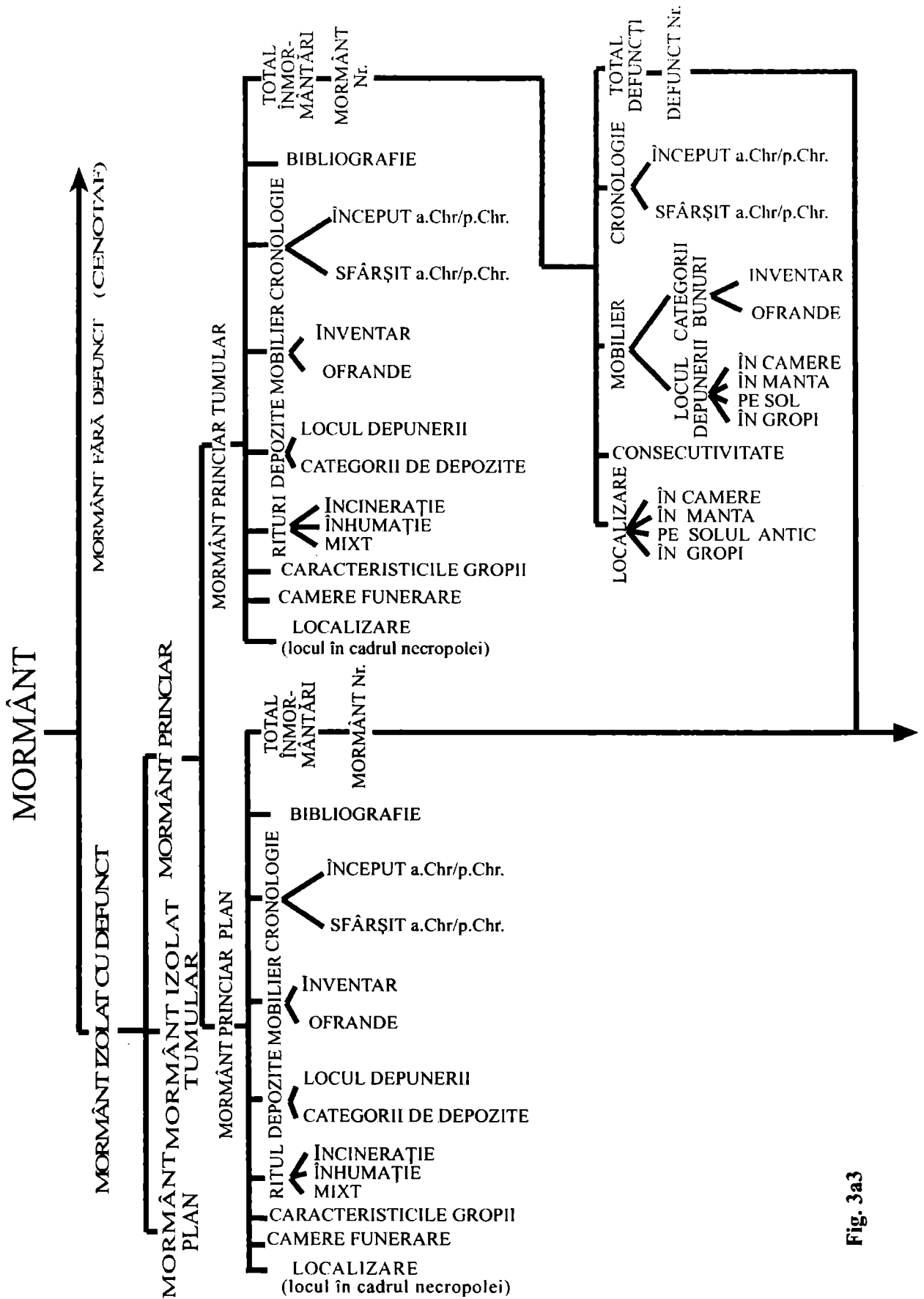

Fig. 3a3

DEFUNCT NR.

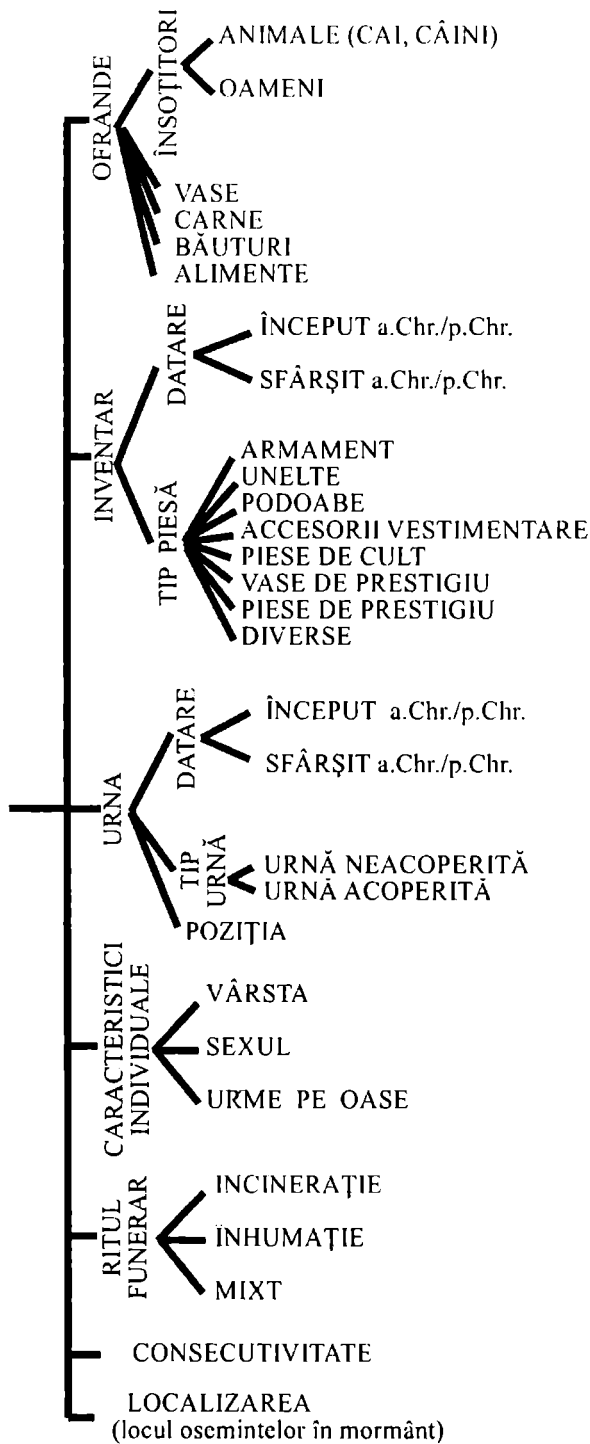

Fig. 3a5

FUNERARY FIELD MONUMENT

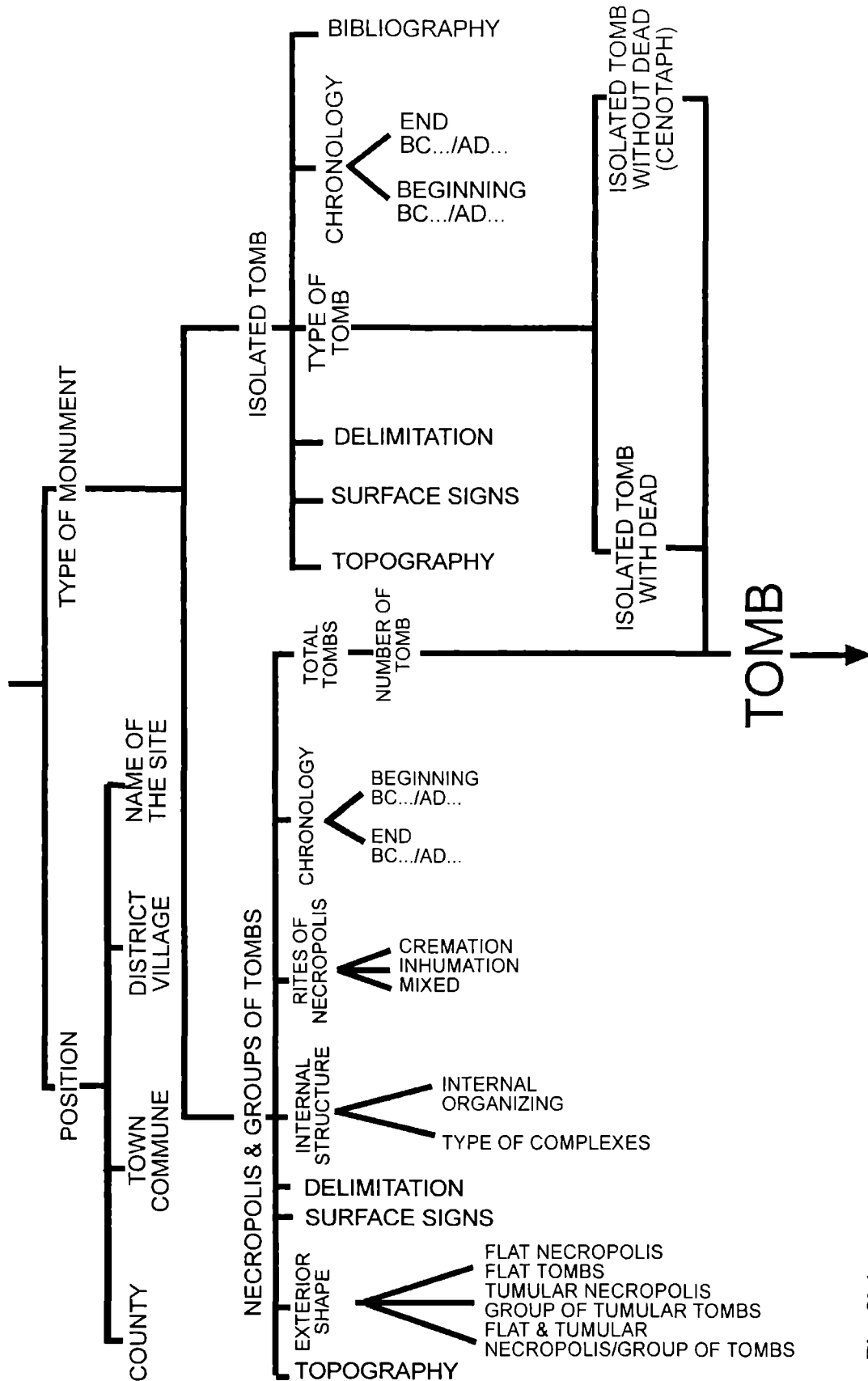

Fig. 3b1

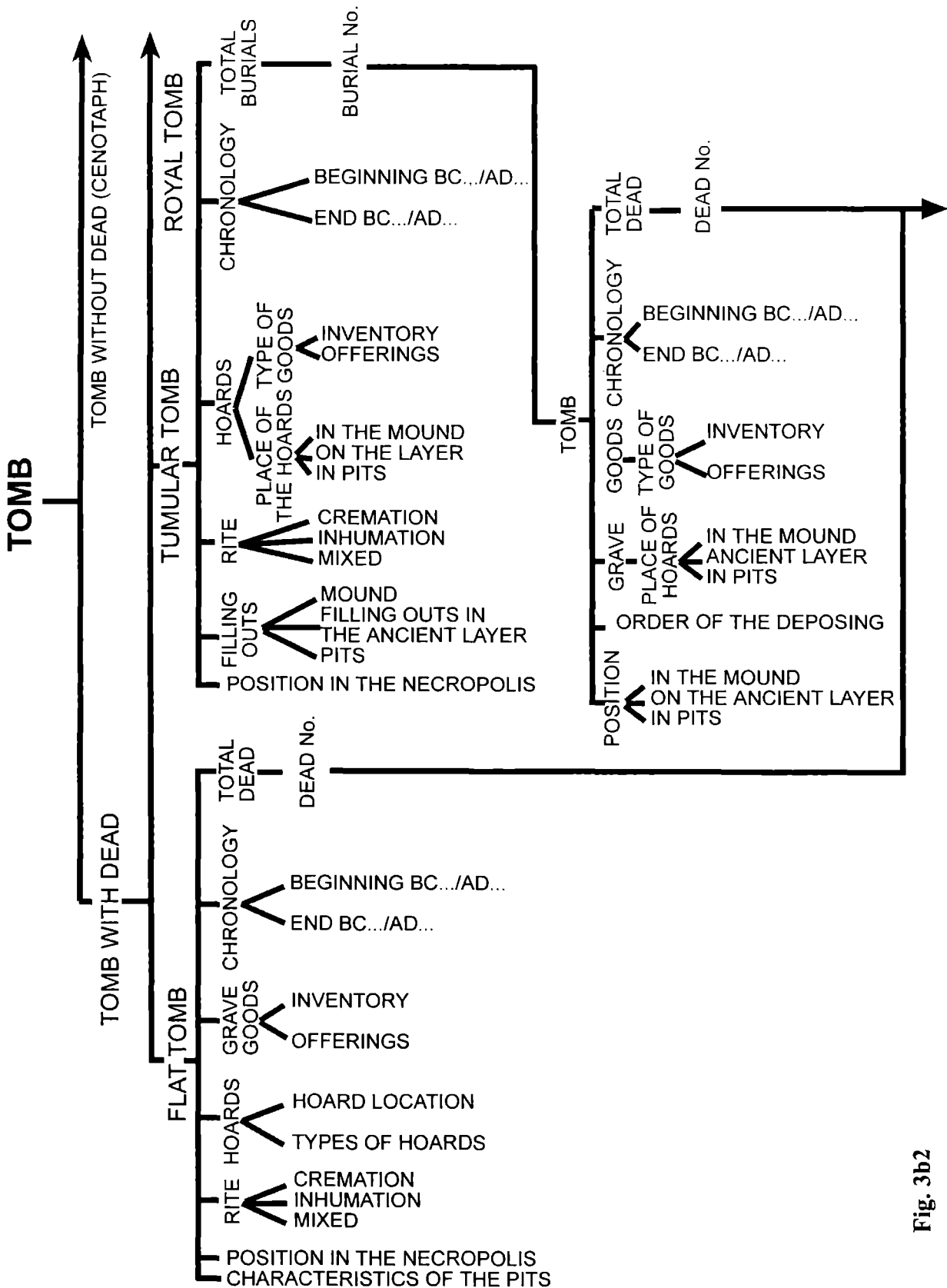

Fig. 3b2

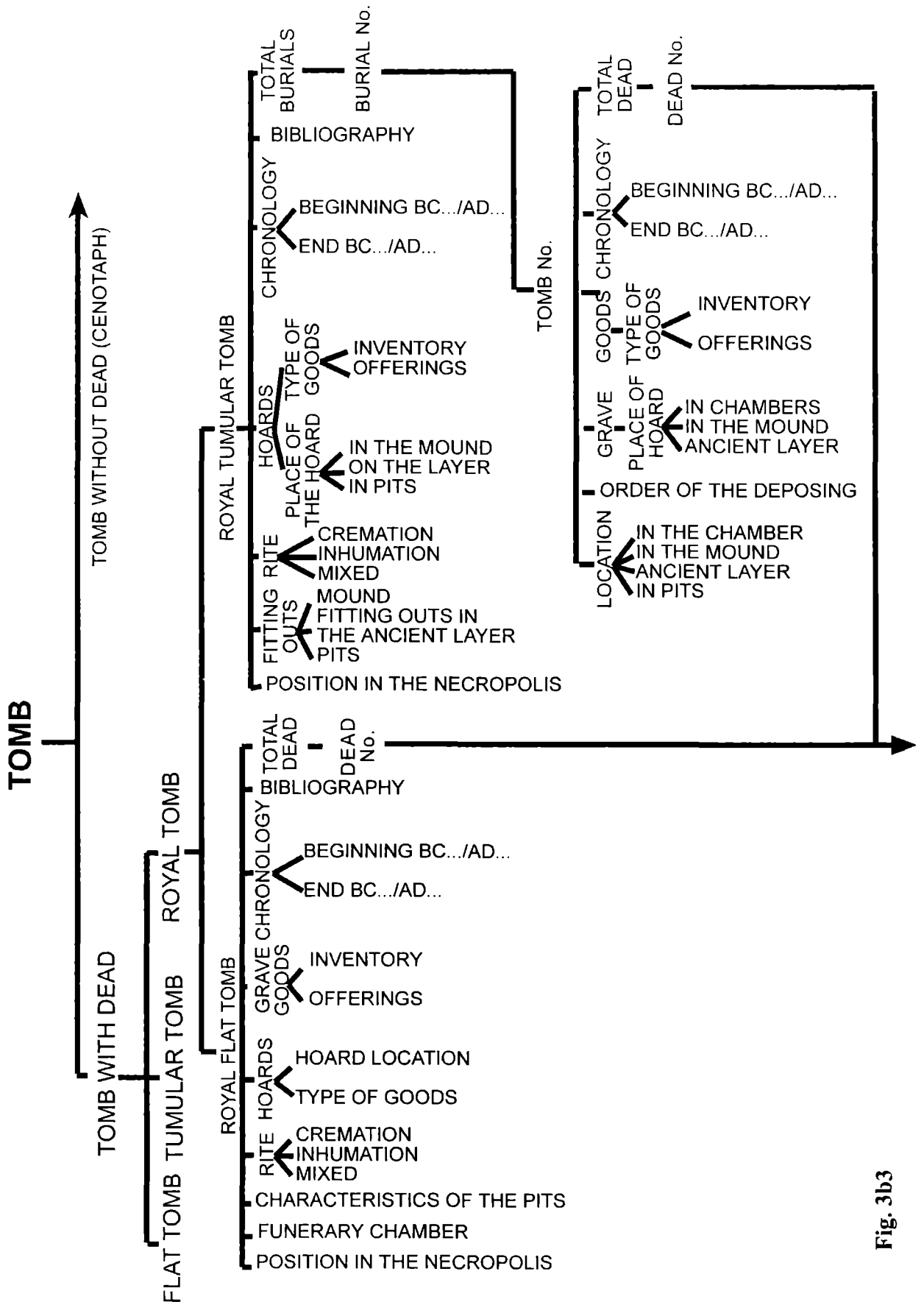

Fig. 3b3

TOMB WITHOUT DEAD (CENOTAPH)

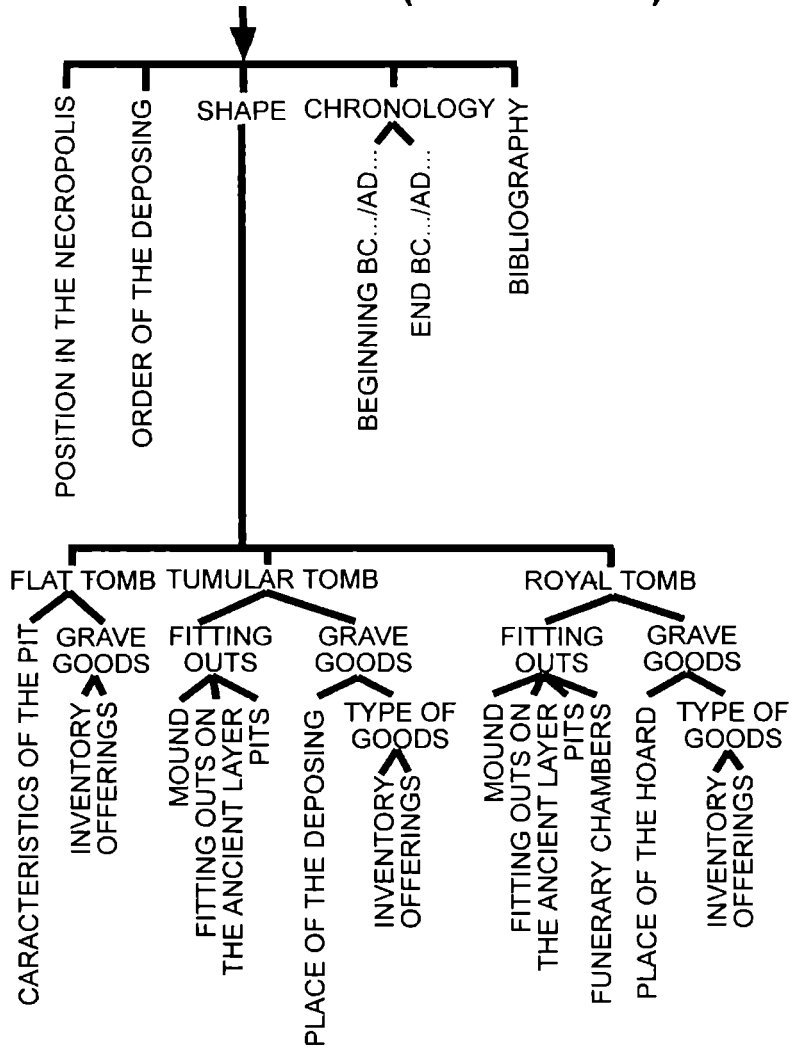

Fig. 3b4

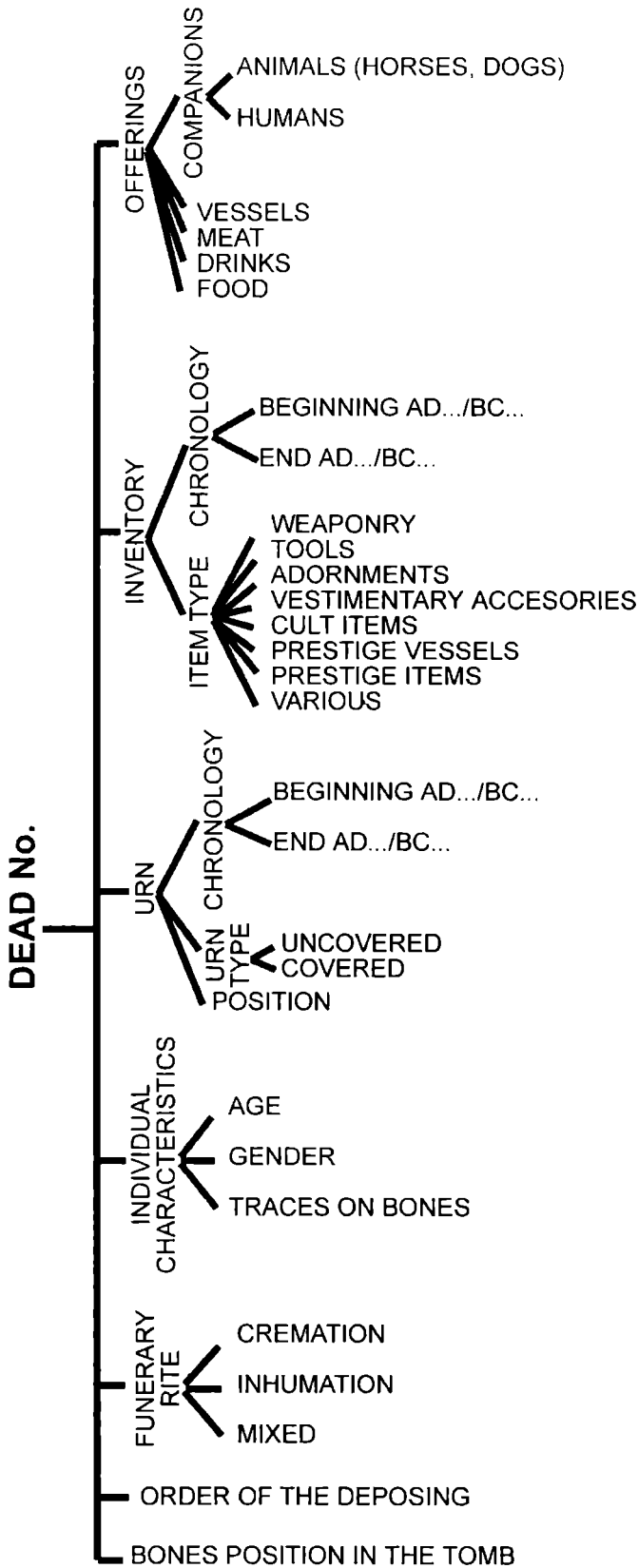

Fig. 3b5

OSEMINE UMANE NEINCINERATE ÎN CONTEXTE NEFUNERARE

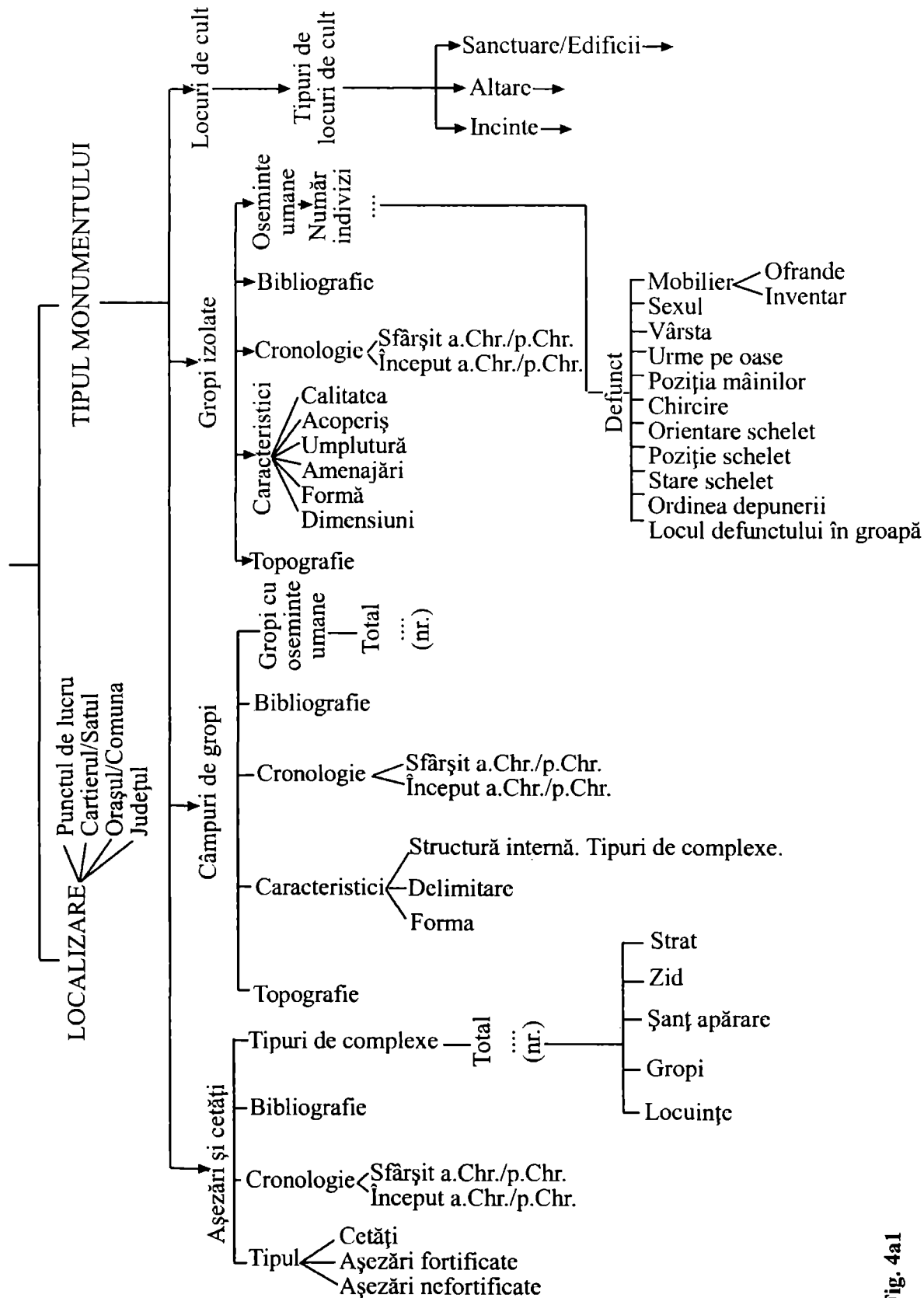

Fig. 4a1

AȘEZĂRI ȘI CETĂȚI

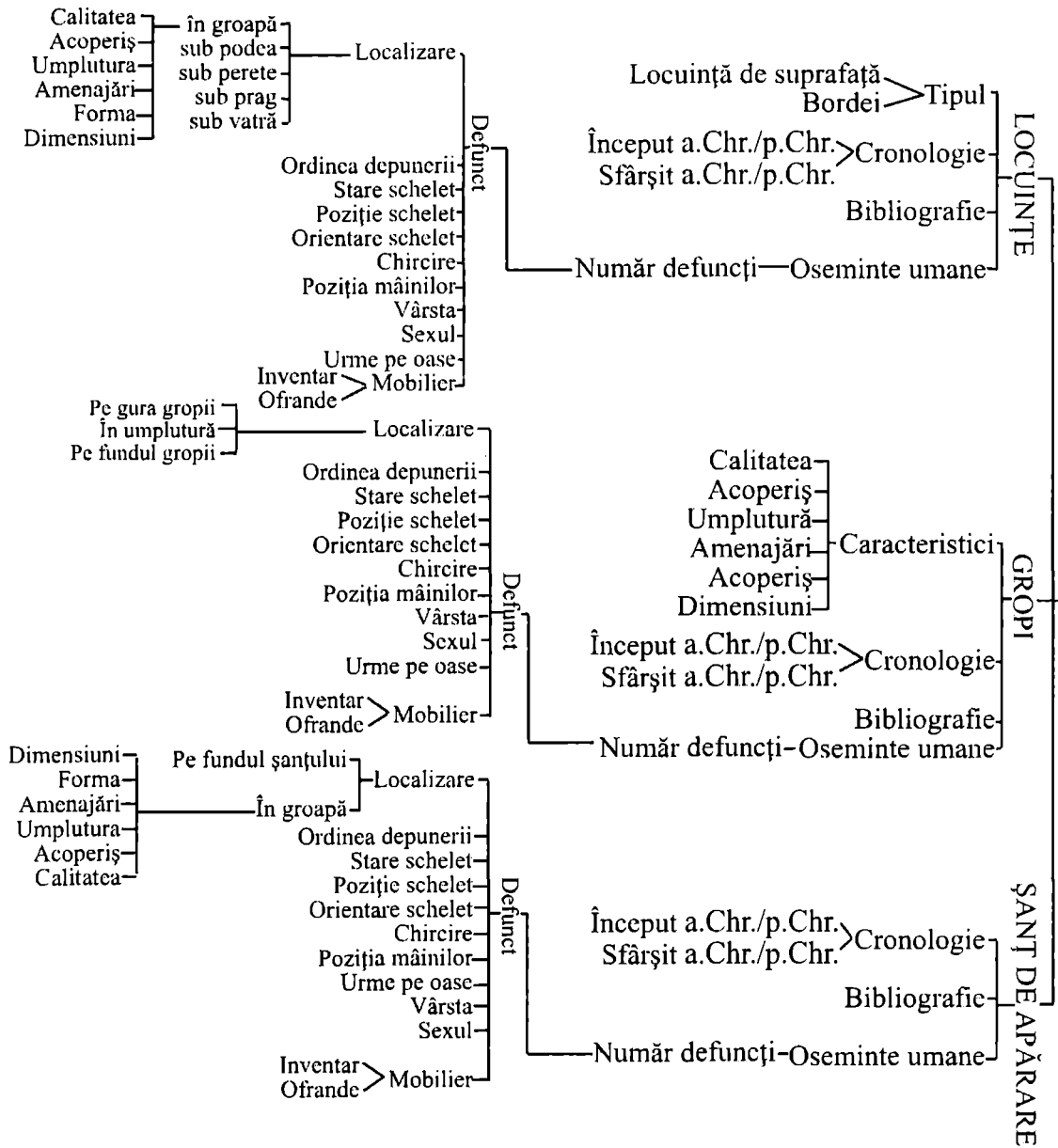
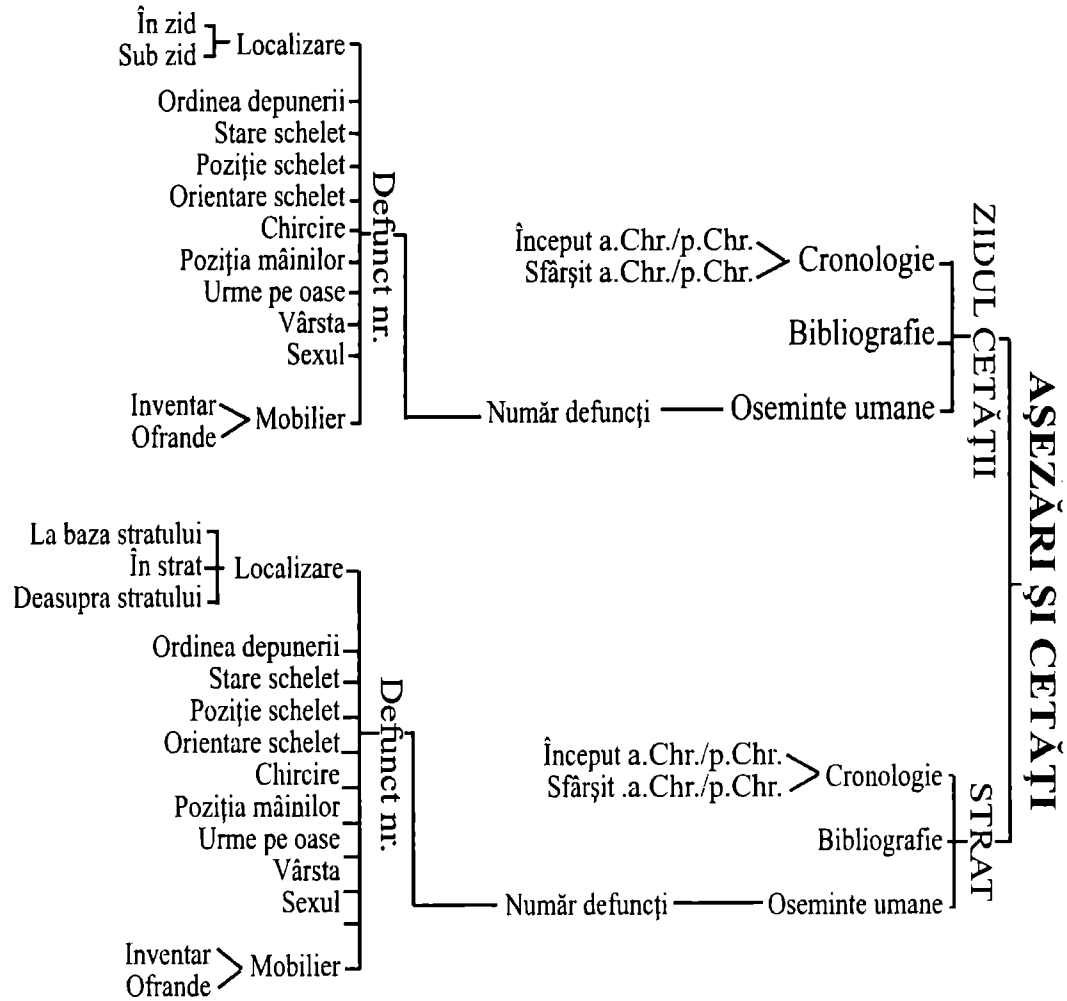

Fig. 4a2

Fig. 4a3

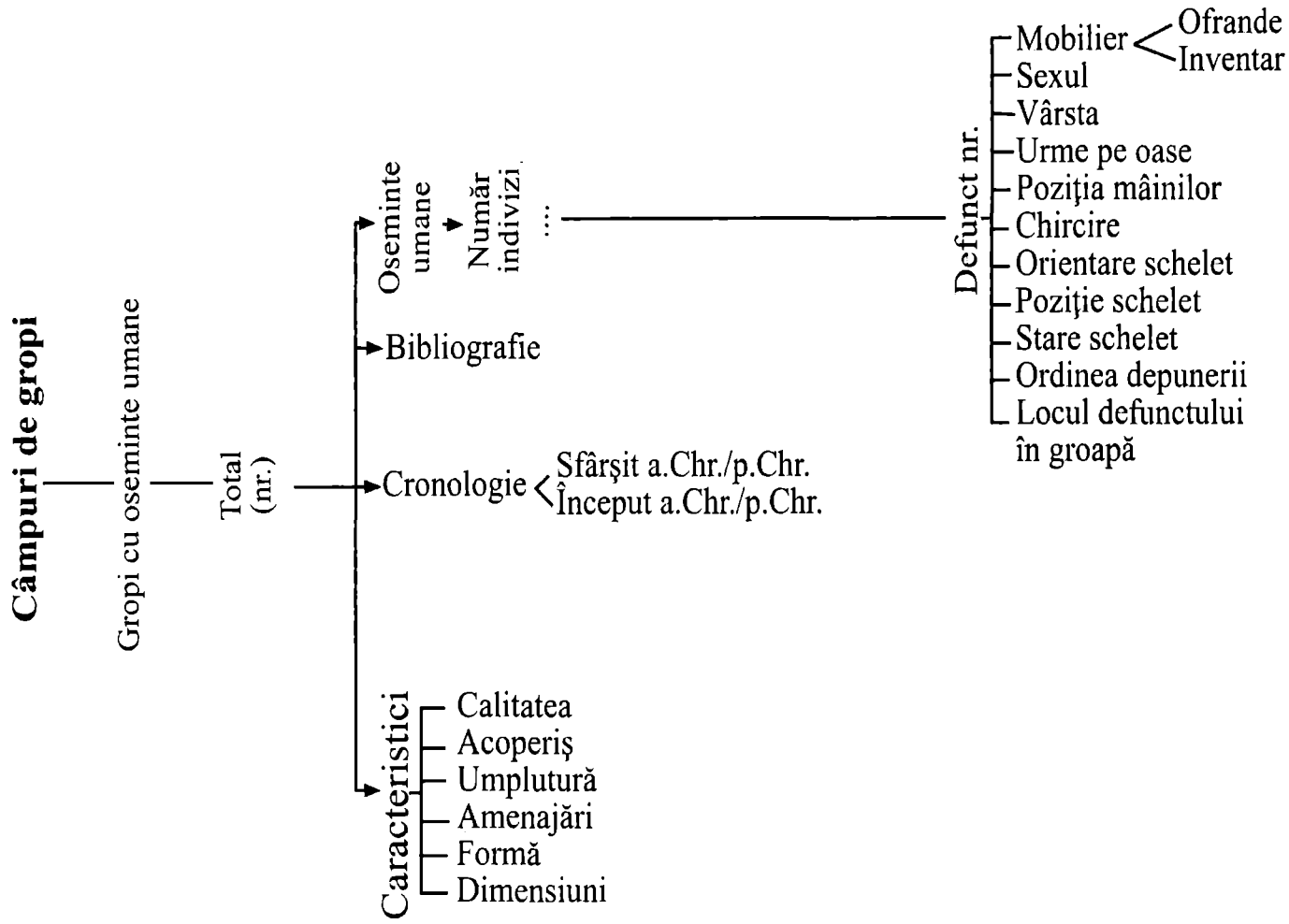

Fig. 4a4

LOCURI DE CULT

TIPURI DE LOCURI DE CULT

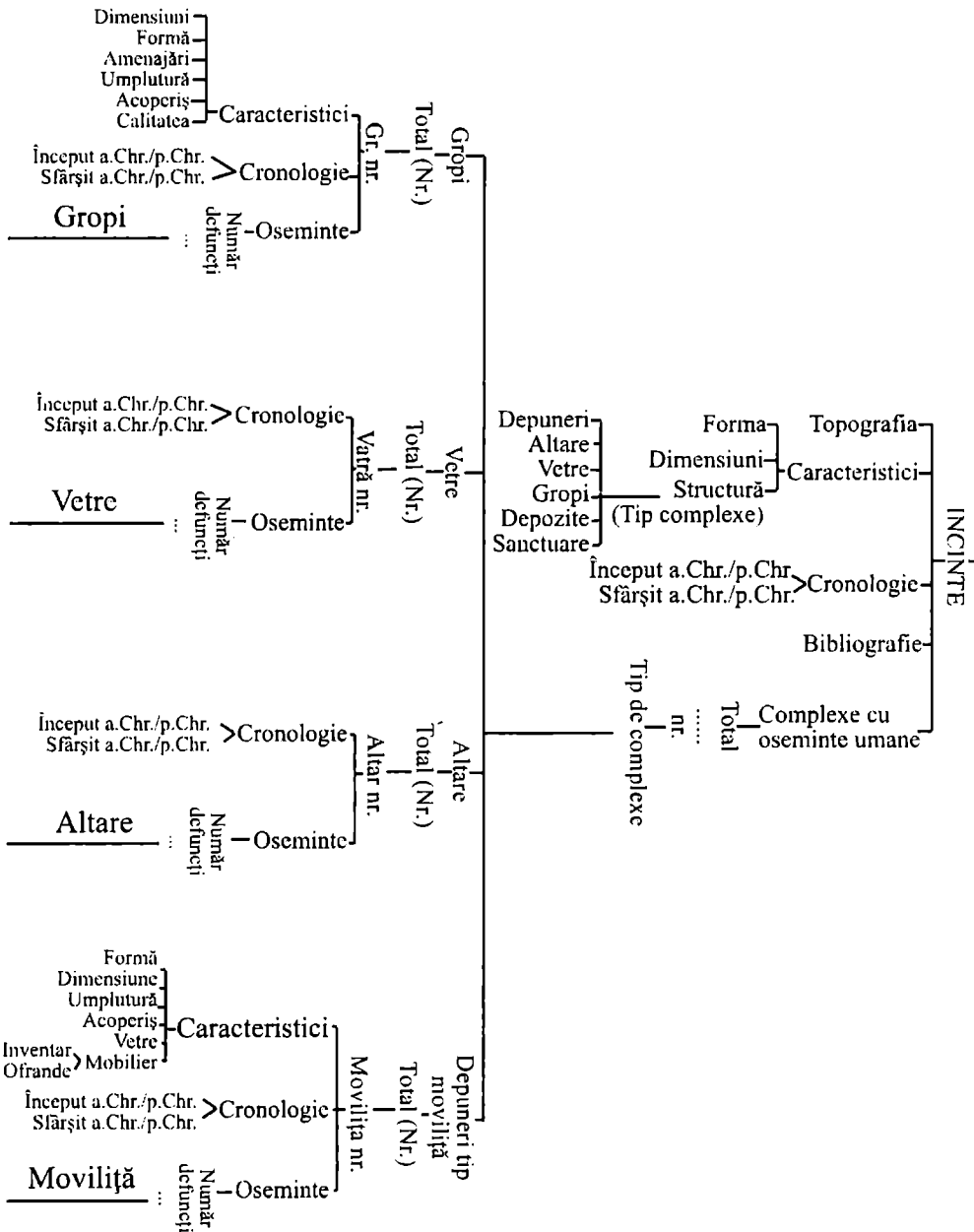

Fig. 4a5

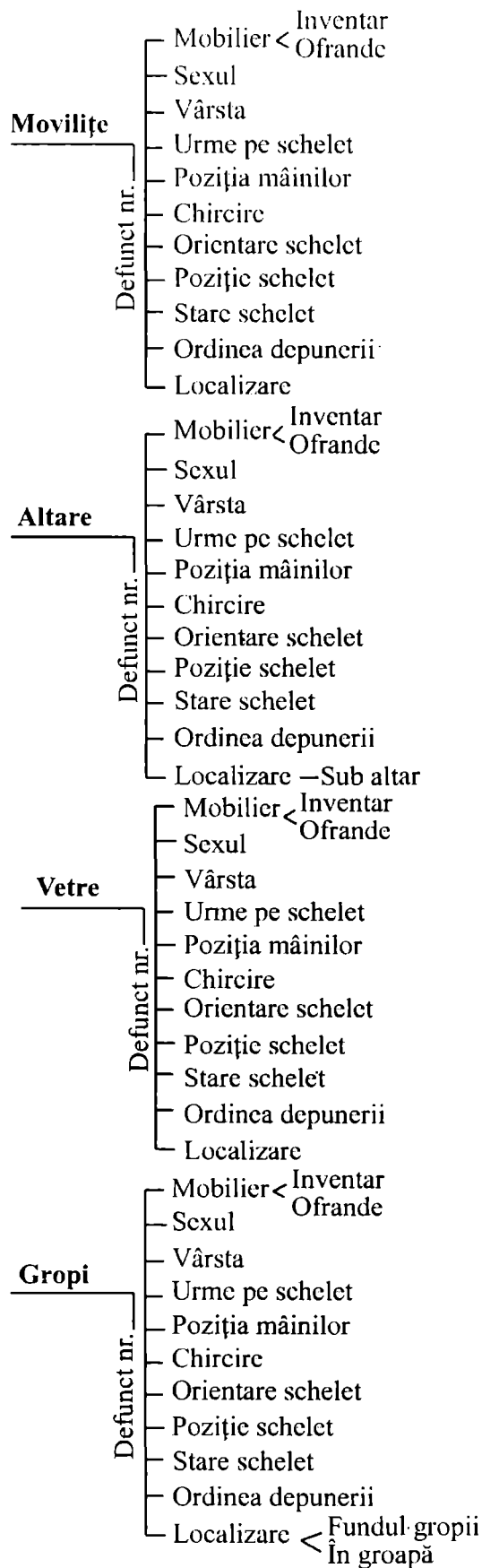

Fig. 4a6

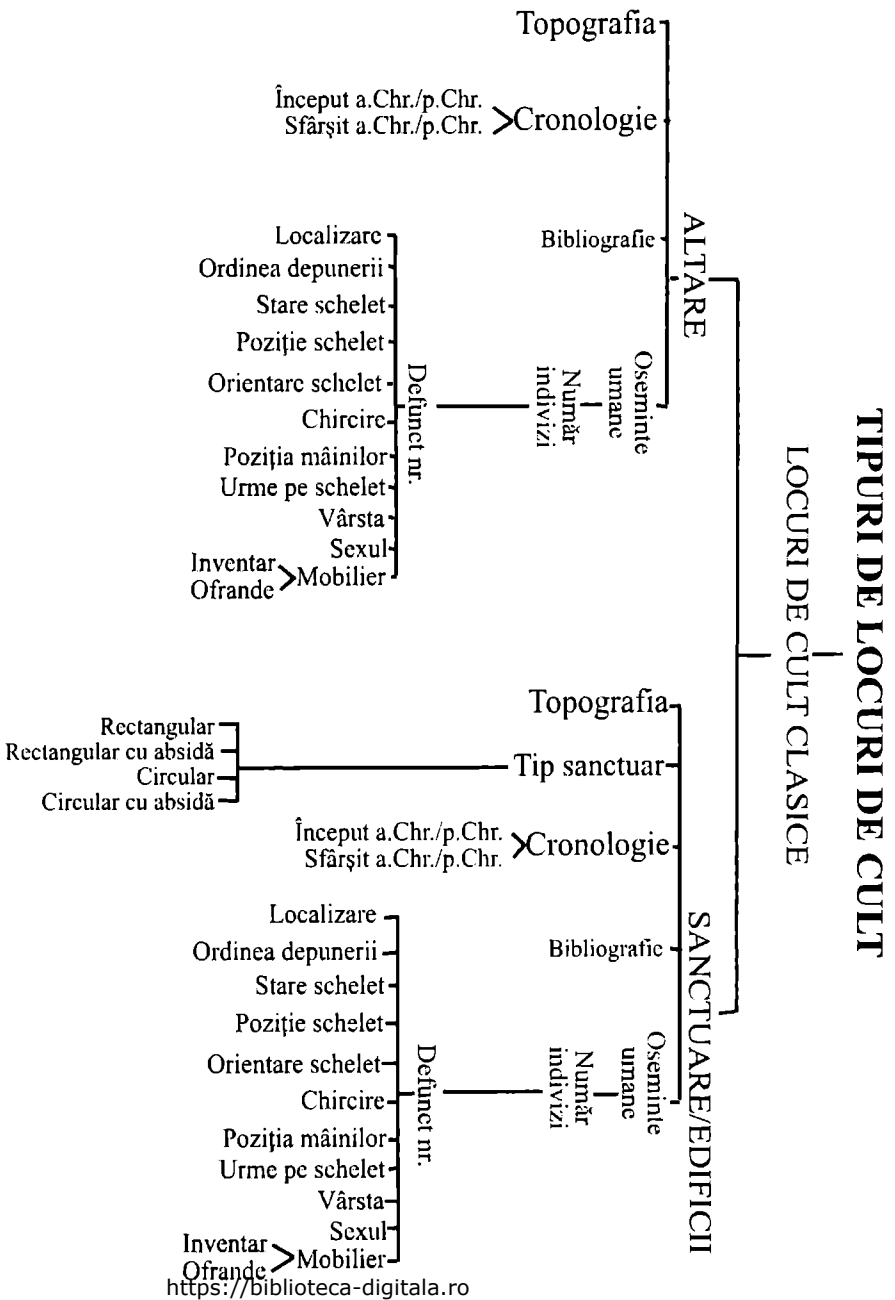

Fig. 4a7

NON-CREMATED HUMAN BONES IN NON-FUNERARY CONTEXTS

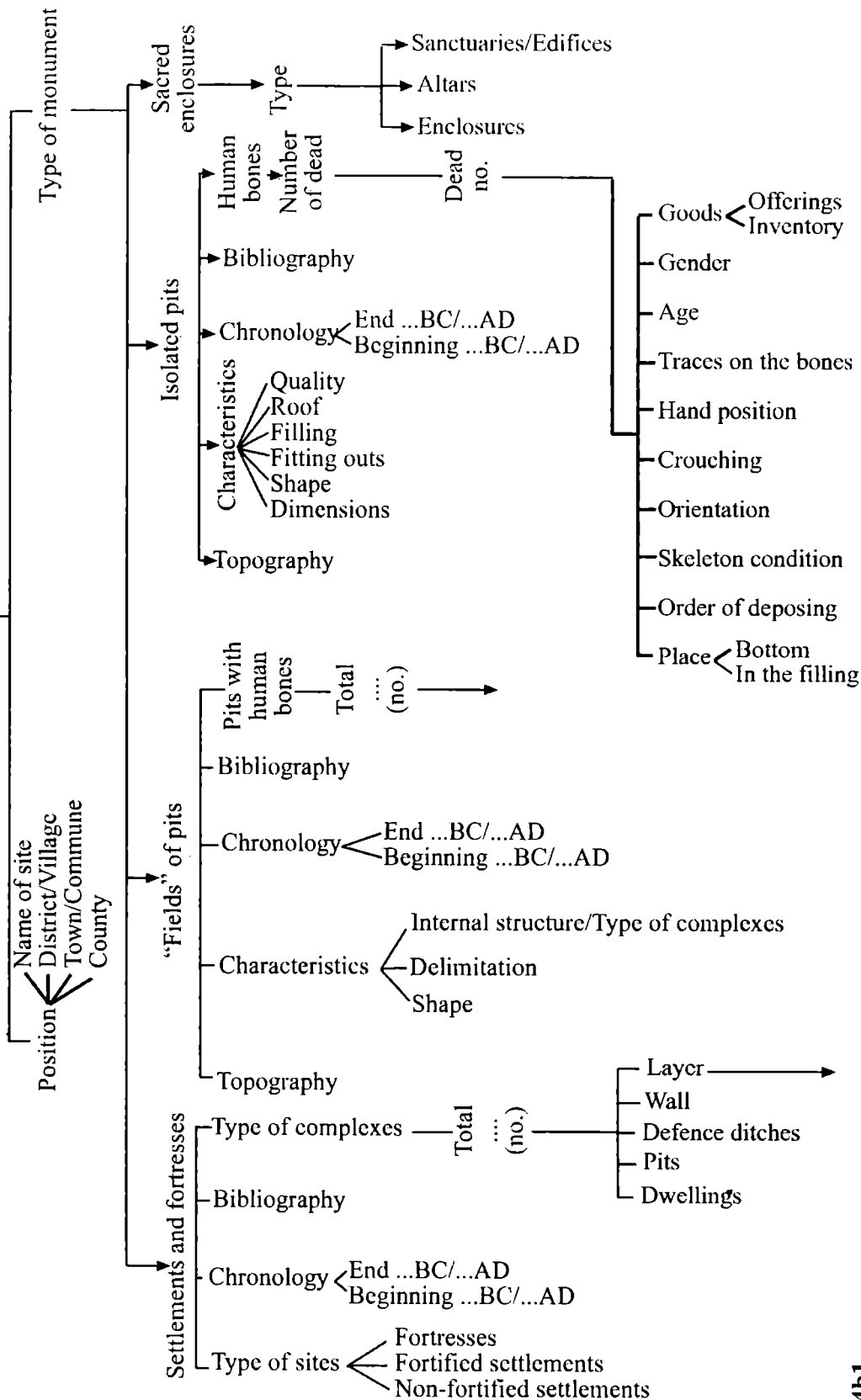

Fig. 4b1

Settlements and fortresses

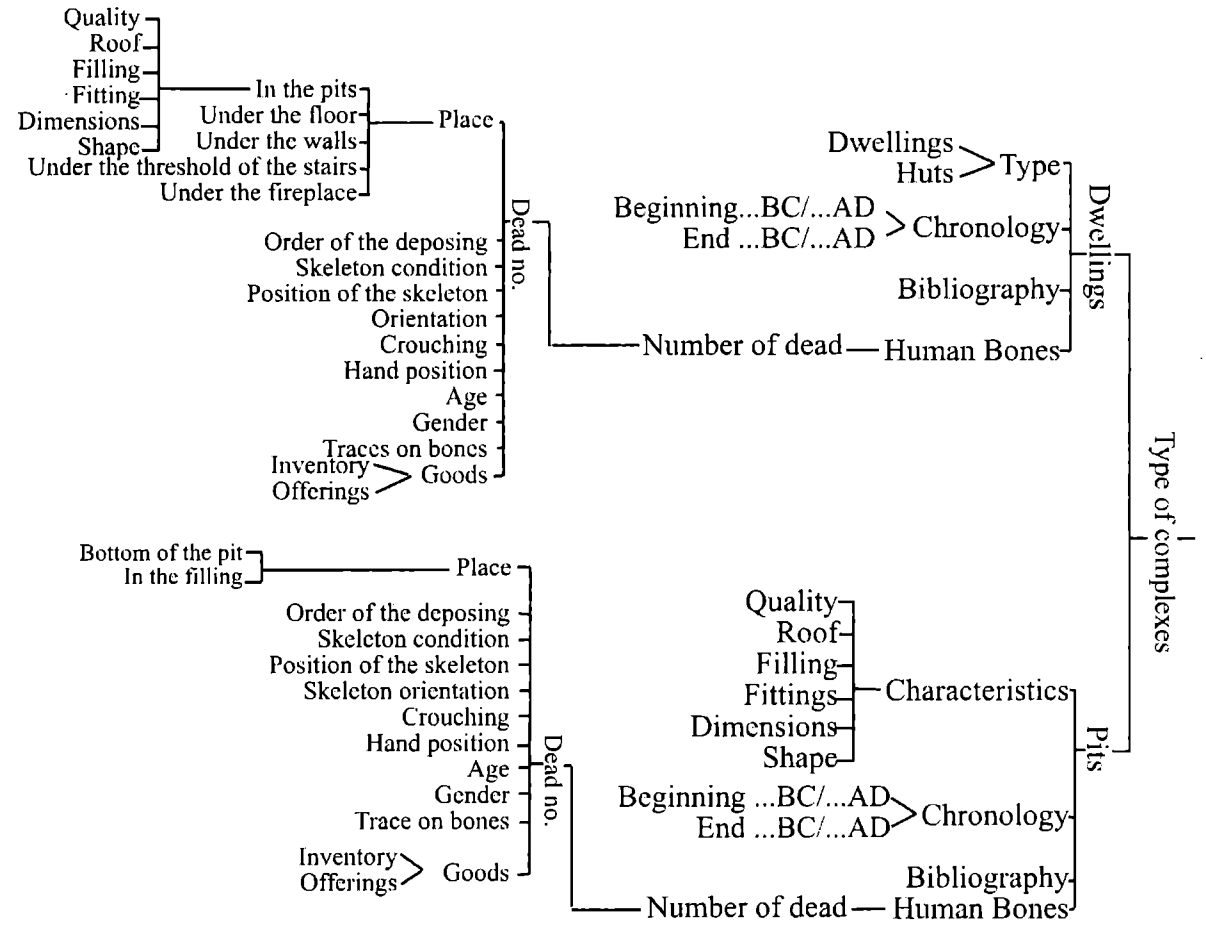
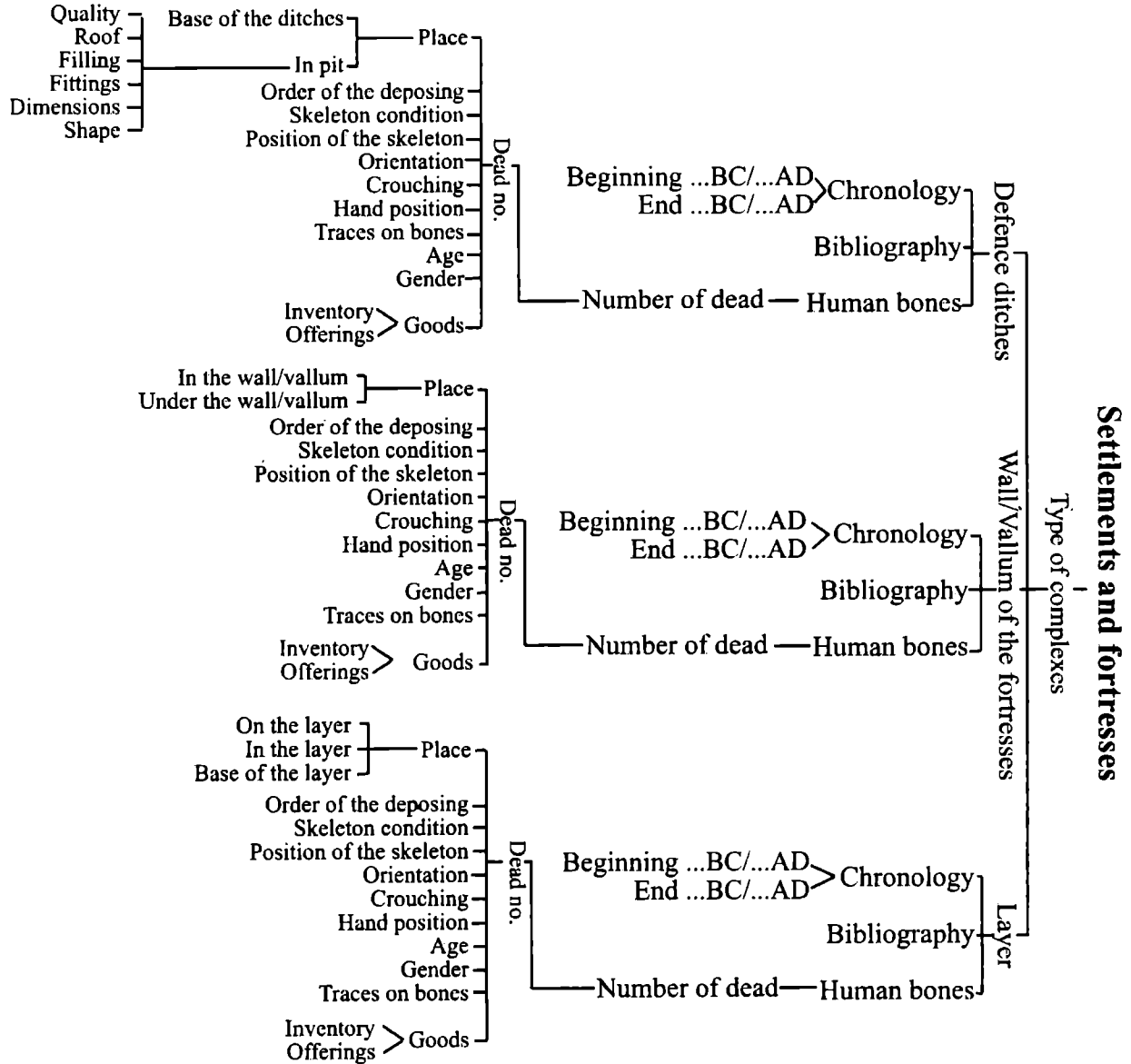

Fig. 4b2

Fig. 4b3

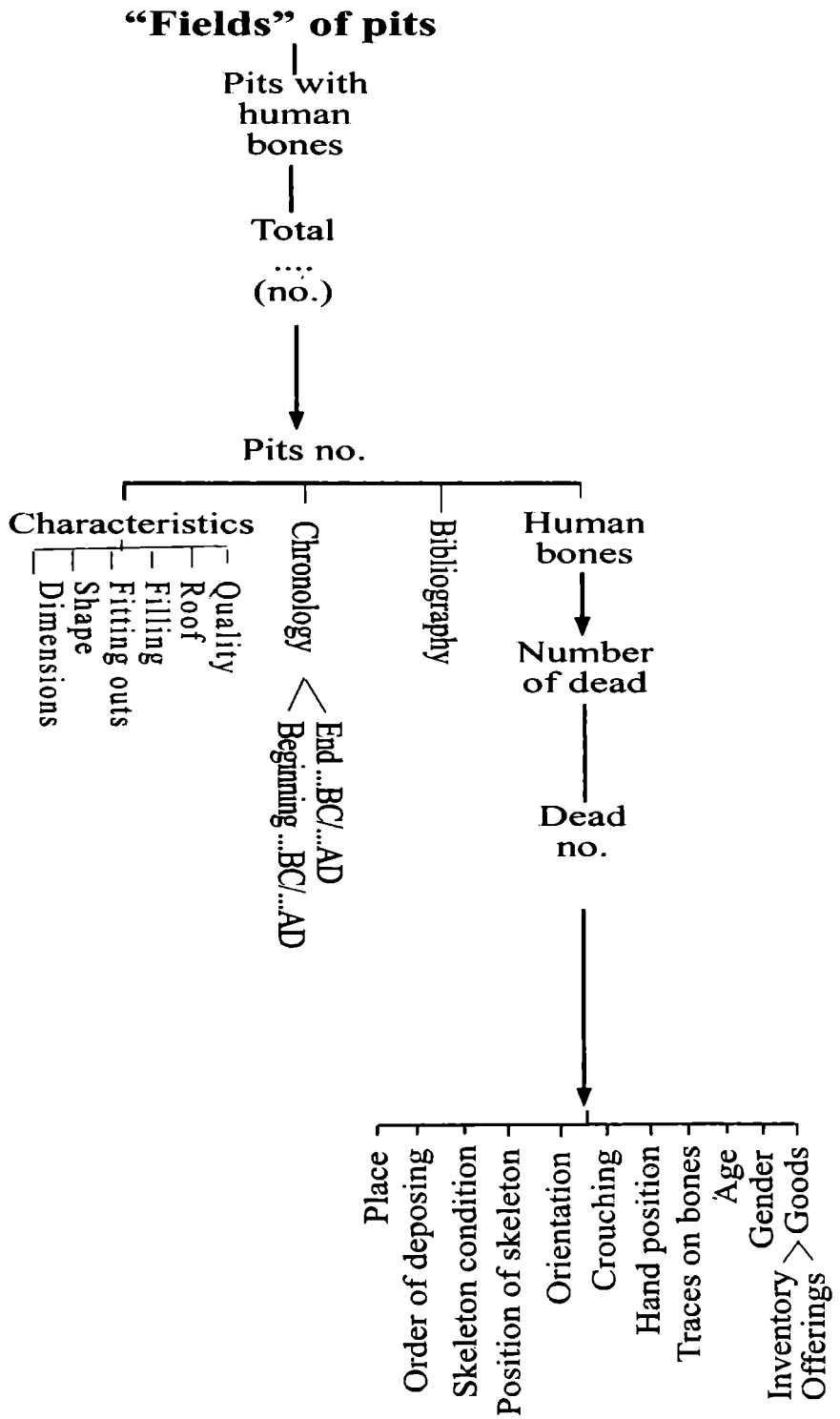
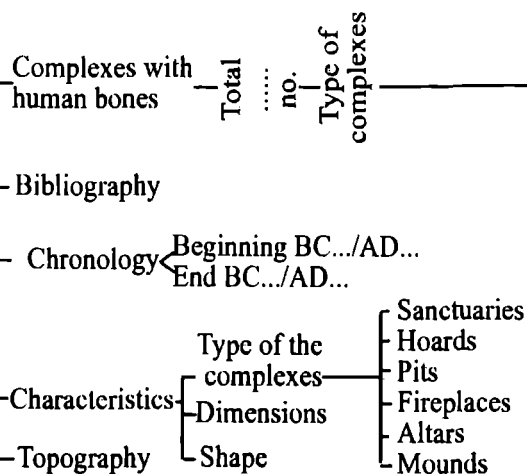

Fig. 4b4

Sacred enclosures

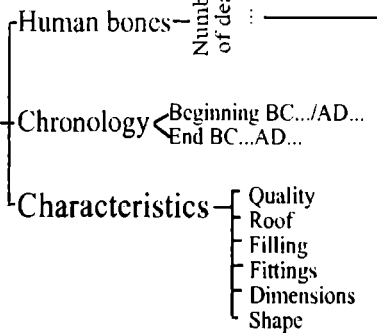
Sacred enclosures types

Enclosures

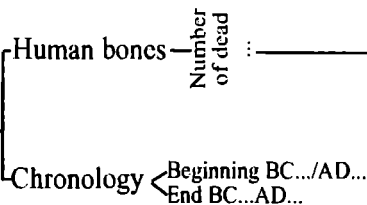
Mounds

Total
.....
No.

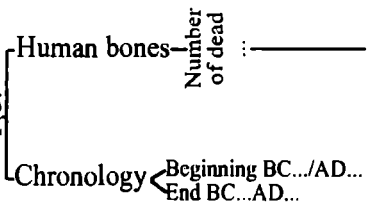
Altars

Total
.....
No.

Fireplaces

Total
.....
No.

Pits

Total
.....
No.

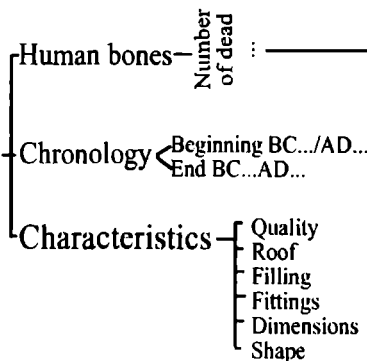

Fig. 4b5

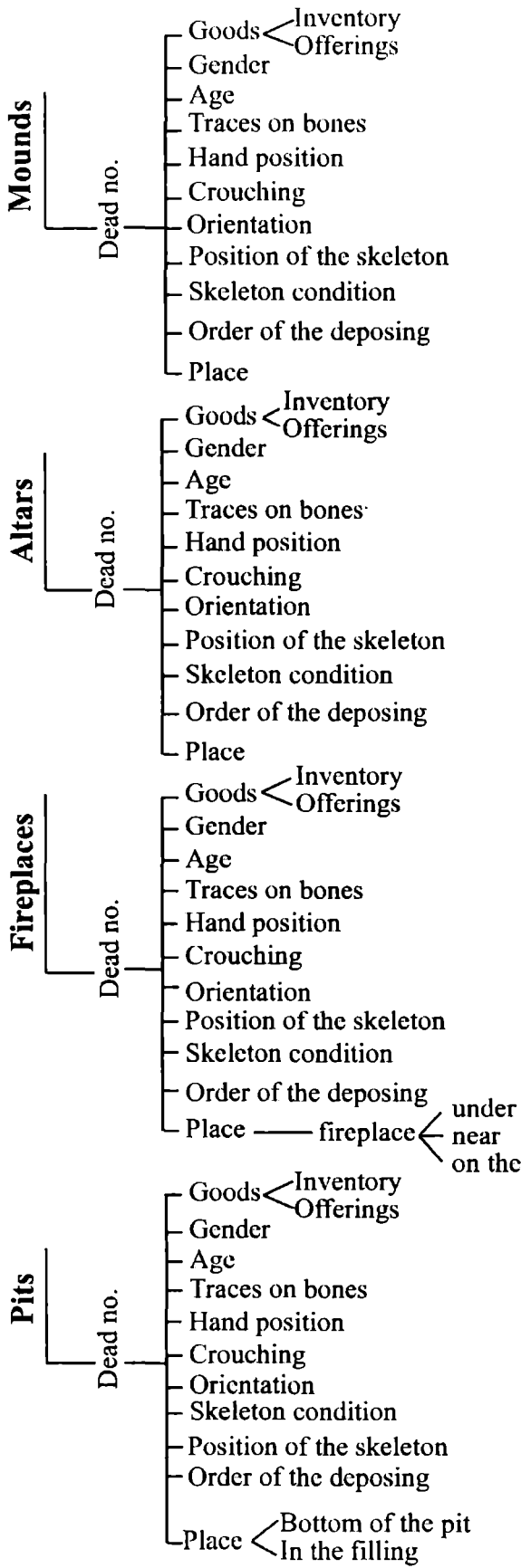

Fig. 4b6

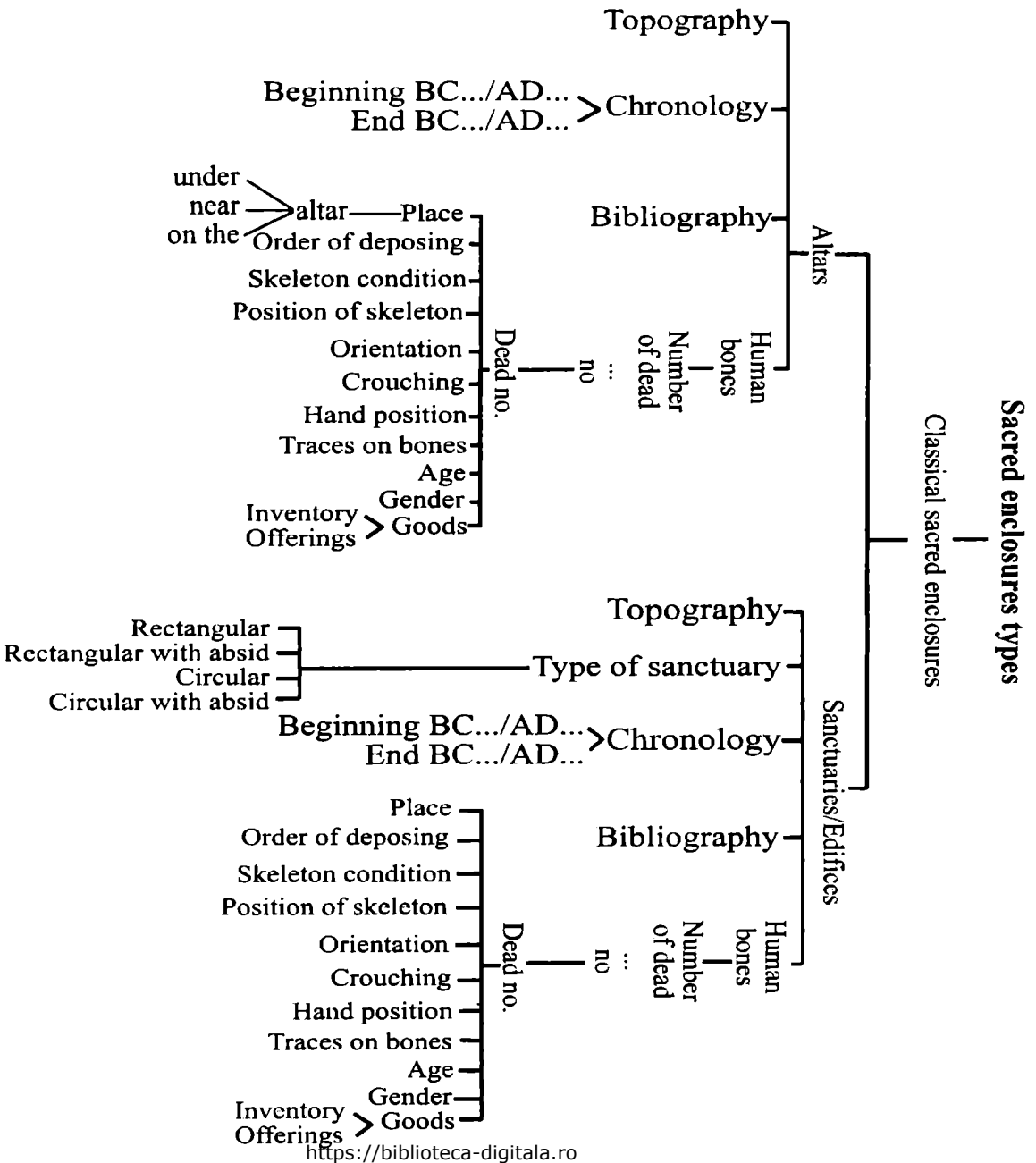

Fig. 4b7

VASE CERAMICE

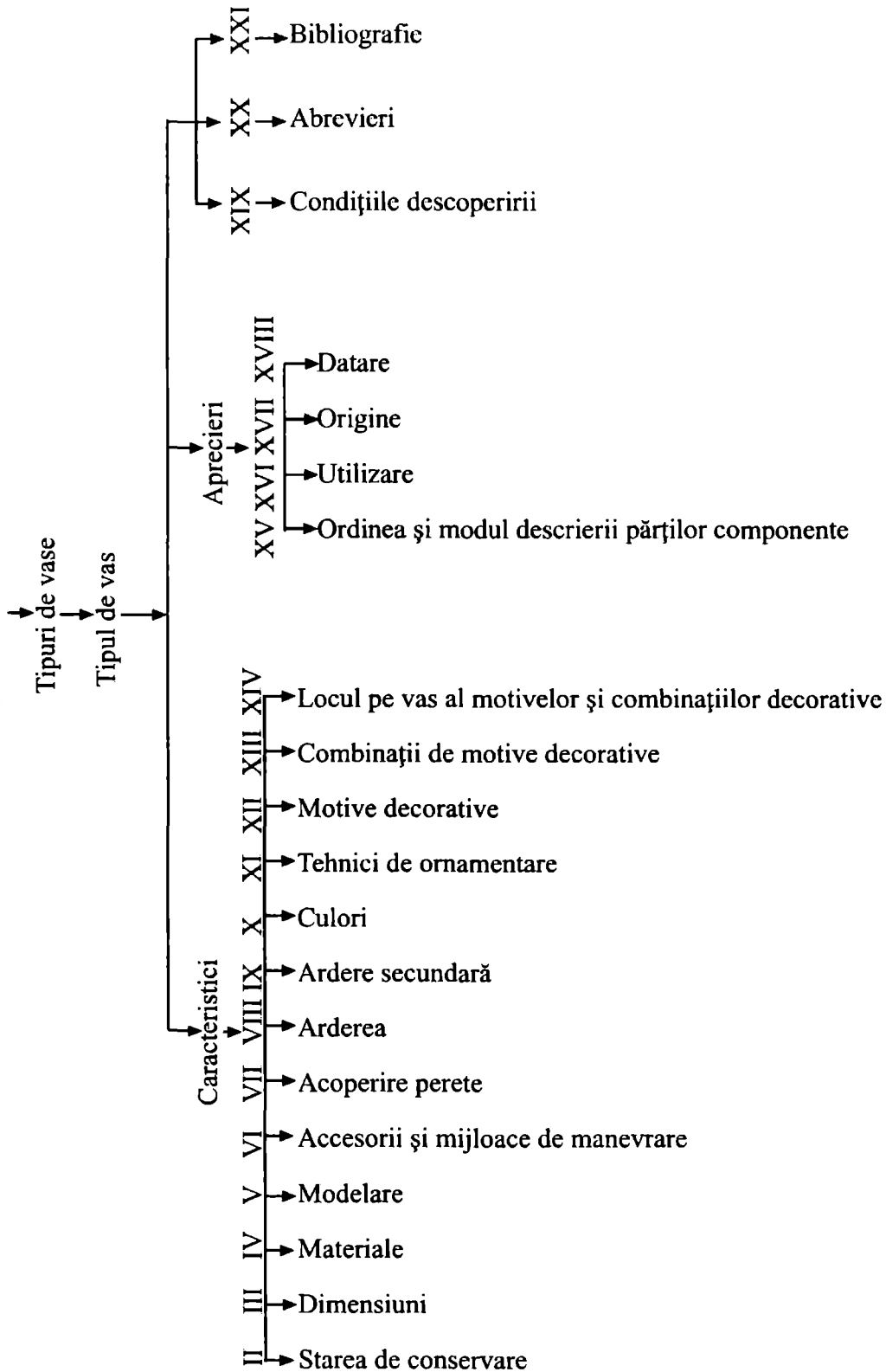

Fig. 5a

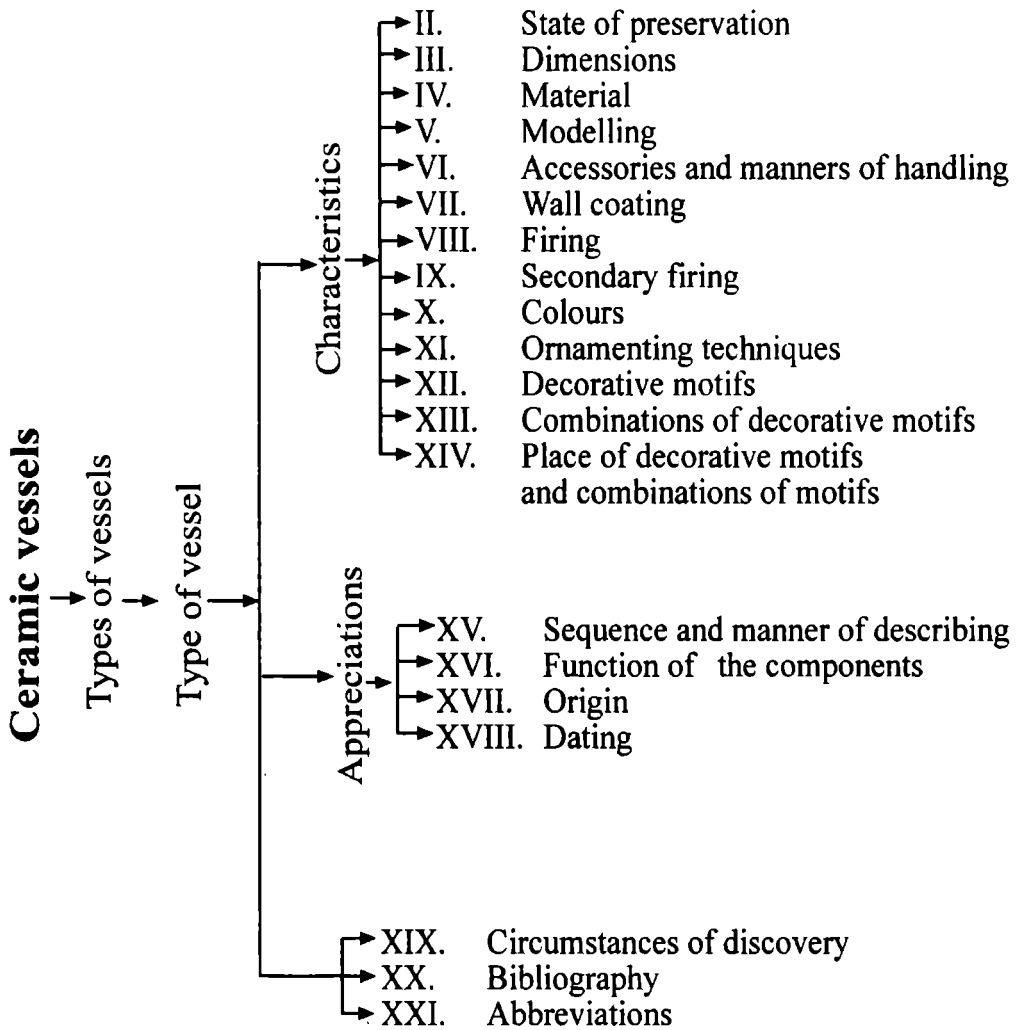

Fig. 5b

UTILIZAREA VASELOR

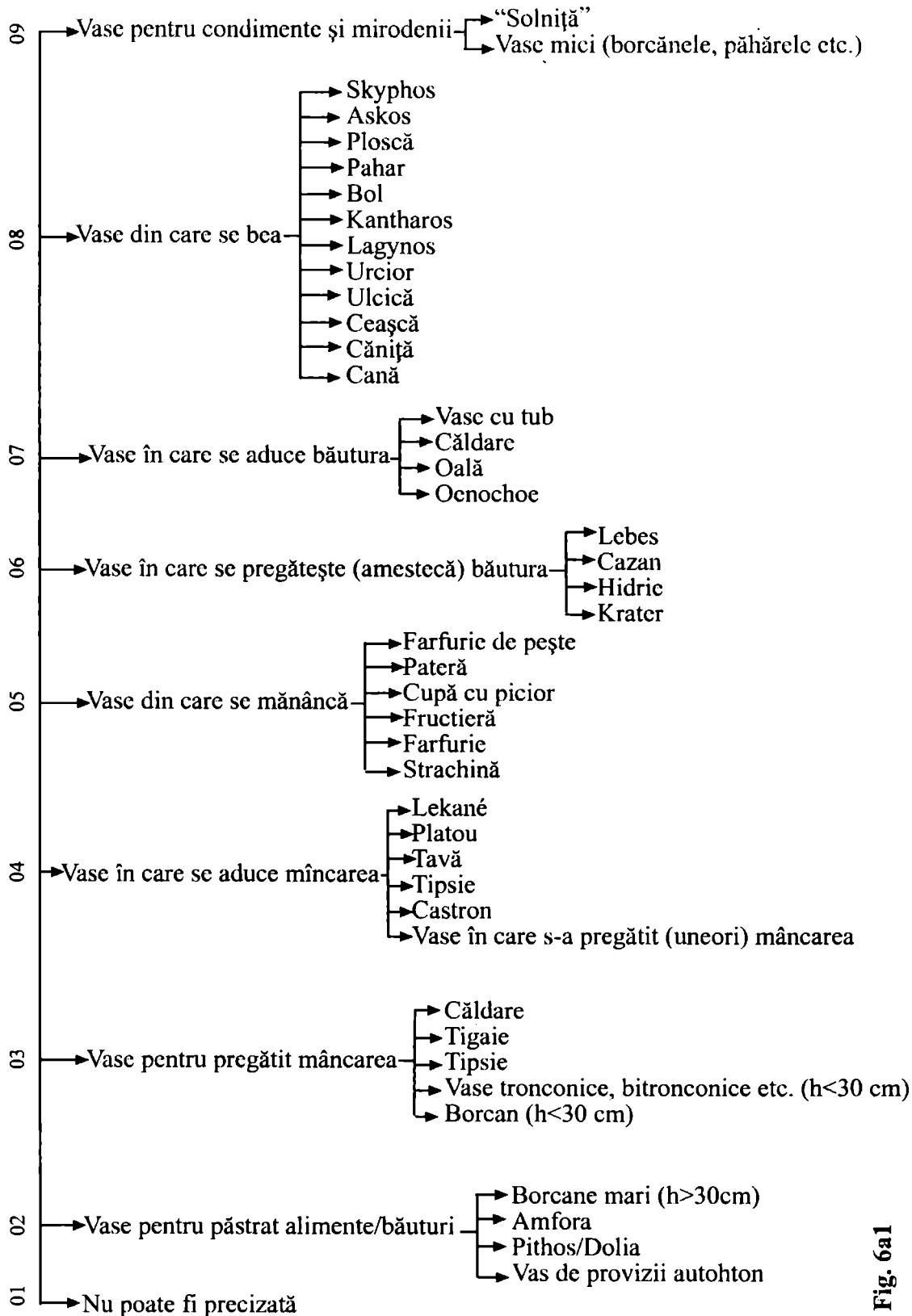

Fig. 6a1

UTILIZAREA VASELOR

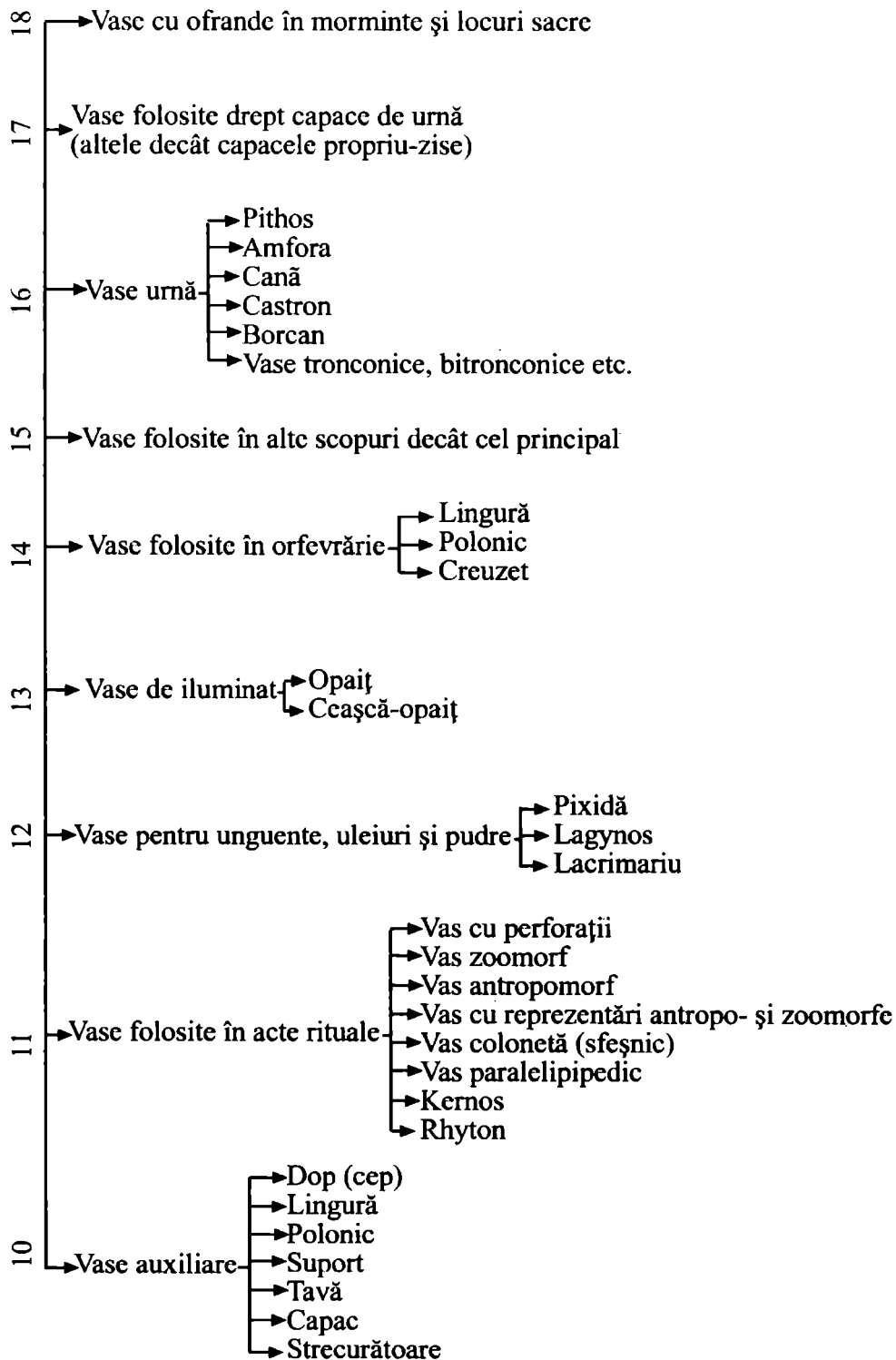

Fig. 6a2

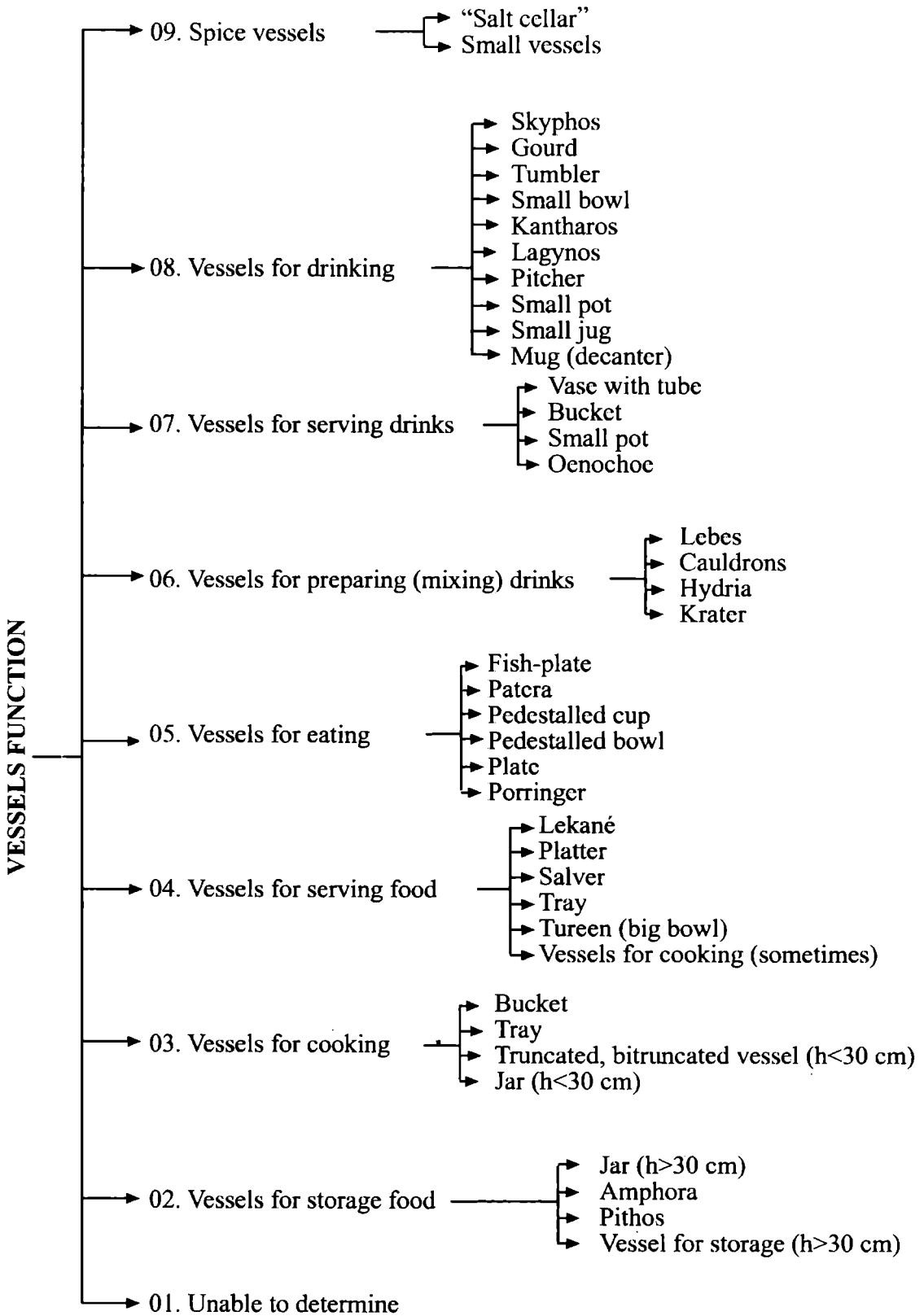

Fig. 6b1

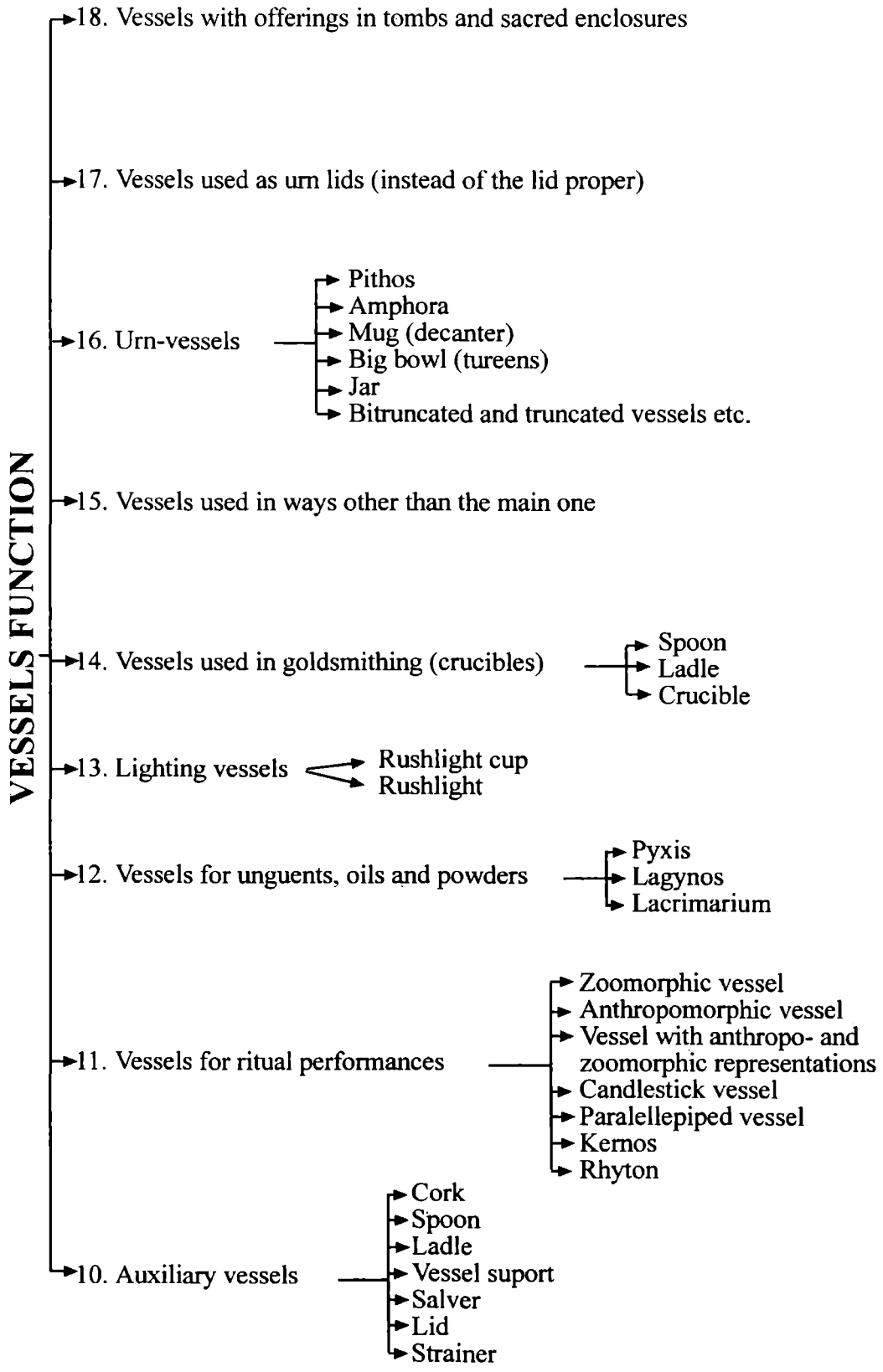

Fig. 6b2

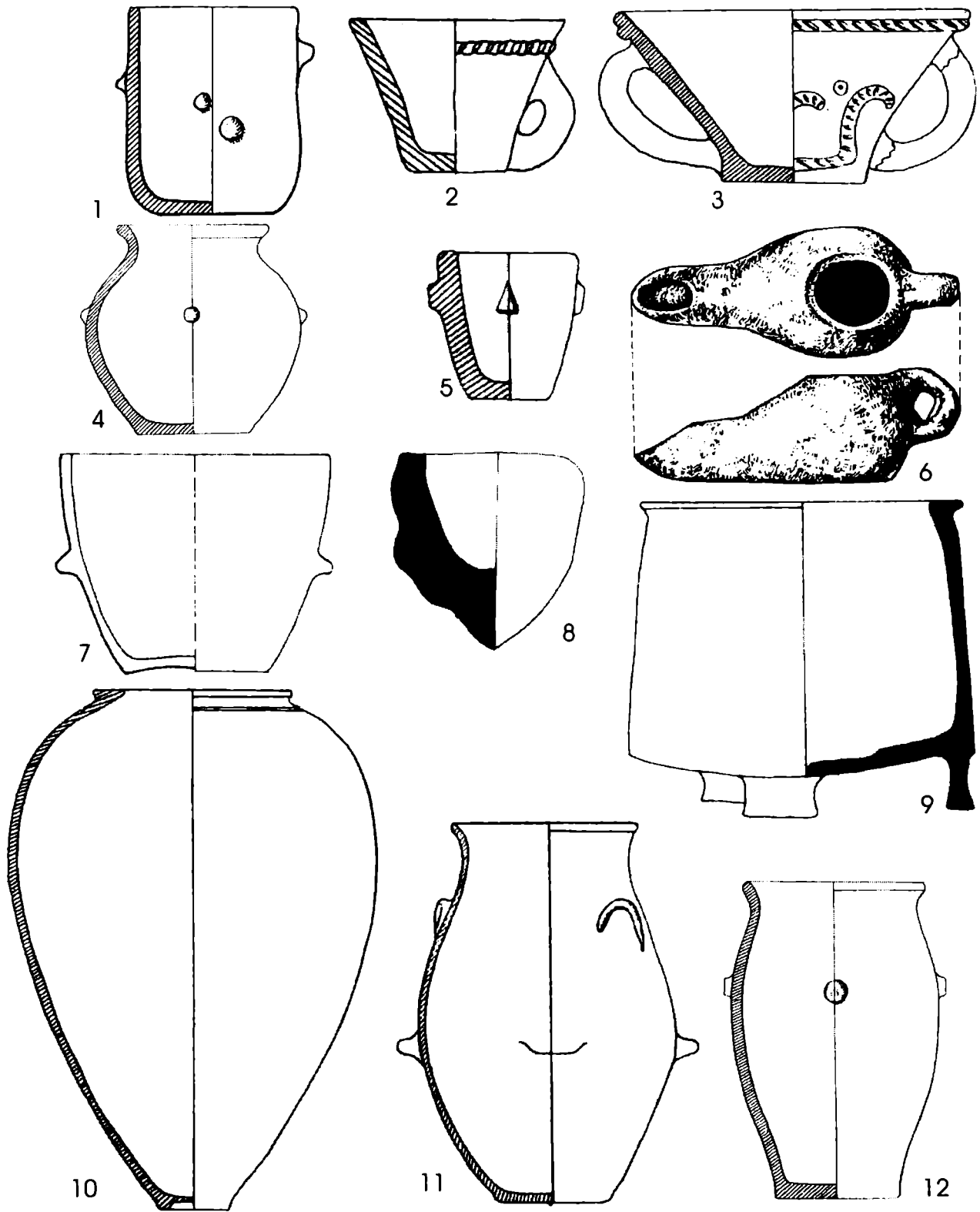

Fig. 7. Tipuri de vase. 1 vas cilindric, 2-3 cești-opaițe, 4 vas globular, 5 pahar, 6 opaiț , 7 vas tronconic, 8 creuzet, 9 cazan, 10 vas de provizii, 11 vas bitronconic, 12 borcan.
Vessels types: 1 cylindrical vessel, 2-3 rushlight cups, 4 globular vessel, 5 tumbler, 6 rushlight, 7 truncated vessel, 8 crucible, 9 cauldron, 10 pithos, 11 bitruncated vessel, 12 jar.

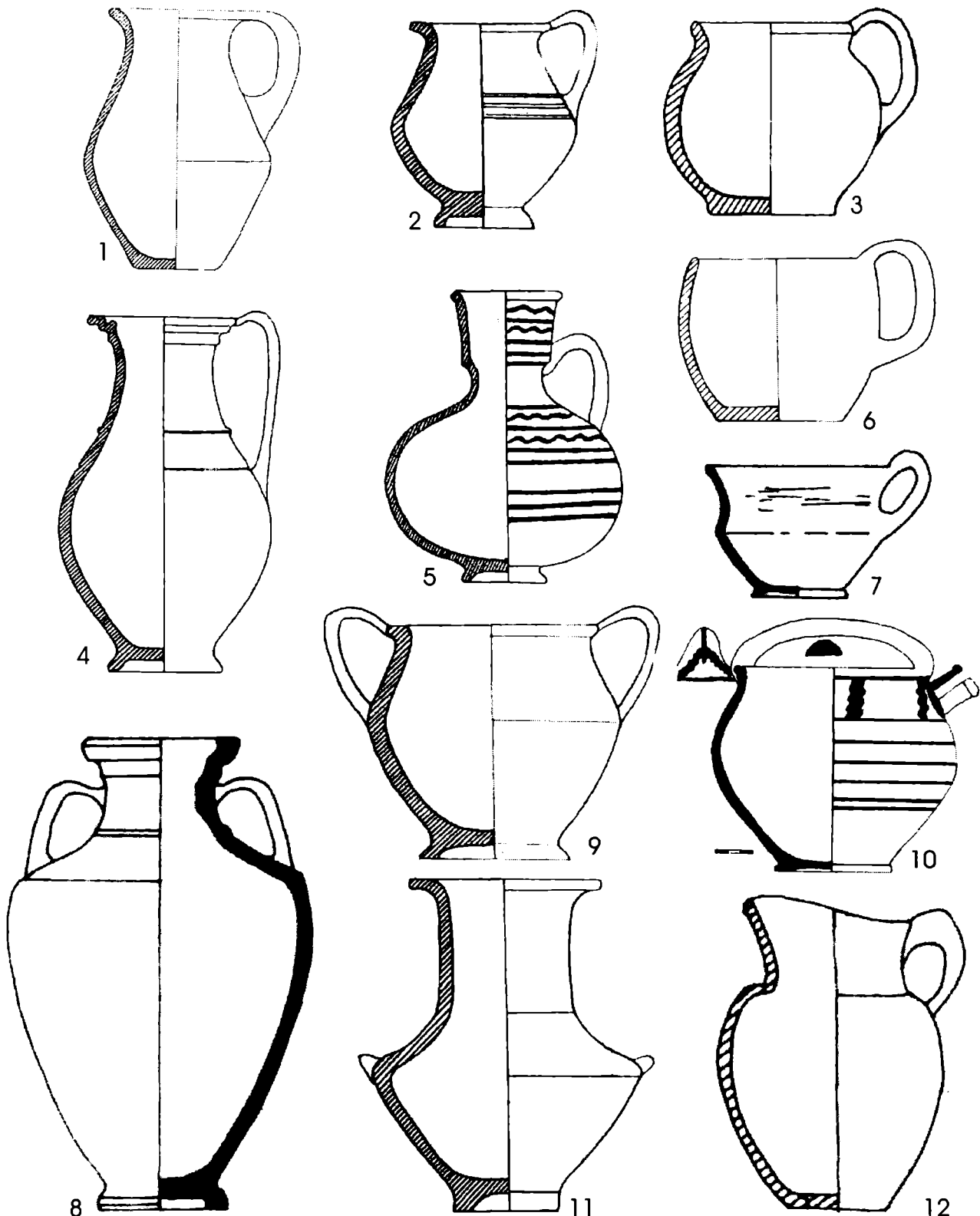

Fig. 8. Tipuri de vase: 1, 4 căni, 2 cănuță, 3 ulciță, 5 urcior, 6-7 cești, 8 amforă, 9 vas bitronconic cu două toarte ("celtic"), 10 vas globular cu tub, 11 vas bitronconic cu gât înalt, 12 oenochoe.
Vessels types: 1, 4 mugs (decanter), 2 small jug, 3 small pot, 5 pitcher, 6-7 cups, 8 amphora, 9 bitruncated vessel with two handles ("celtic"), 10 globular vessel with tube, 11 bitruncated vessel with long neck, 12 oenochoe.

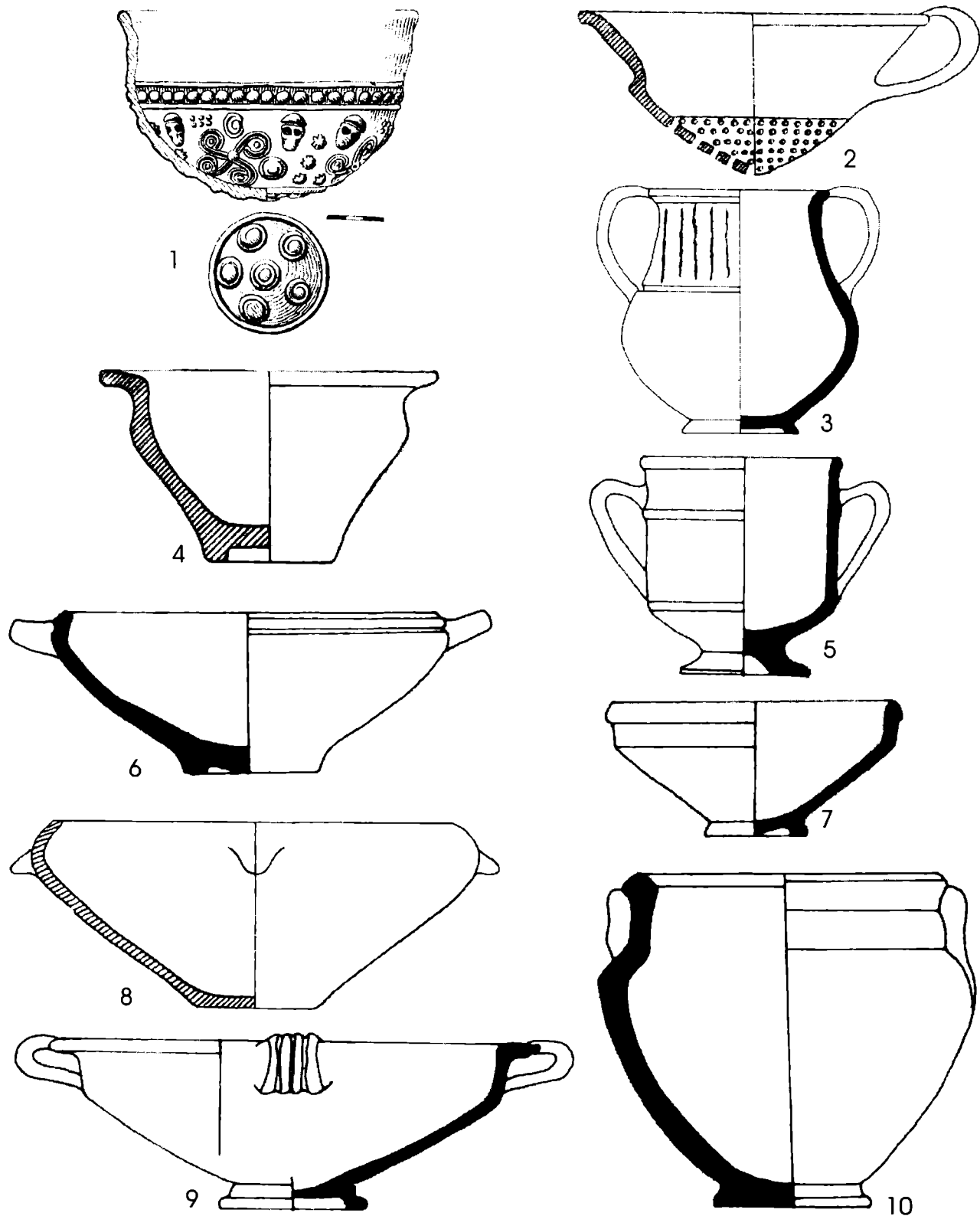

Fig. 9. Tipuri de vase: 1 bol cu decor în relief, 2 strecurătoare, 3 oală, 4, 7 străchini, 5 kantharos, 6, 9 lekanai, 8 castron, 10 krater.

Vessels types: 1 bowl in relief decorated, 2 strainer, 3 pot, 4, 7 porringers, 5 kantharos, 6, 9 lekanai, 8 tureen (big bowl), 10 krater.

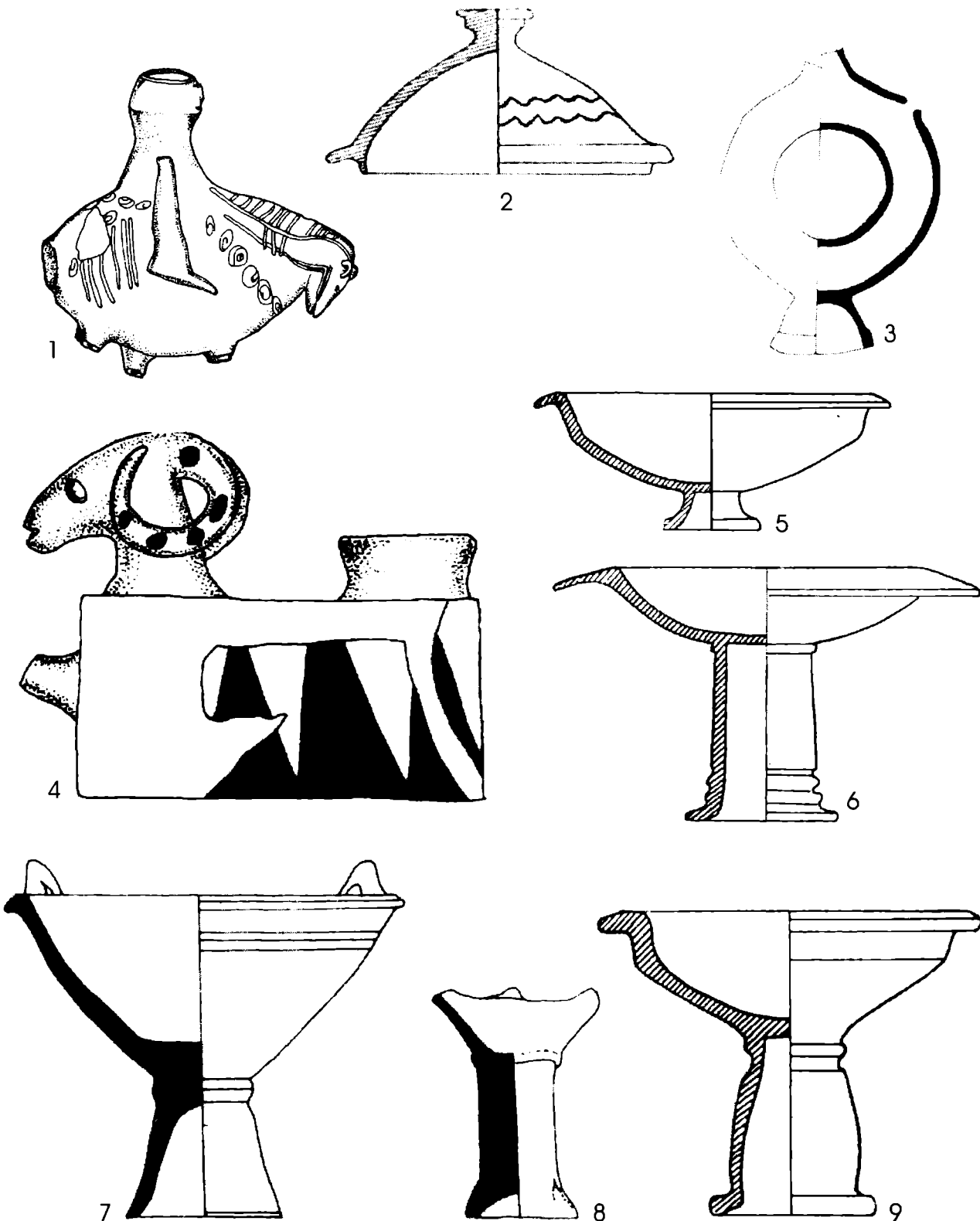
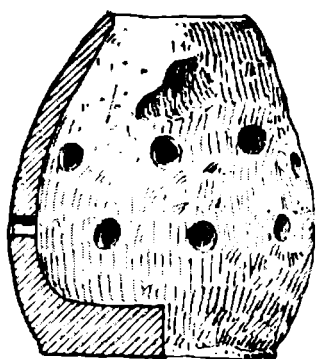
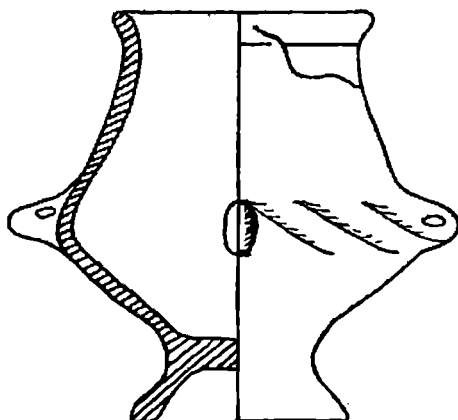

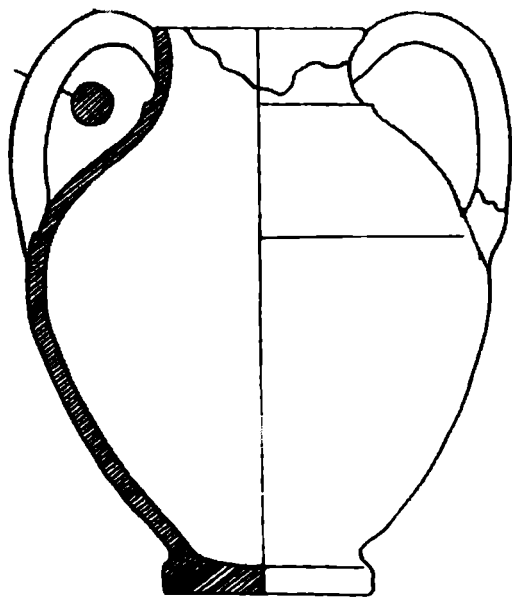
Fig. 10. Tipuri de vase: 1 vas zoomorf, 2 capac, 3 kernos (ploscă), 4 vas paralelipipedic, 5 cupă cu picior, 6, 9 fructiere, 7 lebes cu picior, 8 vas-colonetă ("sfeșnic").
 Vessels types: 1 zoomorphic vessel, 2 lid, 3 kernos, 4 parallelepiped vessel, 5 pedestalled cup, 6, 9 fruitstands ("fruit bowls"), 7 pedestalled lebes, 8 candlestick vessel.

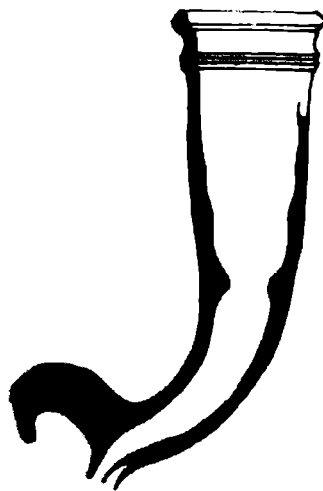
1

2

3

4

Fig. 11. Tipuri de vase: 1 vas cu perforații, 2 vas cu picior, 3 amforă-imitație, 4 rhyton.
Vessels types: 1 vessel with perforations, 2 pedestalled vessel, 2 amphora-imitation, 4 rhyton.

Fig. 12. Tip de vas: borcan. Type of vessel: jar.

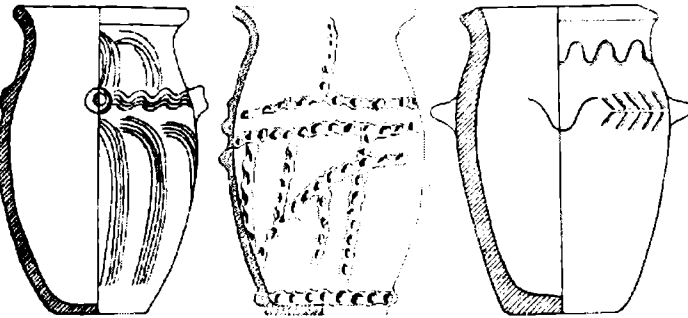
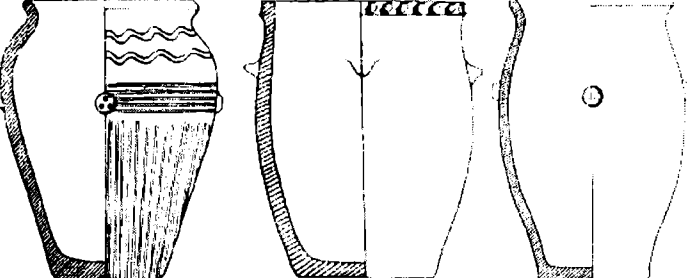
Termen propriu <i>Proposed term</i>	Denumiri improprii <i>Inadequate names</i>	Variante <i>Variants</i>	Utilizare <i>Use</i>	Ilustrație <i>Illustration</i>
<p>Borcan <i>Jar</i></p>	<p>Vas-borcan; oală-borcan; vas-pepene <i>Vase-jar;</i> <i>Pot-jar;</i> <i>Water-mellon vase</i></p>	<p>Borcan-bitronconic -globular -cilindric <i>Jar-bitruncated</i> -globular -cylindrical</p>	<p>- în gospodărie: -pt. pregătit mâncarea -pt. servit masa -pt. lichide - in the household: -for cooking meals -for serving -for liquids - în morminte: -urnă sau cu ofrande - in tombs: -urn or with offerings</p>	
<p>Definire <i>Definition</i></p>		<p>Asocieri <i>Associations</i></p>		
<p>Recipient fără toartă(e), modelat, de regulă, cu mâna, din argilă comună, cu cioburi pisate, vegetale ori nisip mare utilizați ca degresanți, ars, de obicei, oxidant, cu fundul plat, corpul de formă bitronconică, globulară ori aproape cilindric, umărul rotunjit, gât tronconic, gură circulară ori ușor ovală, cu buza îngroșată..</p> <p><i>Vessel without handle, usually hand modelled, in ordinary clay, with crushed sherds, vegetals or large sand used as added elements, usually oxydizing firing, flat bottom, bitruncated, globular or almost cylindrical body, rounded shoulder, truncated neck, circular or slightly oval mouth, thickened lip.</i></p>		<p>Se asociază cu argila comună, cu degresanți în pastă, modelarea cu mâna, arderea oxidantă și secundară; ornamentarea în relief ori prin incizie, motivele decorative caracteristice fiind brăurile alveolate ori crestate, liniile și benzile incizate, impresiunile unghiulare alveolate, pastilele etc.</p> <p><i>It is associated with the ordinary clay with added elements, hand modelled, oxydizing and secondary firing, in relief or incising ornamentation; the characteristic decorative motifs being the girdles and the garlands, the incised lines and stripes, the angular, alveolar impressions, the pills, etc.</i></p>		

Fig. 13. Tehnică decorativă: incizia. Decoration technique: incising.

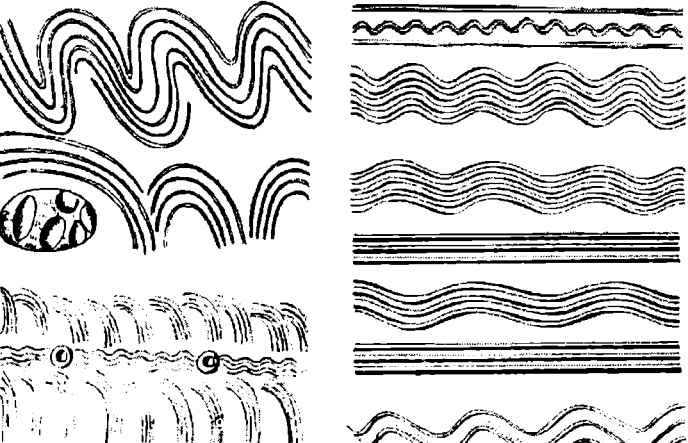
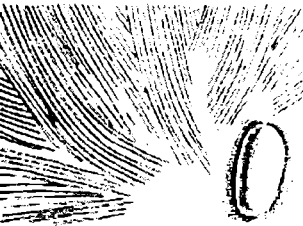
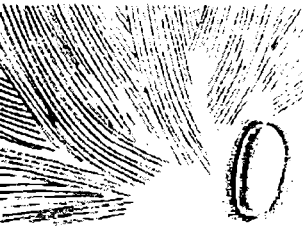

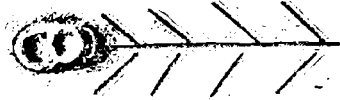
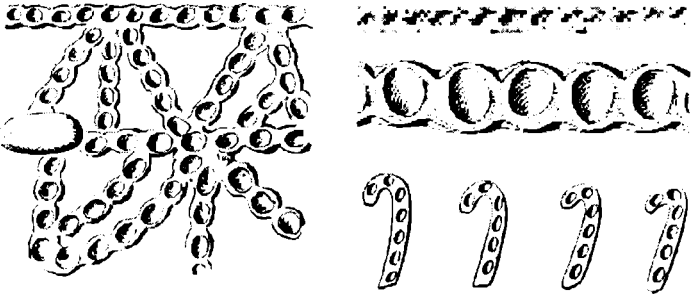

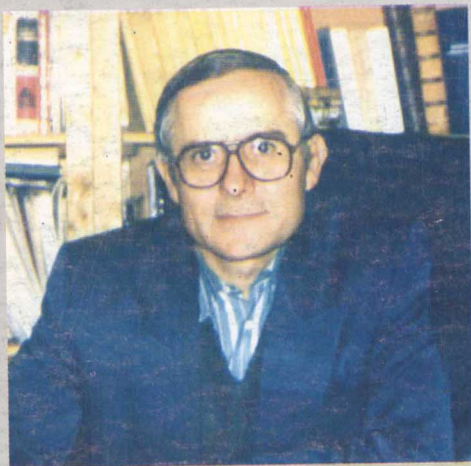
Termen propus <i>Proposed term</i>	Motive și compoziții decorative (vezi, Vase ceramice: XII.b.) <i>Decoration motifs and compositions (see, Pottery vessels: XII.b.)</i>		Ilustrație <i>Illustration</i>	
<p>Incizia <i>Incising</i></p>	<p>- Linii ori benzi de linii orizontale, verticale ori oblice, linii ori benzi de linii ondulate, orizontale ori verticale; linii orizontale cu linii în val; linii în zig-zag; striuri; arcade, bastonașe, semicercuri, motive în "x"; motive vegetale ("brăduți", frunze), figuri geometrice (unghiuri, cerculețe, cerc cu raze etc); reprezentări zoomorfe și antropomorfe.</p> <p>- <i>Horizontal, vertical or oblique lines or bands of lines; wavy, horizontal or vertical lines or band of lines; horizontal lines with wavy lines; zig-zag lines; stripes, arcades, little sticks, half-circles, "x" motifs; vegetal motifs ("fir tree", leaves), geometrical figures (angles, circles, rose circle etc); zoomorphic and anthropomorphic figurines.</i></p>			
<p>Definire <i>Definition</i></p>	<p>Asocieri <i>Associations</i></p>			
<p>Tehnică prin care motivele și compozițiile decorative se imprimă pe peretele vasului cu ajutorul unui instrument ascuțit, de regulă înainte de arderea piesei.</p> <p><i>Technique when the decorative motifs and compositions are impressed on the vase wall with a sharp tool, usually before the firing of the item.</i></p>	<p>Se asociază: a) ca tipuri de vase - îndeosebi cu borcanele și pithoi, apoi cu ceștile-opaițe, vasele tronconice ori bitronconice, fructierele; b) ca tehnică decorativă - cu decorul plastic (în relief).</p> <p><i>It is associated: a) as vessel type - first with jars and pithoi, then with the rushlights, the fruit stands; b) as decoration techniques - with the plastic decoration (in relief).</i></p>		 	

Fig. 14. Motiv decorativ: brâu alveolat. Decorative motif: girdle.

Termen propus <i>Proposed term</i>	Motive și compoziții decorative (vezi, Vase ceramice: XII.b.) <i>Decoration motifs and compositions (see, Pottery vessels: XII.b.)</i>	Ilustrație <i>Illustration</i>
<p>Brau alveolat <i>Girdle</i></p>	<p>Brăuri orizontale, oblice, verticale ori ondulate; brăuri radiale ori în rețea; cercuri, cu sau fără pastile în mijloc, arcade, bastonașe; potcoave, virgule, crucea gamată, în forma coarnelor de tauri ori berbec.</p> <p><i>Horizontal, oblique, vertical or wavy girdles; radial or net girdles; circles, with or without pills in the middle; arches, little sticks, horse shoes, commas, crux gammata, in the shape of bull or ram horns.</i></p>	
<p>Definire <i>Definition</i></p>	<p>Asocieri <i>Associations</i></p>	
<p>Motiv decorativ în relief (plastic) obținut prin aplicarea unor șuvițe (vergele) de lut moale pe peretele vasului, înainte de arderea acestuia; ornamentarea efectuându-se prin apăsare cu degetul ori cu un instrument bont sau ascuțit.</p> <p><i>In relief (plastic) decorative motif obtained by applying some stripes of soft clay on the vase wall, before the firing of it, the ornamentation being done by a finger pressure or using a sharp or pointless tool.</i></p>	<p>Se asociază cu borcanele, vasele tronconice ori bitronconice și ceștile-opaițe, modelate cu mâna, din argilă comună cu degresanți, ornamentate prin incizie sau prin apăsare cu degetul ori cu un instrument bont/ascuțit; de regulă, se aplică pe exteriorul corpului vaselor, rareori pe gât ori buză.</p> <p><i>It is associated with jars, truncated or bitruncated vessels, with the rush-light cups, hand-modelled of ordinary clay with added element , decorated by incision or pressing with the finger or a pointless/sharp tool; it is applied on the exterior side of the vessels, as a rule on the body, but also on the neck or lip.</i></p>	

**Tipar: S.C. "PAPER PRINT INVEST" S.A.
Brăila, Șos. Baldovinești nr. 20
Tel./Fax: 0239/610210**

Suntem convingși că numai prin respectarea strictă a unor norme impuse de realitatea arheologică și prin înalta calificare și corectitudine a arheologului raportul *fals - posibil - probabil - adevărat* va fi de partea adevărului.

We are persuaded that it is only through strict complying with the norms imposed by archaeological facts and high qualification of the archaeologist that the false - possible - probable - true relation will be in favour of the truth.

